Rarášek

… Básníkem už nechci být,
básně spláchnu splachovákem,
a hned jak to bude možný,
chci se státi bufeťákem…

Jaroslav Olin Nejezchleba v písni Konec Básníka.
In: V. Mišík & etc… – Město z peřin, Bonton Music 1997

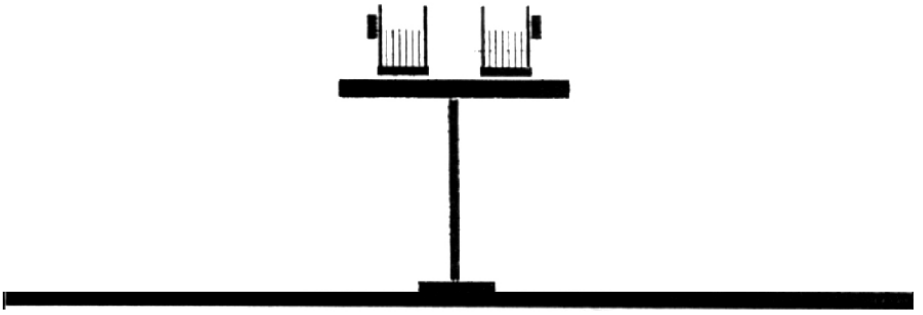

Menu

...Před Tarnovem mě ten chlapík vzbudil, vystoupil jsem a měl jsem ještě hodinu čas, tak jsem si řekl, že něco sním. Šel jsem do toho bufetu, víte, když vejdete dovnitř, tak doleva. Dal jsem si vepřové koleno, nad to není, vepřové je vůbec nejlepší, jinak maso moc nemusím, a nejradši mám zabíjačku, ani ne kvůli masu jako spíš kvůli těm ostatním pochutinám, víte, třeba takové ještě horké jelítko...

Andrzej Stasiuk: Kovář Kruk. Přeložila Jolanta Kamińská.
In: Haličské povídky, Periplum, Olomouc 2001, str. 20-21

Do tmy v přístavech kopců

Petr Motýl

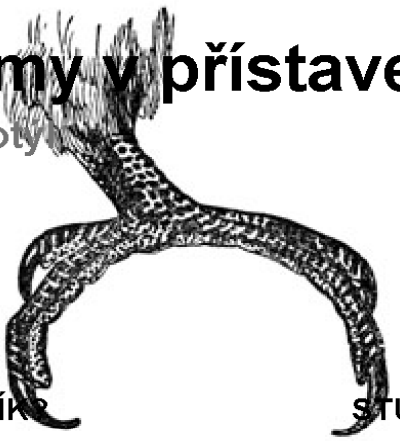

FINANČNÍK

Kdo rychle dává, dvakrát dává,
a pak si medí v zahradách.
Odjíždí expresem Lyon – Praha
a navždy mizí v dálavách

jak jarní vítr nad osením v Polabí,
jak tichý stesk a melancholické nálady
dlouhých osamělých večerů
s lahvovým pivem a vodou teplající
ve džberu

a s kánětem kroužícím nad údolím.
Kdo rychle dává, dvakrát dává,
v Bordeaux a v Avignonu spává,

když na Kostelec padá letní splín
a vedrem zalyká se každá věta.
Komáři a chrpy. A smutek světa.

STUHA

lesklá modrá stuha
se probouzí v mokrém listí olší
přesmykne se
a s podzimním soumrakem
dům od domu jde zabíjet
hudba tmy se sesouvá na město
oči vylézají z důlků
plíce marně lapají po dechu
nezůstává už nic
a přece je třeba ráno vstát
uvařit čaj někam odjet odejít
přečkat čas až do soumraku
kdy se mokrá lesklá stuha
přesmykne v listí olší
a dům od domu jde zabíjet

POD KOPCEM

ponorná řeka
plná hudby noci

a koncem května spousta nového listí trávy much
přání spečených jako zrna štěrku v právě pokládaném asfaltu

Z MĚSTEČKA

nesmírné skály lásky
v černých pěnících se moří
a hradech jejich vln
a dlouhé osamělé večery
v důvěrně známých hospodách
a úzkých uličkách malého městečka
zapadající slunce
sklouzává za strom obalený zrajícími hruškami
tmavnoucí nebe kříží stihačka
a bílá čára za ní se rozplývá
jako sůl v hrnci vody na elektrickém vařiči
jako naděje v měkkých křivkách polí
jejichž lodě s nadouvajícími se plachtami
odplouvají do tmy v přístavech kopců
zvedajících se proti právě vycházejícím hvězdám
třpytícím se jako mince zapomenuté na stole

SE PSEM

hele jedno štěně si vezme kluk vod nás z práce
von má domek támhle na Starým Kolíně
a druhý Jirka Vaňků tady z Lobzů
víš kterej jak vypadá furt jako nateklej bledej
a třetí si nechám já
a budu s nim bydlet po vagónech jako ňákej hrabě
jak budou stavět koridor tam a zpátky a ještě na sever
neboj se za mě náhradu nemaj
a vezmi si to neni pes to je malej medvěd
když doroste váží sto kilo a mluvěj vo něm v televizi
tak jako jednou vo mně pamatuješ
a vo mý špíně za nehtama vo kýblech mejdlový vody
jako kdyby to bylo dneska jako kdyby to bylo zejtra
a od včerejška až kdovídokdy napořád
víš co to znamená když někdo řekne Boží Oko?

BŘEVNOV – LITOMĚŘICE

náušnice s modrými kameny
a pod černými šaty černá podprsenka
a žádné kalhotky
jen bolest vyholená až na kost
a s prvními podzimními mrazy smrt
emigruje z plání nad městem na venkov
a bezradně bloudí pod jinovatkou
v nekonečných rozoraných polích

SOJČÍ PÍRKO

ve sklepě převracející se mokré a tajemné sudy
jako Katčiny noci
tam kde rovina vkládá svůj teplý a měkký jazyk
mezi dlouhé a oblé linie kopců
a polyká bělostnou páru zdvihající se z lesů po dešti

perlové závěsy Katčiných nocí perlové knoflíky
odepínající hedvábí a jako ohňostroj tryskající kouzlo lásky
s vůněmi všech jejích zvířat utkaných ze závrati krve
a stahujících se šklebů zmaru
utkaných z Katčiných vlasů protékajících slzou snu
jako živý náhrdelník smrti průhlednou blyštící se slzou
odrážející se v šedavém naprasklém zrcadle

V TIŠINÁCH

a tam žili na březích širokých řek
s hladinami jako žlutavý olej
tam kradli ječmen a štěrk a lešenářské trubky
důvěru očí a pohybů jako suché listí v lesích
tam si brali životy a čas
lhostejnými prsty jako cukr k čaji okurky k sekané
a bílou mlhu mazali na chléb
aby oči osleply srdce se zavřela vědomí utichla
tam daleko na březích širokých pomalých řek
s hladinami jako žlutavý olej

DO PRACHOVIC

otisk zubů na zmačkaném papíru
kostrbatý jako okraj hromady štěrku pod náspem
po kterém projíždí vlak k vápencovému oku krajiny
k jejímu vyrvanému a rozporcovanému srdci
ještě tepajícímu v ocelových zubech radlic nakladačů
a jeho šerá krev
usazená pod nehybným poklopem mlhy a nízkých mraků
na holých lednových větvích v zahradách
a u silnice podél trati
šedá krev sypká jako mouka a lnoucí jako sůl
k sliznicím naděje
prchavé a pomíjivé a kostrbaté
jako otisk zubů na zmačkaném papíru

NA HŘIŠTI

s odkvétajícím sluncem na hřišti u řeky
v začínajícím podzimu
kdy na městečko padá prach
z loktů všech nesplněných nadějí
a snů léta vyhořelého v dlouhých alejích vlnících se v polích
z šedavých holubích křídel zmarněného času
ještě pořád se zrcadlících v lesknoucích se kapkách pod splavem
a v tmavém hřebenu lesů nad opuštěnou vápenkou

na hřišti u řeky
s pivem a krabičkou startek jako na konci světa
míč se naposledy zatřepotá v záclonách branky
správce pozhasíná v šatnách a otočí klíčem v zámku
převrhne poslední fernet a ztratí se v šeru
které jako vata líčidlo
pohlcuje prořídlé větve topolů a olší na březích
a pak už tma a noc šátrá a dohmatává prsty
v přízraky obrací stíny ve střechách
a škube v játrech lásky a pak už neuhne
neprostupná a vyhlazená v dokonalý tvar

VÁPENEC

zlaté oči zrní
se sypou do červených vagónů
ve studeném zeleném světle
vlamujícím se do noci
jako vrstvy právě odstřelených skal
vysoko v tekoucí naftě kopců

rozdvojená touha
vidlička v konzervě vepřového masa

a chladný stisk ulice v ranní mlze
převrhne osamělé tělo
z objetí bahna v mělké studni
do mokrého sevření sudu s vytlučeným víkem i dnem

na co se ptám
pořád znova jako uvadající květy kosatců
v černé vodě plné hádanek a rašeliny a smrti
tlející litina a buk

já nerad pane praporčíku
po hmatu a po kořínku uvadlém
jak vlahé mýdlo snu
sáhnul po světle nablejskanejch lamp
a fešáckejch plavek
modrá se zelenou

kotoulející se sněhová slova
a plamínek přišeptávající slib
cihlový prášek

v mechu prsti a zářící trávě
ve vlhkém lese
s kovovým třpytem archandělů
krev
a absolutně bledé vlasy
na plovoucí hlavě Kristově

Petr Motýl *(*1964), vydavatel oranžovožlutého měsíčníku Čmelák a svět, autor bezpočtu rukopisných básnických sbírek. (Zatím poslední knižně vydaná nese název* ***Lahve z ubytovny*** *a vyšla roku 2000 v nakladatelství Host.) Vydal rovněž prozaickou knihu* ***Spratek a krásná Danuše*** *(Český spisovatel, 1996) a soubor prozaizovaných miniatur* ***Petrolej na odvrácené straně Měsíce*** *(Votobia, 2001). V rukopise má připraven román* ***Kosí srdce****. Tištěné verše jsou z rukopisné sbírky* ***Vymrští se a hned začne tancovat*** *(2001).*

Na samotách

David Schüch

Venkovská hospoda

sedí se tam potichu
aby slyšet bylo
vlastní ruce
na dřevěné desce
sčítat léta
která prošla
i ta co přijdou

v dlaních tak
zbude léto
co je kolem
a trocha věcí
které máme
nastálo
jako barvu
našich očí

Večer před vinobraním

Sejít
do sklepa mezi sudy
a chutnat pozpátku
že stesk je trpký
a radost modrá

louskat ořechy
slyšet jak puká léto
a že je čas
sklízet
hlavy
položené v dlaních

Zelená hora

spadla hvězda
a zanechala
kostel
a dokola hřbitov
kde se ještě
vzpomíná a pláče
a nosí konev
na kropení kytek
aby těm co spí
hlína provoněla
a oni věděli
že léto je
barevné stejně
jako tenkrát

Říkanka z poloviny léta

Je doba půlení
kdy člověk neví
zda vprostřed jablka
zazáří hvězda
nebo jen křížek z polních muk

rána jsou teď krátká
dny se ještě táhnou
ale noci po soumraku
padnou hned
a bez ptaní

jako láska

Artistka

Postavili cirkus
a plachta chapito
připomínala
sukni na plese
před sto lety
ale tohle není Vídeň
jen moje město
s Rozmarným létem
a opilou řekou
která nepojme už ani krůpěj
z tvého krku
a ty tančíš
bez lana
bez záchranné sítě
ale hlavně beze mě
a nevíš
že mince
v klobouku
má moji tvář

Santiniáda

je město
zakleté do baroka
ráno první
vstávají tam zvony
a slunce prohlíží se
v omítkách
zasklepených domů
poledne
jde po mostě
kde stojí svatí
a navečer
kdy padá tma
na hřbitově
kde nikdo neleží
protože mor kráčel jinam
spí anděl
usmívá se
a kámen
praská

Na samotách

Místo
v kopcích
kde z člověka
zbývá
jen hospoda
kde chlapi
dovedou být veselí
ještě před půlnocí
aby než zavřou
mohli
vymést smutky
které nepobrali

a něco chalup
s letokruhy
kde stařenky
namísto peří
derou čas
svázaný v šátcích
a zamlklý v almarách

David Schüch *(*1977), student Filozofické fakulty MU v Brně, žije v Boskovicích. Své básně publikoval ve Tvaru a ve sborníku Halasův Kunštát.*

Začne se kouřit z komínů

Petr Španger

Dům

Byl to starý mrtvý dům.
Dům, v jakém se často
rodí děti.

Schody tu tak teskně vrzaly
jako ty vzpomínky na štěstí
osamělých lidí,
na štěstí těžkých nočních můr
a krutých dní
promarněného léta.

Dům, kde každý duch odívá
nové tělo
svému zářivému stínu.

Silvestr

Na Silvestra se obléknu do černého.
Až do půlnoci budu stát
ve dveřích, které vítr
zavál šedým škvárovým prachem.

Myslím na lítost
společenských lidí,
na lítost z mizejících Vánoc
a z promarněných let.

Domky mají rozsvícená srdce.
Jen psi tam někde ve tmě
štěkají na člověka
jako každý den.

Babí léto

Čas
zaplňuje,
zaceluje rány,
i v tom nejvyklenutějším letním
poledni
hryže někde vespod
nějaký pařátek, malý drápek
podzimu,
rozleptává zvolna naše záda
v lukách rozvalená
a nejsvětlejším chvěním
zadržuje a pouští
vteřiny světla,
tisíckrát viděného.
Jen přimhouřit víčka
a nechat se povívat
hedvábnou lehkostí
pápěří bílého větru,
který uspí
i člověka zapadlého
s kolem do blátivé cesty.

Dušičky

Do průzračných dálek
začne se kouřit z komínů.

Mrtvé tu spojuje mlčenlivý život
ukradených svíček.

V louži na lesklém náhrobním kameni
se odrazila
tvoje tvář.

Nástrahy

Z lamp plných havěti
nasává sílu,
odvahu
pro směšné gesto –
tvá ruka,
která hladí
pastičky, čelisti stále
číhající,
na nepatrný úkrok jinam,
klopýtnutí,
připravené ke stisku.
Stojíš ve své sebejisté
zástěře v kuchyni,
kterou léto
vyšňořuje,
a máš strach o ty věčné
bubliny v kastrolech.

A noc si lehá do korun lip.

Jen co se ohlédneš,
je ráno,
na hnědých listech tající sníh.

Svátky

Tak vřelý mráz,
že se čápi vrátili
do tvých nezhojených snů.
Úplně prokřehlý
vyšplháš nahoru,
odkud je pěkně vidět,
jak stoupá
z komína tvého domu
čistý a krásný dým.

Říjen

Táta s klukem
drží na vlasci
draka, křehkou hvězdici
ze špejlí a papíru,
s krepovým ocasem,
a dívají se,
jak ten zázrak,
slepený s takovou něhou,
veškerou svou lásku
předává zlověstným oblakům.
Oba stojí po pás
v ostrých žlutých travinách,
daleko za svou rodnou vsí.
Když vítr zeslábne,
utíká kluk
přes meze do polí,
má na rukách i na nohách
krvavé šrámy od krutých
trnkových trnů,
běží a běží,
přestože dráček
už navždy ztratil výšku.

U řeky

Je nám tu dobře,
protože chvějivý plamen ohně
utírá sopel ubrečené noci,
protože se tiskneme
jeden ke druhému
a černá voda řeky polyká vlastní víry;
protože myslíme na člověka,
který jde sám
po tmavé cestě
na druhém břehu řeky.

Ze dna

V nejudušenější hlubině,
v marastu žlutého jílu,
u dna lesního jezera
se rodí
a nadouvá plynem
měchýř plný něčeho nového,
lehkého.
Až probublá k hladině,
pukne.
S úlekem se rozletí do korun
zadumaní ptáci.

Dětství

Nahá dívka,
která přísahá:
nic víc vám neodhalím...!

Nejvyšší haluze se drží,
světelných záblesků,
v koruně plané jabloně,
před smrtelným pádem
nějací kluci.

Vychutnají okamžik štěstí.

A do teplých kapes si cpou ještě kyselá
jabka.

Stanice u hranic

Stanice,
ve které vlak ani nepřibrzdí,
náš malý byt,
těsně u trati,
a přece téměř nešel opustit.
Tady, kde končí každá stezka,
každá naděje,
každé nekonečno,
svítá do žlutých zobáků kosů
na kolejích
zarostlých v trávě.

Panák

Děvčátko
přihopsá odkudsi
a hned druhé,
má jinou sukni
a v ruce křídu;
už čmárá
na zem panáka
a skotačí; rozverně
štěbetají
v ospalé náladě, když
všechny věci stojí jako nějaké
kůly v mlze jezera.
A nad zpuchřelé omítky,
co opadají
do mrtvolného ticha,
tleskne dětská dlaň.

***Petr Španger** (*1966), inženýr ekonomie, za normalizace mu nebylo umožněno studium literatury. Žije a pracuje v Jeseníku. Tištěné básně jsou z připravované sbírky **Stěny za skla.** Dosud nepublikoval.*

Když se otočím zády

Michal Oliva

Místo modlitby

Ty
Mé všechno
Tenká pavučina
        mezi prsty
Já dýchám
abych nepoplival
        rozechvělou síť

Já
Hraju si s hlínou
Ty se jen díváš
že si tak špiním
čisté dlaně

Báseň z parku

Po prvním okamžiku
tisíc dalších
jemných řezavých zrnek
        v slané tříšti
Vybrat si slánku
Stejně to pijeme bez ní

A pak z nás stoupá mlha
Tříšť v ní už není
V jednom bodě
        se setkávají
a vyměňují si těla

Píseň

Páté přes deváté
mi pleteš poslední dobou
mezi struny
a já si lámu
dlouhé nehty
ještě než řekneš
„Takhle ne!“

Dýchám si na prsty
aby se prokrvily
Začíná ale pomalu
zima
a tak to stále víc vyznívá
spíš jako
směšné pohyby
        než píseň

Zbytečnost

Nic neříkej
A tak jsem mlčel
Jel jsem po kolejích
        Tiše
        S pocitem odevzdání
Někdy řeknu víc
        když se otočím zády

Nic neříkej
Stejně ti nevěřím

Michal Oliva *(*1978), původem z Hranic na Moravě, poslední dva roky žije v Olomouci. Publikoval v Dílně Hosta.*

Krajina pro potápěče

Petr Bronos Novák

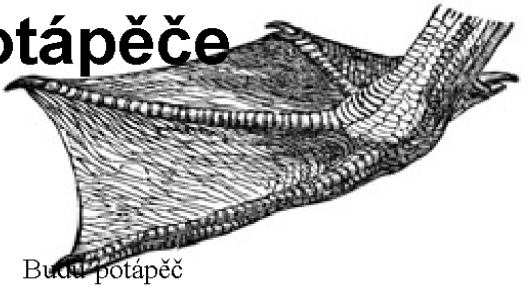

Studeny větr
navál mne únorového rána
do bílých plen
a prádélka bílého
sfouknul mě do kabrioletu
kočárku
kroucenými pružinami
plul jsem po povrchu
rodné dědiny
ve mně bylo jaro vodami napřed
smuteční tmavé ořeší
se loučilo s mým nebytím
povýšeně nehybně
sandálu námrazy
urvaný řemen
pleskal do očí
i vítr hledal své tělo
v ornamentech obzorů
duše se mu skryla
do mých uší
zamrzlý akvarel slunce
vztyčil svůj úd
před mnohá ústa
aby je ztišil
přestalo vát
a neodbytné mouchy vloček
sedaly na mrcinu větru

Vskutku cirk
počasí
krotitel
žena-noc
mne vždy pozdě žene
do Hajan
bič nočního vzlyku
proťal kůži krotěného

Budu potápěč
budu vybírat schránku vody
budu číst bílá těla
která se již ponořila
a až voda otevře
ledová víčka
a ospalky
budou bořit mosty
půjdu kamenem těšit řeku

Mám zavřené oči
hladím se
krajina hladí
vodou svůj
klín už věky
rozkoš dlouze plyne
jako jeden okamžik

Otevřu oči
krajina milostně
hledí tvýma očima
jednou nohou
opatrně
překročil jsem obzor
a chvíli stál
před tichými úly

Směji se
tuto krajinu ti
nedaruji
ale udělám ti
z ní Domov
Na sebe?
kdo na mně drží ?
šle boží

drží mne
v širokých gatích
krajiny

Můj sen
režíruje biják
po rozednění
chtěl
bych v něm hrát
ale režisér
chce
abych byl divák

Spadl jsem z višně
kůra
strouhala mou kůži
měl jsem krev na kůře
na kůži i na košili
višněmi políbená ústa
skuhrala
nad peckami krve
políbil jsem svoji krev
na kůře stromu
přitiskl rty krutě
s žízní
zuby stiskl
na peň dřeva
smísila se má krev z višně
smísila se s višní v ústech

Natáhnu se v trávě
pod rozcuchem
v stínu stromu
hmyz mě lochtá
leze po mé dřené kůži
já se směji
nebe kníry oblak stříhá
hlavu stromu
hřeben plynných hor
z mraků cestu k nám si razí
pěšinku mu jistě sčísne
kartáč blesku

Klepu potem
na kamennou branku
země
snad tu musím odkapat
země stále neotvírá
vykapu si do svých vrat
dírku pro klíč snad

Ty který mé kusy vážeš
do trnových berlí víry
dopřej chvíli kostem mým
a masu ještě chvíli
se mi o ně neopírej

Otřel jsem střevíce
o rohožku pole
pak jsem šutrem
polykal hloubku meze
rychlost zajíců
a prostupnost vzduchu
který se hřál
že zrcadlil
hledal jsem v něm sebe
už už jsem se viděl
ale pak se mi
ten co stál před zrcadlem
ztratil

Mé chřípí
vlk v zimní srsti
ve smečkách
obléhá
kubické metry
kaplí kostelů a katedrál
na rožni architektury

Zavřel jsem oči
do atlasu
šel krajinou slepý
podle mapy
párátky svých kostí

dlubu směr
z kovových zubů Ahrimana

Můj klenot
zazářil
uvnitř
probudil mne do tmy
z kousku mého těla

Denní světlo
narazí na mne
na suk
zubatá sekera
se jednou ztupí
oči si vyhrabou
důlky v hlíně

Kameny se rojí
úly
pak v řadách
dlažby
v kočičích městech
padají ze země
ke sklu
prohlížejí si v něm
více než zblízka
fazónu
od dlaždiče

Jsme si příliš blízko
buď se nebudeme hýbat
nebo se obrousíme
a nebude co vkládat
a nebude kam

Čerpadlo krve
čerpadlo dechu
abych
vykalibroval
musel bych
obě zastavit
mezi krví
a dechem
uniká propast

Frrrrnk
ptáci mě zanechali
v úleku
prázdného hnízda
v žádném
nejsem tak doma
aby nezůstalo
prázdným spolu se mnou

Tříšť
tříšť hliněná
ještě zmrzlá
mráz
stavitel zlomenin
horko
baraba utonutí
někde mezi
já
tříšť

Slunce je naštěstí
hodně daleko
abych k němu
nezabloudil

Opadám
vším svým tělem
v místě
mám ze sebe
návrší
přeji si
být
tebou
obrostlý

Hladké kotníky
mostu
letní fusekli
potoka

nenavléknou
na jaře bylo tvým
kotníkům
horko z mého
zdivočelého
dechu

Remízky
cha tak důležité
nákotníčky řinčí
jsem polekán
že se na mne
pole vrhnou
a utančí má záda
k smrti

Pod touto prstí
jsou srdce zastavena
tlukoucí
často šťouchají
v jícen
ku zvracení

Mám hlavu
aby mi do krku nepršelo
když se koukám
na hvězdy
ztrácím
přístřeší

Rty mám lepkavé
šťávou
hroznů mého stínu
když bezděk
dívky po něm šlapou

Noc je můj ručitel
když nezatemním
se v sobě sám
budu dál kráčet ve tmě
kterou budu vidět

Svět má málo
tekutin
aby splách žízeň
jediného člověka
musím se naučit
šetřit žízní

Koláč smíchu
dítě vybírá hrozinky
cosi studeného nečekaného
v rozpálené krajině
v tvarohových houdách
dnes mu to tak nepřijde
není v tom pečivu
zapečený hraboš?

Zas mi myje hlavu
a tváří se
jako by mně myla nohy

Prstem jsem dloubl
do kubického moudí architekta
proč je zde odložil?
prošroubované piercingem
megamarketu
k veřejnému dráždění?
falos lehčí vzduchu
zakrývá slunce

Země
žláza se sekrecí do mne
jen tak může
vyrůst
když se natáhnu
na špičky

Petr Bronos Novák *(*1970 ve Vítkově), autor básní a divadelních her. Žije v Brně.*

Když na ně mrknou stíny

Václav Nevrlý

.

sám sobě černou kočkou jsem si
v náruči nebo na rozcestí

.

[illegible]a co je smrt v poli sblíží
[illegible] si můžou popovídat o bolestech v kříži

.

než slu[illegible]em probleskne naděje se
schová tam někde mezi mnou a lesem

.

mechovou stezkou kolem zaječího zelí
utřu si zadek do bílého peří

.

hlad není co mě v břiše tlačí
z mé kůže nepoteče už krev dračí

.

jako žiletky z krabičky
řeže mě pod víčky
její včerejší vzdech lasičky

.

v baru nad rybízovým džusem
pod koutkem sobě usměju se
sladké sny odjely ranním autobusem

.

a kdyby se ti něco stalo
komu svůj chleba ukrojím
kdo přikryje mi zimní růže chvojím
myslíš že sebe naučím
jak stromy nastavujou dlaně slunci

.

kuličky jeřabin když na ně mrknou stíny
jak plaché nevěsty se stydí
za svoji krásu co v zrcadle neuvidí

***Václav Nevrlý** (*1980), žije v Ostravě.*

STRO MY
aneb Torzo Šumavy

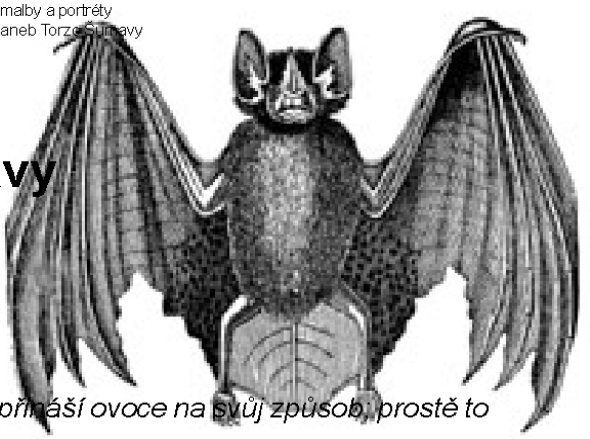

Připravil Petr Maděra

„Duch je jako strom, který kvete a přináší ovoce na svůj způsob, prostě to tak je.“

C. G. Jung

„Jediný vzrostlý, asi 25 m vysoký dub uvolní za den přibližně 7000 l kyslíku. Toto množství vydá takřka 35 m^3 vzduchu na dýchání s bohatým obsahem kyslíku, který pokryje denní potřebu více než 50 lidí. (…)
Jeden hektar bukového lesa může každoročně vázat víc než 50 tun prachu.“

Bruno P. Kremer: Stromy

Na tomto místě mělo být rozsáhlé pásmo – Šumava. Místo toho zde najdete jen pár stromů a několik samorostlých básníků, kteří mi před časem svěřili své verše. Omlouvám se jim, že je otiskujeme až teď. Stále jsem čekal, že budu moci zase na delší čas přijet a pobýt v tom větrem proznívajícím kraji, že jednoho dne přijdu na lesní mýtinu a v hlavě se mi rozsvítí rozechvělý esej, zrosená pavučina myšlenek, že ho budu sepisovat v naší třistaleté dřevěnici, zatímco venku se bude déšť tříštit o kamenné zídky. Leč mé spojení se Šumavou bylo z různých důvodů na dlouho přerušeno. A tak se dívám v pražských Košířích do berlínsky pošmourného dvora, poslouchám, jak déšť zní o plech, a za pomoci shromážděných veršů nechávám vyrůstat ten kraj k zašedlému nebi.

P. M.

STRO MY

Petr Horn

„STRO MY je jakási minisbírka, kterou jsem si sestavil pro vlastní potěšení. Přednášel jsem ji pak podvakráte ve Vimperku a ve Strakonicích-Řepicích, kde jsem byl ve výčepu honorován velkým fernetem. Další záležitosti jsou tiché a nehybné odpovědi na to neustálé nic, co člověka na Šumavě obklopuje.“ (Otiskujeme výbor z obojího – pozn. red.)

Leden

Dýchni na sklo a
rozkvete
je zima
hladí nahé kmeny po
letech

Sudetský syndrom

Ve vzduchu smutek
co se přisává pod srdce
je tu
v hospodách ho domorodci
zahánějí chlastem
jako dobytek zahání ocasem hovada
a těch hovad je každý rok víc víc

Kamenná mystika

Víra je z kamene
těžká a tvrdá
z bludného balvanu
co se pořád hledá

* * *

Klene se
Klenbou sám sobě
Klen

Léto

Na pleši má přichycenou svíčku
jak ukapává vosk dělá se
dírka do hlavy
tímto otvorem se derou ven
myšlenky převtělené do muchniček
občas některou spláchne
pivo

Philosophia plantarum

Hlínu nelze jíst
a proto je nutno z ní žít

Ztracený úryvek z Bible

Umění vrásek se Adam
a Eva učili od stromů

Báseň o Šumavě

Na tom místě osloven
zamrazilo ho jako by strčil bosé nohy
do ledové vody
vrazil hřeb paměti do té chvíle
aby věděl kam se vracet

Podzim

Trhavě zlehka
tak jako létají motýli
padá každý podzim listí z javoru
když projdeš
neznatelnou brázdu
zavře vítr
smrt je totiž
jenom určitou formou
milosti

Zima

Po ulici jde pán
zoufale volá
ztratil psa
sněží

Petr Horn, *narozen 3. 6. 1973 v Plzni, většinu svého dosavadního života strávil v Klatovech. Vystudoval geobotaniku na Biologické fakultě JU v Českých Budějovicích, určitou dobu pracoval na GIS na Správě NP a CHKO Šumava, v současnosti pracuje pro firmu CADSTUDIO ve městě svých studií.*

„Poezii jsem psal pro svoji potěchu a pro úzký okruh známých, až teprve setkání s Romanem Szpukem mě trochu vyprovokovalo k tomu, abych to zkusil i jinak. Typicky šumavské historky neznám, pověsti taktéž ne. Šumava je typická mišmašem obyvatel asi jako severní Čechy, když jsem ještě bydlel ve Vimperku, byla jedna sousedka východňárka a druhý soused poloviční Rumun. Já osobně znám jediného skutečného starousedlíka. Shrnu-li to stručně, na šumavský folklór nevěřím.

Kdybych už měl napsat nějakou historku související se Šumavou, zvolil bych asi to, co se stalo na nejodlehlejší lesní správě Modrava letos v létě. Celé to tak trochu připomíná Klostermanna.

Protože je všude kůrovec, pracují i v nejodlehlejších partiích stovky dřevorubců. Před rokem přišel mohutný vítr, který povyvracel stromy tak, že místy byly zaklesnuty až ve čtyřech vrstvách nad sebou. V červnu jeden dřevorubec přeřezával podobný polom a z vyvrácených kořenů nad ním se vyvalil kámen, který mu rozdrtil nohu tak důkladně, že ji museli doktoři málem amputovat.

Největší tragédie se ale odehrála v srpnu a vyprávěl mi ji přímý účastník 24 hodin poté – a rozhodně nevypadal, že je ve své kůži. Dva dřevorubci káceli v lese pod Roklanem, kde je zhruba 10 km dolů do civilizace. Nedodrželi bezpečnou vzdálenost a jeden složil strom tak nešťastně, že toho druhého na místě zabil. Okamžitě volali policii a jeli dolů na Modravu. Na místě musel zůstat hajný sám s mrt-volou dvě hodiny, než se vrátili s policajty. Ten nešťastník, co kácel strom, byl Ukrajinec a ten, koho zabil, byl shodou okolností jeho nejlepší parťák, který pocházel z Litvy. Stát se to před sto lety, budou si místní lidé povídat o přízračné postavě, která se zjevuje v lese pod Modravou, oslovuje náhodné chodce rusky nebo litevsky a pak mizí za řevu motorové pily. Běs z doby kůrovcové kalamity.

Lesnický personál se shodoval v tom, že takhle krutou sezónu v lese ještě nezažil. Smrťák je mezi těžaři tak každý druhý až třetí rok. Dost šílená daň za peníze, které si ve městě vydělá leckdo v teple a pohodlí své kanceláře.

Vím, že tahle historie v dnešní senzační době sotva zaujme, ale život nahoře je takový, dřina a nuda, a pak často smrt z blbosti nebo chlastu.“

(1999)

Když jsi přijela na Šumavu

Josef Fitti Jiroušek

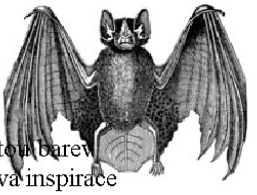

Nenávratno

Když jsi přijela na Šumavu,
šli jsme stále dál.
Kamenné pole nechtělo uhýbat
ani nám, ani sběračům brambor.
Hora Svatobor
stavěla jim slavobrány za výnosy,
ač vítr je neustále přivíral.
Jen v hospůdce bylo útulno,
štěstí si přisedlo
a osud Tvůj navždy zůstal.
Když jsi přijela na Šumavu,
šli jsme stále výš
až na Kašperk.
Horská louka líbala se s námi
a srdce tlouklo
jako zvony v Železné Rudě...

Nastal podzim

Podzim hýří paletou barev
rozházená malířova inspirace
stromy otřásány studem
zbavují se krásy
do uplakaného rána
a studených polibků
kterými šustí láska
pod nervózníma nohama
neboť tenhle žlutý koberec
tlumí tlukot srdce
podzimním milencům
co v kaštanovém parku
hledají zbytky slunce.
Podzim hýří paletou krásy
smutnou sic tváří
posledním každoročním sběrem
bramborové chladné secese
i sychravou láskou
co voní dýmem z polí.

*„**Josef Fitti Jiroušek**, narozen (hezký datum) 21. 8. 1954 ve Vimperku, kde i bydlím. Od školy jsem šel na sklenáře a pak prošel řadu dalších zaměstnání (skladník, dělník, Čes. rozhlas – – tazatel, řidič, závozník, listonoš, vrátný, v SRN pomocný kuchař ap. Nyní jsem v in. část. důchodu. Básničky (povídky, texty) píši vlastně od školy, a to většinou milostné, ale i o životě, o přírodě atd.“*

Věnuje se též výtvarné činnosti. Vydal sbírky ***Milenci musí být nazí*** (TISK-PT), ***Vzdechy lásky*** (ALFA-OMEGA, Praha 1997), ***Když jsem souložil s vládou lásky...*** (Tiskárny Vimperk, 1997), ***Pitvání ženy*** (Tiskárny Vimperk, 1999). Člen literárního klubu Pegas Mělník a Literární skupiny XXVI.

„Když jsem začal psát básně, netušil jsem, že to bude tak těžké. Když ale napíšeš pak báseň, která tě zase postaví na nohy, s kterou dýcháš, brouzdáš lesem, líbáš ženskou a nad tebou opět svítí slunce, a ty se rveš s tímhle životem, který je sice někdy tak zasraný, že nechceš ani žít, pak si ale přeješ, aby to všechno trvalo hezky dlouho. Poznáš, že stojí za to všechno bojovat a psát a že nic nebylo zase tak marné, jak by se ti zdálo. A proto, kdo jednou okusil tohle naše básnické řemeslo, ať píše a píše a zůstane v tom našem tajemném jiném světě, který známe jenom my a nikdo jiný, natrvalo zapsán, ne jako blázen, ale jako skutečný umělec-básník, který oproti normálním lidem poznal sice blaho (což je někdy záviděno, ač nevím proč), ale i mnoho hořkého utrpení.
Piš a tvoř byť jednu báseň, a budeš milován i nenáviděn.“

Začazeným slovem hledám dopis s jizvou

Xaver Halaš

„...ale ve Strašíně na faře žije nyní kněz Xaver Halaš, který si vydal knížku veršů ‚Po dni den' a dělá zajímavé překlady z polštiny – ve Strašíně bývá v neděli mše v 9.30 dopoledne, tam bys Halaše mohl zastihnout...“ (R. Szpuk)

Bázeň tanula chvilku v povětří

a tam kde se tulí
poslední bobulka jalovce
blyskotá skanutý cín měsíce
Verbíři smutku halasí
jezery s černým sukmeň
a Meluzína udýchaná na síni
podplamenici si láme do mléka

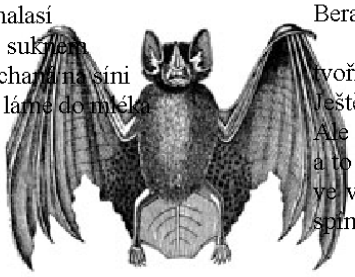

Taciturna

Vyčnívá k postu
Jen kořáním se tratí sníh
Průhřejí usiluje předjaří –
Berany jak jdou po vodě bez vztahu
k dálce
tvoří strž v ústech ouplavů
Ještě se dějí konce
Ale nestává se víc než dopuštěné
a to
ve výrazu zevnitř
spíná naději

Mozolovský Advent

Zima je špitál
a nemusíš hned myslet na nejhorší
Kvetou stopy květem zmrazků
za noci je vytepává měsíc
na okna
Zralá jejich semínka
nese vítr na ústa dívce zimy
Anděli sněhu dech ti šedne
Dovol ještě podzimu snést
hrst křížal na práh betléma

Vůle setby

V domáckém šeření při zaúpění života
i v rozvátém jeho kuropění
vyznat slovo
vždycky jako poprvé
To jenom pramen sílí
jak se vydává
To jenom slovo znavené mou cestou
když hlas klopýtá
roste jak mladý les
uhranutý vlastním jarem

Březen nad Skrejšovem

Oči holubic má v modravé zátočině
jaterník
Neporušená
zeleň přijala pašijový odstín
a upřený pohled jako na cestu
Hlas posazený výše přeťal zádrhel
jiskrou
ta nádherně
strnula
ve vláčnost
podoby
Tak se zacelilo ticho kapek
rozpuklých vrozenou ochranou Vánoc
až provonělo
(Každý tvůj marný krok je vráskou
v maminčině tváři)

Čemeřice

Někdo
něco ze svého srdce zatížil ve mně
který jsem cizí
Někdo
něčí šrám mi ovázal
pot šera setřel slovu
V pracharandě sněhu
sasanka Vánoc se jménem vesnice
která není
Lesu za ní říkali by V napospase

Brána podzimu

Podobna propusti je brána podzimu
a ponornému toku směr cesty její
jinak zcela slavné v postoji barev
Do dálky uplývá moudrá síť letů
naposled vlahých
V ní je podoba příchodů našich
opakovaně nových...
Návrat krajiny se děje

San Marco Interno

Trojrozměrné kruhy
prázdné pro světlo
V střetu všech hlasů
křížení globů
Jeskyně
vyhloubená v nebi
sepjatými rukama

Michelagniolo

Anděl
v jeho vousech schoval křídla
aby se bez překážky
rukama učil
s dlátem zacházet

Xaver Halaš *se narodil roku 1946 v Sestrouni u Sedlčan, roku 1974 ordinován v Pražské katedrále, na Strašeni 6 let. V rukopisech zůstávají jeho básnické sbírky-výbory* ***Taciturna*** *(1967-72),* ***Kanutí*** *(1972-75),* ***Návrat krajiny*** *(1975-80),* ***Po dni den*** *(1981-90; vyšlo jako soukromý tisk) a* ***Cesty domovů*** *(1991-2000). Počátkem 90. let přicházejí první publikace v časopisech: básně v Proglasu, překlady v Souvislostech, trochu i v Alternativě Nově a Literárních novinách. Několika překlady zastoupen v novém výboru z Jana Twardowského* ***Modré brýle*** *(Votobia, 2001), v rukopisech zůstávají překlady Anny Kamieńsiej, Janusze Pasierba, Romana Brandstaettra, W. Oszajcy, W. Iwaniuka, Mrożka, Wojtyły... Verše jsme vybrali ze souborů Taciturna, Kanutí a Cesty domovů (San Marco Interno a Michelangiolo).*

Staří pamětníci v Pošumaví

Jožo Urban

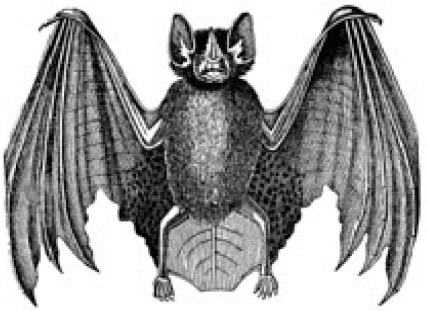

Kniha Staří pamětníci v Pošumaví od Jožo Urbana vyšla péčí Kruhu přátel umění a přírody v roce 1979. Nejedná se o regulérní knižní vydání, stránky jsou psané na stroji, cyklostylem rozmnožené a svázané v plátěné vazbě. Kdo je Jožo Urban, se nám nepodařilo zjistit. Stačí si však přečíst byť jen věnování v úvodu knihy, abychom pochopili... *„Paní prof. Boženě Hezké, klavírní virtuosce, sbormistryni ‚Čerchovana', za vznešenost duše, ryzost a dobrotu srdce – v úctě – připisuje – – autor."*

V krátkém úvodu píše Václav Hejný: „Tato Urbanova nová kniha je výtvorem jeho dlouholetého mravenčího úsilí, oplodněná láskou k vznešené přírodě. Z technických důvodů nevychází v plném rozsahu. Přesto v této knize bystrým perem zaznamenal všechny nejstarší stromy v severozápadní části Pošumaví a pojednal o jejich historii a krásách i kraji, kde rostou. (...) Jen básník, jímž už dávno Jožа Urban je, se mohl zhostit svého úkolu tak věrně, poctivě a dokonale!..."

Vybíráme z Urbanovy knihy několik zápisů včetně úvodního vyznání.

„Milý čtenáři,
jděte po stopách starých pamětníků uvítat nové dny, když se za úsvitu v zlatozáři slunce rýsují na obzorech jejich siluety! (...) Přejde kolem vás láska s něhou a kouzlem věčného mládí. Všudybyl vítr vám na harfách větvoví zahraje písně a symfonie, které jako balzám vás oddělí od bolestí srdce a tesknění duše.
Zavítejte k starým pamětníkům v letní výhni, o svátcích slunce. Usedněte tiše do jejich stínů. V hrách světla a stínů k vám přistoupí zakleté postavy z pověstí. Třeba je osvobodíte ze zaklení a nebo ony vás odvedou na chvíli do svého světa představ a snů! Snad s nimi objevíte nepoznané krásy. V každém případě po návratu zpět usoudíte, že i z nejhlubších propastí a z nebetyčných vrcholů bloudění lze přijít k dobru a spravedlnosti. Že lidské štěstí a spravedlivou odplatu je lépe realizovat na zemi, než v ně doufat po smrti a za zlo pro ni trpěti. (...)
I nám jednou od stromu života se oddělí náš list a majestátně, v posledním letu, vzdá hold krásе a životu. V těch okamžicích, kdekoliv v rodném kraji, vám vzdá váš oblíbený pamětník svůj hold, písní na rozloučenou. A každým dalším rokem svého života oživí váš odkaz lásky ke krásе a k přírodě. A naučíte-li té lásce své děti, budou se z ní těšit i ony!..."

Jednotlivé staleté stromy a jejich malé skupiny
(Výbor)

1275 let starý tis na Netřebu u Kanic
Je nejstarším stromem severozápadního Pošumaví. Roste na úbočí Úlíkovské hory v nadmořské výšce 710 m, poblíž zříceniny hradu Netřebu ze 14. století...

950 let stará lípa v Malonicích na Sušicku...

750 let stará lípa v Mladicích u Ústalče
Při silnici na Horažďovice za Zavlekovem vpravo je ves Mladice. Tam u rozcestí silnice do Kolínce a do Ústalče roste stařičká lípa. Je dutá a do její dutiny se prý vejde 10 lidí. Staří lidé mi vyprávěli, že před 60 lety měla být prodána za 5 zlatých. Občané, zejména ženy, se proti tomu postavili a lípu zachránili. Učinili tak proto, že z ní čáp a vrána nosí děti.

700 let stará lípa v Mokrosukách
Roste u čp. 6 a vzbuzuje úctu svým stářím a majestátností. Je dutá a vysoká 30 m. Ve výši 1 m má obvod 7,45 m. Na jejím kmeni i v dutině je připevněna soška Madony s Jezulátkem, zdobená květy. Tuto lípu opěvuje v básni J. Kvíčala z Mokrosuk. Báseň a pověst o lípě a zámku, jak byl otec, který zapudil dceru, odsouzen k věčnému hledání, je zahrnuta v sebraných pověstech.

500 let starý buk za Chlístovem
Širokým okolím Chlístova se táhnou borové a smrkové lesy. Navazují na smíšené háje. V jednom z lesů, zvaném „Prtivál", sílí tento staletý buk.

500 let stará lípa ve Strážovicích
Stanoviště této lípy je na návsi u kapličky ve Strážovicích na Klatovsku. Stáří této lípy bylo odhadnuto podle poznámky na jednom školním diagramu.

500 let stará lípa v Mladoticích u Strážova
Do Mladotic je možný příchod od Janovic nad Úhlavou nebo Čachrova. Klene se poblíž stavení „U Fremutků". Rolník tam tehdy bydlící mi vyprávěl, že tato 500 let stará lípa se vůbec nemění, což prý mu říkali i prarodiče. Je dutá. Ve výši 1 m má obvod 7 m.

500 let stará lípa v Beňovech u Klatov
Pod Klatovskou hůrkou při řece Úhlavě vedla zemská dopravní stezka z Čech do Bavor, přes silnici na Domažlice. Přes brod pokračovala kolem tvrze ze 13. stol. Poslední ze stromořadí zůstala lípa před kovárnou. Je vysoká 30 m a dosahuje stáří 500 let. Na lavičce pod lípou jsem od stařenky vyslechl vyprávění, jak prý se pod lípou osvěžila vojska Klatovských táhnoucí do Všerub. O zjevující se postavě dívky, zahynuvší pro lásku k synu pána tvrze, a mniších střežících poklad.

400 let starý dub v Bezděkově u Klatov
Roste v zámecké zahradě v místě zvaném „U kolečka". Pod ním rádi sedávali spisovatelé Werschaser, Kodýmová, K. Polák, J. Biskup. V Bezděkově se narodil r. 1846 i básník Svatopluk Čech. Květy vašich tvůrčích činů rozkvétají, spisovatelé čeští! Toužím, aby také můj květ lásky k vám, staří pamětníci, vykvetl u vašich kořenů.

350 let starý dub u Mokrosuk
Východně od Mokrosuk, u rozcestí na Lešišovy, roste 20 m vysoký dub. Obvod kmene ve výšce 1 m má 5 m. Zmíňka v kronice dokládá, že zde rostl již za třicetileté války. Za ním jsou pohřbeny oběti moru na Sušicku a pod ním údajně v 17. stol. Švédové. Proto se těmto místům říká „Na hřbitově"

a podle pověsti též „U svítivých hlav“, ježto se prý zde za nocí zjevují kostlivci, z jejichž lebek svítí ohnivé oči.

352 let stará lípa v Tupadlech u Klatov
Putování za staletými stromy mne přivedlo též na buližníkové Tupadské skály. Z jejich vrcholu je výhled na úsek Pošumaví, na horské samoty a Doubravu, k vysychajícímu rybníčku „U dubíčka“. Východně od této části chráněného území roste 350 let stará lípa, bez koruny, kterou jí urval čas. Básnířka Marie Chmelíková mi vyprávěla pověst, jak bába, která obelstila čerta, se pod lípou schovala. A že na skalách žil malíř podivín, který maloval Pošumaví. Historicky je doloženo, že zde v odloučení psal své romány spisovatel Werschaser.

300 let stará klenka u Drslavic
Stojí na břehu rybníčka v místě zv. „U dubíčka“. Podle vyprávění starého hajného z blízké hájovny se pod ní schoval před bouří „modrý abbé“, jazykozpytec Josef Dobrovský.

250 let stará lípa ve Štěpánovicích
V úctě a vděčnosti věnuji památce češtináře prof. Jana Klicmana z Klatov
V objetí pošumavských vrchů Klatovského boru, Smrčí a protějšího Pokryvadla leží ves Štěpánovice. Její bělostný kostelíček s červenou střechou vzhlíží do kraje pyšně jako krasavice. Za ním u vchodu do hřbitova majestátně stojí staletá lípa. Pod ní mi stařeček Wirt vyprávěl pověst o tom, že je lípa kouzelná. Náhodou šel kolem pan profesor Klicman. Zůstal stát opodál, aniž bych ho zpozoroval. I on slyšel, že již po generace lípa tomu, kdo se svěří s tíhami a bolestmi, je sejme a přinese úlevu, novou chuť a radost do života. I mně lípa přinesla úlevu. Ze stínu hřbitovní zdi ke mně přistoupil pan profesor.
Dodnes slyším jeho slova, zda jsem vyzkoušel kouzlo lípy. Stále vidím úsměv toho vzácného člověka, když jsem odpověděl, že úspěšně a na chuť do života a radost že si budu muset počkat příště.

250 let starý dub u Kašovic
Na mezi, v rozhraní polí a luk u Kašovic, roste silný a zdravý dub, dosahující stáří 250 let. Rozmnožuje početnou řadu starých pamětníků u Mokrosuk.
Je vás tolik, staří pamětníci v Pošumaví, že nevím, budu-li pro vás mít dosti lásky! V úctě vás budu mít, pokud budu živ. Učiním, co budu moci, k vaší ochraně i zájmu o vás u našich potomků.

230 let stará hruška v Měcholupech
V Měcholupech u Předslavi, v obci se staletou tradicí rybářství od roku 1245, roste na stráni za stavením čp. 14 hruška stará 230 let. Je ochránkyní „Starého zámečku“, někdejší vodní tvrze. Nový zámek se pyšní zámeckou zahradou.
Do Měcholup z Klatov se dostanete buď přes Ostřetice, nebo přes Točník a Předslav.

200 let staré lípy ve Zdebořicích před Hnačovem
Na návsi ve Zdebořicích u kostela ze 14. století rostou dvě lípy staré 200 let. Jsou pastvou včel.

200 let stará lípa v Tužicích
(...) Přestože ji lidé v minulosti zohyzdili, že prý tlumila hlas zvonku, přežila své sestry.

200 let stará lípa v Kolinci
Je to jeden z posledních staletých stromů v prostoru kostela a hřbitova, který přežil zbytečné zničení chráněných starých stromů. Během dvou století přešlo kolem ní mnoho občanů do kostela a četní byli kolem ní doprovozeni k poslednímu odpočinku.

200 let staré lípy v Nové Vísce na Vráži
Rostou u božích muk na Vráži při silnici z Klatov do Domažlic. Jsou to dvě zdatné staré pamětnice. Při občerstvení v chalupě

na křižovatce mi babička ochotně vyprávěla doplněk skutečnosti a pověst. Původně v těch místech bylo vysazeno sedm lip sedmi bratry. Očarovaly je víly a stihl jich pět zlý osud. Nepečovali o lípy, lípy uschly a oni bratři zemřeli. Nevěříte? Také jsem nechtěl uvěřit.

175 let starý dub v Klatovech
Roste u chodníku mezi „Zdravotnickou školou" a Drnovým potokem. Je zbytkem vykáceného stromořadí.

150 let starý dub v Klatovech
Osaměl na dvoře Závodů V. I. Lenina. Podle vyprávění starých lidí i on byl ve stromořadí při staré vozovce vedoucí při „Lidovém domě" a Drnovém potoce.

150 let staré lípy v Zavlekově
Na konci obce u silnice do Plichtic, kolem božích muk, stojí 4 lípy. Ač stejně zasazené, jedna z nich je podle pověsti slabší proto, že z ní dívka seškrabala kůru na mast proto, aby se zalíbila vyvolenému chlapci.

150 let starý růžový kaštan
Roste při silnici na Balkovy u vrat do dvora.

120 let stará hruška v Radinovech
Roste před čp. 32. Musí-li být stromy poraženy, lidé tvrdí, že se s nimi těžko loučí, jako s členy svého rodu.

100 let staré lípy v Mladonicích u Kolince
Rostou u božích muk. Podle záznamu v kronice je zasadil Josef Uhlík ze stavení „Pazderna". Jsou dvě.

100 let starý topol v Srbicích
(...) Roste mezi domy zv. „U Rubášů" a „U Kurců". Zasadil jej Petr Rubáš.

100 let starý topol v Radinovech
Roste na návsi. Je svědkem života dvou generací.

Večer

Alexandr Debnar

Lednový večer

Ledová náruč...
Mráz hopká po střechách,
perlíkem oťukává lomenice.
Nad městem jiskří hvězdný prach.
V cestě skřípe sníh.
Jak utržená okenice.
Jak uhel v bílých tabulích.
Za humny zoufá chtění rána,
umlká v hejnech koroptvích.
Zředěná tma je rozmetána
hladovým větrem po polích.

V oboře

Zkřivený modřín
u cesty zrezivěl
V kapele ticha přitvrdil
buben strakapúda
V stínohře korun
daňčí rodina
s hlavami u večeře
Zesláblý paprsek
stydlivě zčervenal
pod javorem
K obzoru vstoupila
ponurost
všemi vchody

Na Martina

Ochablá vášeň malíře podzimu
zvolna skonala
Po cestách přejela spřežení
zimničnými tahy
Mráz poťouchle na návsi
naklepal kosu
Na zmrazcích brousí si zuby
toulaví psi
Dosud je jenom na noci
aby se svlékla do běla

Roman Szpuk, *nar. 4. 9. 1960. Od roku 1989 žije ve Vimperku. V současnosti asi nejvýraznější osobnost „literární“ Šumavy, vydal řadu knih. Má za sebou mnoho rozličných zaměstnání, nyní pracuje na meteorologické observatoři na Churáňově.*
„Za sebe Ti posílám oddíl ze sbírky „Troucheň“, kterou jsem psal vloni (1998 – pozn. red.), je věnovaný, či spíš inspirovaný hlavní postavou knihy Muž, který sázel stromy od Jeana Giona. Je nabíledni, že se v těch básních odrážejí setkání se stromy tu na Šumavě a jistě i fakt, že cestou z Churáňova jezdím okolo potoka Franty Langmajera, jednoho z těch, kteří se úspěšně vzdalují hluku civilizace. On mimo jiné sází na Pláních u Nových Hutí ovocné stromy, prý je prvním po druhé světové válce, kde se o to v té nadmořské výšce (mírně přes 1000 metrů) pokouší. Sazenice si našel okolo už zarostlých a sotva znatelných základů zaniklých šumavských vesnic a samot, jakési výmladky z kořenů stromů, které tam zbyly, něco mu poslal známý z Alp, růžový alpský jeřáb a jiné odrůdy, které snesou drsné šumavské povětří.“

Alexandr Debnar *(*1947) – ZDŠ v Mirovicích na písecku, SPŠS v Písku, nástavba archivnictví na UJEP v Brně. Dnes v invalidním důchodu. Věnuje se historické publicistice. V roce 1994 vydal* ***Šumavský rok*** *(Velárium), z něhož pochází otištěné básně.*

Homo silvaticus

Roman Szpuk

Básně věnované Elzéardu Bouffiérovi, muži, který sázel stromy
(Výbor z delšího cyklu – pozn. red.)

Vyprahlé vichry

Řekl jsem: Chci být člověkem.
A stal jsem se stromem. Rostu stranou,
abych šelestem rušil klid vesmíru.
Abych budil stínem zem sluncem
zkolíbanou

k malátnosti prachu –
Stal jsem se stromem, abych sám
v sobě rašil i spadával. Abych sobě stačil
v tom vichru, kde poutník v chůzi kolísá,

ba dál, abych už ani k sobě sám
nebyl schopen v jediném dni doputovat.
Abych cestou k sobě žízní umřel
v krajině vyprahlé vichrem, provát.

Ikona stromu

Modlím se před stromem, ikonou růstu,
před šumící tváří z rukou Boha.
A netřeba očí – nitro mé domodelováno
zas o zavřená víčka hloub.

Modlím se před výhonkem – ikonou stromu.
Odkud kam korunou mé prosby vanou?
Má slova – plastiky z forem mého nitra,
dech v listech – už netřeba úst.

Modlím se pod trouchní – snímáním Božím,
slzami do mne snášejí, jejž na dřevo zdvihli.
Zradil bych, kdybych jen hrál svoji roli,
vstal z tohoto klekátka a zůstal živ.

Píseň opadávajících květů

Strome! Noc ti slávu hvězd provolá.
Dělovou ranou mrak znamení ti nese:
Na zakázanou lásku vzpomínku,
válku za horami, blýskavici v květech.

Vadnutí už pableskuje v poupatech,
opadáváním květ přeteká – výron,
výron květu!
Třpytem křídel zbavuje se pramene –
květ opadává – a osamostatní se k sletu.

Teď květy, strome, ti procházejí zatměním –
květy-ženy ze zasypaných studnic,
služky, jež učili jen svlékat se
zpět do studní, svých zasypaných kostnic.

Stromová oběť

Mé hory jsou ranou kdysi otevřenou,
jí lidství rozprostřelo se mi do nitra.
Co z božích muk a stromů cestou polámáno,
to dokořán zbylo, to ve svém čase nepřivřu.

Můj první strom je hradem dnes
už opuštěným,
jímž v noci bloudím. I on teď zdůvěrněl:
Vidím, jak z okna do okna mi pátrá Měsíc,
jeho mat tápe po nábytku, po stěnách.

Má rakev je vlahým místem pod stromovím,
kde sníh se neudrží ani za mrazu.
Strom-obhájce Boha vztahuje Slunci klenby,
já pod ním vinen, Bůh musí zůstat bez viny.

Pozn.: Zájemce o německy psanou literaturu spjatou s Šumavou odkazujeme na znamenitou webovskou stránku Jana Mareše Kohoutí kříž – http://platon.cbvk.cz/kniha/index.html.

Láska

Adéla Irma Miencilová

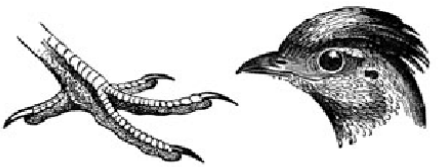

I

Vracela se domů. Mělo by svítat. Noc to nevěděla, zapomněla na to. Nesvítalo. Jezdívala domů autobusem. V noci ho řídil takový divný chlápek. Jezdil s malým vyhublým psíkem. Byl nádherný. Byl sám. Ten pán byl sám. Byl sám natolik, až na to zapomněl. Nemohl být sám. Měl toho čoklíka. Vozil ho vepředu zachumlaného do starého ručníku. Ukládal ho k čelnímu sklu. Ukládal ho tam, kde nebyla žádná tlačítka. Aby nic nemačkal. Nikdy nic nemačkal. Ani jeden z nich nebyl sám.
Vystoupila.
Doma bylo ticho. Z postele se díval spánek. Přilehla si. Nešlo to. Budila se. Trhla sebou a dopadla zpátky na postel. Ten sen. Zdál se jí pořád dokola. Stála před zrcadlem. Obličej byl vlčí. Porostlý huňatými černými chlupy. Opakoval se. Opakoval se.

On

Asi to začalo tím snem. Spousta věcí pro mě začala tím snem. Tenhle příběh byl snem o vrahovi. Hrozně jsem se ho bála. Každou noc jsem se před ním schovala na jiné místo. Vesnice, města… Vždycky mě našel. Jeli jsme někam vlakem. Seděli jsme naproti sobě. Klidně se na mě díval. Prohlížel si mě. Měla jsem pár příležitostí uniknout. Neudělala jsem to. Čekala jsem. Nebála jsem se. Věděla jsem, že ho překvapím. Dostanu ho. To jsem ale pochopila až v tom vlaku.
Potkali jsme se. Pamatuju si přesně to místo, ale nedokážu ho nikam zařadit. Nikdy jsem tam nebyla. Nemluvil. Díval se na mě. Pozval mě na procházku. Šla jsem. Chodili jsme po kopcích. Pomalu, pomaloučku zapadalo slunce. Trvalo to neuvěřitelně dlouho. Všichni už odešli. Nemohla jsem si vzpomenout, s kým jsem přišla. Byli pryč. Byl sám. Nebyl sám. Měl psa. Nemohl být sám. Neuměl to. Chodila jsem k němu.
Miloval mě. Od první chvíle. Dotýkal se lidí. Jen tak. Mimovolně. Říkal, že když byl malý, položil ruce na plotnu. Měl na dlaních jizvy. Říkal, že tenkrát bydleli nedaleko toho místa, kde jsme se potkali. Myslím, že mu v těch dlaních zůstala horkost. Proto se dotýkal. Všichni byli chladní proti té rozpálené peci, která v něm zůstala. Všichni. I ve vášni.
Někdy jsem u něho spala. Když jsem se převlékala v jeho pokoji, schoulil se. Miloval mě. Bál se. Leželi jsme každý na jedné straně postele. Bývala tam hrozná zima. Vždycky. Mezi námi byla rozžhavená plotna. Ohromná horkost. Cítila jsem, jak se prostor kolem ní kroutí a prohýbá. Milovala jsem ho. Možná to byla láska.
Nebyli jsme schopni jeden druhého ani

obejmout. Jednou se mi podíval zblízka do očí a pohladil mě. Zabolelo to. Moc. Lehávali jsme příliš blízko. Hořely mu dlaně. Jiskřily do noci. Málokdy jsme spali. Když pak konečně začalo svítat, rozpovídali jsme se o tom, co se nám zdálo. Lhali jsme.
Jednou usnul. Na chvíli. Převaloval se. Byl bledý. Lícní kosti měl potažené tenkou kůží. Zdál se mi nemocný. Napadlo mě, že brzy umře. Kdyby umřel, tiskla bych se k němu. Neumřel.
Zdávalo se mi o něm každou noc. Byl tím vrahem. Ten vrah byl osamělý. Proto mě hledal. On nebyl osamělý, měl psa. Byl osamělý, neměl mě. To jsem na něm mívala ráda. Trvalo to dlouho.
Pak jsme jeli na chatu. Seděli jsme ve vlaku. Dívali se na sebe. Usmíval se. Už jsem se ho nebála. V tom vlaku jsem se nikdy nebála. Měla jsem pocit, že je měsíc na opačné straně. Vymlouvali mi to. Možná nevěděli, kam měsíc patří. Říkal, že je to blízko místa, kde se narodil. Šla jsem spát brzo. Vešel. Někdo ve mně stahoval a roztahoval dlaň. Pulsovalo to. Dunělo celým pokojem. Nedíval se na mě. Zamkl.
Lehl si
Pak
Věčně horká dlaň
Spálená
S pulsující dlaní ve mně
Svítalo. Nepovídali jsme si. Byl sám. Nebylo mi to líto.
Ráno, když jsem se šla napít čaje, jsem ji potkala.
„Jaký je milenec?“ zeptala se.
„Neobratný,“ řekla jsem.
Přicházel. Odešla. Slyšel to. Asi jsem se spletla. Asi nebyl neobratný. To ty dlaně. Už jsme spolu nikdy nemluvili.
Nebyl sám, měl psa. Byl sám, neměl mě.
Nebyl sám, měl psa.

Intermezzo

Myslím na tebe, kočičko. Kde jsi? Kam ses mi zaběhla? Pamatuješ na ten statek? Vzpomeneš si někdy? Strýc byl blázen. Říkali mi to. Bylo mi to jedno. Nemělo být. Chci, abys to pochopila. Nebyla jsem mazlíček pro nikoho. Jenom za mnou jsi v noci chodila. Rozptýlila jsi smutek, který se vznášel nad krajinou. Čekala jsem na tebe. Vrněla jsi.
Dneska v noci jsem měla zase ten sen. Nevrť se, prosím. Poslechni si aspoň tento. Byl tam oheň. Vybuchoval a sílil. Vřela mi krev, ale nehořela jsem. Byla se mnou bytost. Blízká bytost. Potom do plamenů vletěl šíp. Z kovu. Ozdobený železným peřím. Zanesený zelenou špínou. Nechápu, jak mohl letět. Proplul a zmizel. Odnesl s sebou bytost. Hořela jsem.
Ty. Kočka bláznivé ženské. Víš, co se o ní říkalo? Že všechno počítá. Byla to pravda. Viděla jsem ji. Počítala lidi, hřebíky v trámech, větve stromů, klasy v lánu obilí, věci, které nikdo neviděl… Častokrát jsem ji viděla odcházet. Pohupovala se v bocích. Lehce, lehounce. Odcházela pomalu. Vonělo to západem slunce, vždycky. Nemilovala jsem ji. Chodila jsi za mnou.
Ten pes, ten malý vyhublý čoklík, patřil strýci. Proč jsi ho neměla ráda. On ho měl rád. Pochop. Odpusť. Chodila jsi ke mně. Válela ses. Proč ses s ním bila? Mně nevadil. Choulila ses. Nezáleželo ti na tom, že se strýc blíží. Rvala ses.
„Je to blázen!“ říkali mi. Bylo mi to jed-

no. Nemělo být. Tu ránu budu slyšet vždycky. Někdy tím výstřelem procitám. Měl toho psa vážně rád. Patřila jsem ti. Vzduch voněl krvavým západem slunce. Prostor se natáhl. Nemohla jsem se trefit do dveří.
Myslím, že sis toho ani nevšimla. Zaprskala jsi. Dál se potuluješ po kraji, že ano? Chci, abys věděla, jak to tenkrát bylo. Odešla jsi. Dál jsem tam nemohla být.
MI-LO-VAT. Možná je pro každého někdo. Pozná se. Vždycky se pozná. Pak se ustupuje, toleruje, zvyká se, směje, raduje, vzdychá.
A pak je tady ještě LÁSKA.

Ona

Znaly jsem se. Byla z těch lepších. Nevím v čem. Sedávala s námi. Už ani nevím s kým. Nikdy nebyla daleko. Chodili jsme kolem sebe tak strašně dlouho. Nechápu, jak jsem ji mohla potkat na ulici a nechat ji zase jít. Něco se muselo stát. Něco musela říct, nevím co. Pamatuju si, že jednou, musela jsem být ještě malá, byla žena. Nedokážu si vybavit její tvář, ale vím přesně, jak se usmívá. Řekli mi, že láska je jenom k muži. Měla jsem jednu květinu. Zalévala jsem ji. Žádnou jinou.
Jednou se mě zeptala, jaký je milenec. Pak odešla. To bylo dávno před tím. Měla kočku. Víc o ní nevím. Vím o ní mnohem víc. Tolikrát se mi o ní zdálo. Někam odcházela krvavým západem slunce. Lehce, lehounce se pohupovala v bocích. Chtěla jsem ji zastavit, ale vypadala šťastně. Ona.
Sedávala jsem jí co nejblíž. Nic se nedělo. Byla můj přízrak. Dostala jsem z toho šílení horečku. Přišla.
„Ahoj, marode! Jak se máš? Nemáš do čeho píchnout, že se povaluješ v posteli?“
Okamžitě byla všude. Moje můry nebyly zvyklé dělit se o prostor. Okamžitě byla všude. Drkotala jsem zuby. tekl ze mě pot. Uvařila mi čaj s citrónem. Třásly se mi ruce.
Mluvila a mluvila. Pak se rozplakala a vpíjela do koberce. Vstala jsem a šla pro kapesník. Dlažba z ulice se mi lepila na chodidla. Neměla jsem jít naboso. Hlavu jsem měla sevřenou v pěst. Někdo do ní bušil. Svlékla si kalhoty. Nevím proč. Kůži vzadu měla pokrčenou a volnou. Nohy plné stínů. Tam, kde je stín, je i světlo. Nevím, proč se svlékla. Když jsem za ní zamykala, můj byt byl loď. Rozbila jsem si o dveře nos. Napsala jsem kapkami krve její jméno na podlahu. Nepatřilo k ní, ale bylo tam. Na mé chodbě.
Vídaly jsme se často. Pořád mluvila. Ptala se na můj názor. Žádný jsem neměla. Nějaký jsem si vymyslela.
Jednou mi řekla, že byla tím mužem posedlá. Odjela s ním na chatu. Milovali se. Skoro ho neznala. Připomínal jí otce. Nevěděla čím. Byl o hodně starší než ona. Uvědomila si to, až usnul. Sebrala se a šla. Strašně dlouho. Bylo to v zimě. Ten kraj neznala. Říkal, že je to poblíž místa, kde se narodil.
Jejího otce našli zanedlouho. V nějaké pronajaté chatě. Umilovaného. Mluvila s ním, než odjel. Její otec řídil autobus. Dotýkala jsem se jí. Byla zamyšlená. Nevím, jestli o tom věděla. Chtěla jsem, aby ano. Měla v sobě hrozný hlad.
Studila

Hřála
Hořela
Vyhýbala se mi. Neměly jsme si co říct. Nikdy jsme si neměly co říct. Věděla jsem, že mi nepomůže, když budu potřebovat. Nevadilo mi to. Milovala jsem ji. Možná to byla láska.
Trpěla jsem tolik, že o tom nedokážu mluvit.
Když jsme se znova potkaly, bylo to pryč. Mluvila o svém novém příteli. Už jsem ji nemilovala. Ptala se mě na můj názor. Řekla jsem jí ho.
Někam odešla. Nevím kam. Odvlnila se lánem obilí. Doufám.

II

Už se těch stínů nebála. Tam, kde je stín, je i světlo. Myslela na bytost. Už se vídala jenom s řidičem autobusu. Vozil ji domů. Nikdy spolu nemluvili. Mluvili. Vždycky jí řekl, kolik má za cestu zaplatit.
Pak už nebyl ani on. Nechodila ven. Věděla, že je tam prázdno. Na ulicích stále zapadalo a vycházelo slunce. Jenom pro ni. Byla tomu ráda. Pak se znova zamilovala do svých očí. Nemohlo tomu být jinak.
Jednou večer. Z postele se díval spánek. Přilehla se. Ve snu se dívala do zrcadla. Obličej byl vlčí. Protáhl se. Obrostl huňatými chlupy. Tělo se změnilo. Opřelo se o všechny čtyři.
Kdyby tam byli, jistě by řekli, že se probudili šramotem. Pak uviděli nádhernou vlčici, jak proskakuje oknem. Nebyli si jisti, jestli dobře vidí. Hledali ji. Nebyla k nalezení. Vlčice v zubech nic nenesla. Kam se ztratila?
Protáhla se a zavyla. Venku byla tmavá noc, ale ona viděla dobře. Rozběhla se. Ještě nikdy se jí tak dobře neběželo.

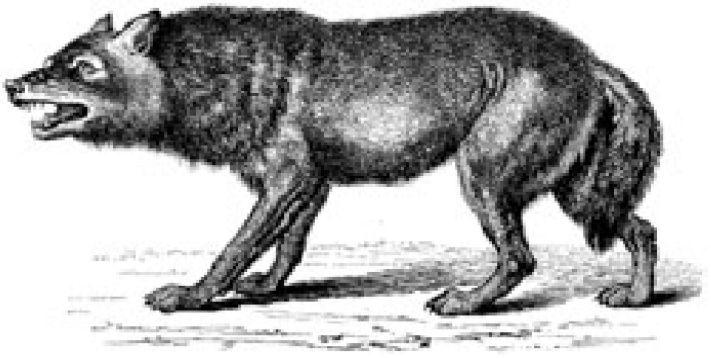

***Adéla Irma Miencilová** (*1981) pochází z Ostravy, kde dodnes žije. Publikovala ve Tvaru. Píše rovněž poezii, její báseň byla prezentována v pořadu České televize Cizí slovo poezie. Účastnice setkání mladých autorů v Luhačovicích, kde spoluzaložila skupinu „literaturistů". Texty skupiny jsou k dispozici na internetu.*

Skandál před ZOH!!!

Augusta odvolán, kromě Haška a Reichela nezůstal v reprezentaci kámen na kameni!

(Listopad, prosinec 2001; od našeho zvláštního zpravodaje) Valná většina národa si připadá jako ve zlém snu. V zemi trojnásobných mistrů světa a zlatých hochů z Nagana se krátce před vypuknutím 19. ZOH v Salt Lake City dějí divné věci. V pátek byli od národního hokejového týmu bez jakéhokoli udání důvodu s okamžitou platností odvoláni mezinárodně uznávaní trenéři **Augusta** s **Martincem** a místo nich byl dosazen v hokejovém světě absolutně neznámý **Adalbert Kadeř** z Šimic. Do 24 hodin od nástupu do funkce se měl **Kadeř** vyjádřit ke stávající sestavě mužstva či podniknout její případné změny. Výsledek je šokující: Kromě gólmana **Haška** a zkušeného centra **Reichela** nezůstal v reprezentaci kámen na kameni! „Co je to za chlápka?“ rozčiluje se teď již bývalý reprezentační obránce **Kučera**. „Viděl ho snad někdo někdy někde někoho trénovat? Vždyť hokeji vůbec nerozumí!“ „Prostě kozel zahradníkem,“ přidává se rozčarovaný **Augusta**. **Kadeř** ale kritiku na svou osobu jednoznačně odmítá. „Hokej sleduji od dětství. Vždycky chodím za bránu, odtamtud je nejlíp vidět.“ Za svého asistenta si nový trenér vybral bývalého reprezentačního gólmana **Trojáka**. „Určitě mu pomůže,“ míní další exbrankář, nyní uznávaný hokejový odborník **Holeček**. „Na rozdíl od **Kadeře** má zkušenosti s mezinárodním hokejem. Je to starý pardál.“ **Holeček** je ve svých soudech ale zatím zcela osamocený. Valná část tisku i fanoušků přirovnává **Kadeřův** výběr hráčů k blamáži, kterou český hokej dosud nezažil. „Za svým výběrem si stojím,“ tvrdí nový trenér a všem nedůvěřivcům vzkazuje: „Uvidíte. Bude to hokej jedna báseň!“

Novým kapitánem a zároveň centrem prvního útoku se stal kontroverzní **Mácha**, údernost první řady by pak společně s ním měla zajistit agilní křídla **Kolář** s **Bednářem**. „**Mácha**? Vždyť hraje nějakou třetí ligu,“ ironicky glosuje **Jaromír Jágr**, další z odkopnutých hvězd, přičemž si neodpustí několikrát ťuknout prstem do čela. „**Mácha** sice hraje momentálně v Příbrami,“ připouští trenér **Kadeř**, „ale kdo zná jeho styl, musí mi dát za pravdu v tom, že do hokeje vnáší něco zcela nového, co v něm dosud chybí.“ A dodává: „Jeho tah na bránu je impozantní. Určitě si v českém hokeji vydobude pevné a nesmazatelné místo.“ Novopečeného kapitána jsme se zeptali, co říká budoucí spolupráci dvojice **Kolář** – **Bednář**, o kterých je známo, že každý v hokeji preferuje přeci jen něco jiného. „Kluci si sice na domácím poli příliš nerozumí, ale jsem přesvědčen, že pokud jde o reprezentaci, dokážou se nad své názory povznést a vše obětovat ve prospěch týmu.“ **Kolář** s **Bednářem** jednohlasně dodávají: „Už jsme spolu o tom mluvili. Hrát v jedné

lajně s **Máchou**? Tomu podřídíme všechno!“ Ve druhé řadě se představí sehraná dvojice **Reichel** – **Balaštík**, úzkému okruhu zasvěcených známá pod heslem „Hokej pro diváky“. Jejich exhibičně laděný útočný styl kompenzuje **Kadeř** taktickým zařazením spíše defenzivnějšího **Horáka**. Úplnou lahůdkou je ovšem nominace **Kameníka**, který by měl ve třetím útoku nastoupit společně s **Palivcem** a **Topolem**. „Vyrazilo mi to dech,“ říká překvapená **Macešková**. „Jen se bojím, abych vydržela fyzicky.“ Z toho však asistent **Troják** strach nemá: „V tréninzích patří **Kameník** k těm nejaktivnějším.“ Se čtvrtým útokem ve složení **Hruška** – **Mikeš** – **Balabán** trenéři počítají jako s trumfem na přesilové hry a pro klíčové zápasy. „Soupeři nás s výjimkou **Mikeše** nemají ještě příliš přečtené a na tom chceme stavět,“ přemítá **Balabán**. „Myslím, že by jim z naší hry mohla jít místy hlava kolem.“ V roli třináctého útočníka, ale nikoli jen do počtu, odjede na šampionát **Šebek**, se kterým se počítá především v případě nějakého zranění. „Klidně ale může hrát od začátku,“ uvažuje **Kadeř** a vyzdvihuje **Šebkovu** univerzálnost. „Je schopen se objevit kdykoli na jakémkoli místě.“ V obraně pak trenéři sází především na zkušenost a sehranost dvojic. Za **Máchovou** řadou by měli tvrdit muziku **Hejda** se **Slavíkem**, ve druhé řade pak dvojice **Skácel** – **Kroupa**, ve třetí **Toman** – – **Uher** a ve čtvrté **Novák** – **Řezníček**. V roli devátého obránce odcestuje **Švanda**. V otázce brankářské jedničky se **Kadeř** shoduje s **Augustou**. „**Hašek** je prostě nejlepší.“ Společně s ním trenéři počítají ještě s **Nerudou** a **Křepelkou**. Sestava je samozřejmě ovlivněna zraněními několika hráčů, které **Kadeř** neopomněl jmenovat: „Do útoku jsem počítal s **Králem**, zranění jsou rovněž **Černý** s **Šafaříkem**. Obránce **Mitáček** je zase na poslední chvíli nepochopitelně z formy,“ stěžuje si **Kadeř** a na čele se mu objevují vrásky.

Tato skutečnost nám však nezabrání trochu si zaimprovizovat a představit si, jak by to mohlo v takovém zápase českého národního týmu vypadat: **Hejda** – **Mácha** – – **Kolář** – – – **Mácha** ..... gól!!! Pánové, hodně štěstí…

Předpokládaná sestava:

Brankáři:
Hašek, Neruda, Křepelka
Obránci:
Hejda – Slavík, Skácel – Kroupa, Toman – Uher, Novák – Řezníček, Švanda
Útočníci:
Kolář – Mácha – Bednář, Horák – Reichel – Balaštík, Kameník – Palivec – Topol, Hruška – Mikeš – Balabán, Šebek
Trenéři:
Kadeř, Troják

Nominovaní hráči:

(V závorce je uveden klub a soutěž, kterou daný klub v sezóně 2001/02 hraje)

Balabán	*(HC Žďár nad Sázavou, 2. liga)*
Balaštík	*(HC Continental Zlín, Extraliga)*
Bednář	*(HC Berounští Medvědi, 1. 1iga)*
Hašek	*(Detroit Red Wings, NHL)*
Hejda	*(HC Slavia Praha, Extraliga)*
Horák*	*(HC České Budějovice, Extraliga)*
Hruška	*(HC Chemopetrol Litvínov**, Extraliga)*
Kameník	*(HC Frýdek-Místek, 2. liga)*
Kolář	*(HC IPB Pojišťovna Pardubice, Extraliga)*
Kroupa	*(HC Chemopetrol Litvínov, Extraliga)*
Křepelka	*(HC Kopřivnice, 2. liga)*
Mácha	*(HC Příbram, 2. liga)*
Mikeš	*(HK LEV Slaný, 2. liga)*
Neruda	*(SK Horácká Slavia Třebíč, 1. liga)*
Novák	*(HC Slavia Praha, Extraliga)*
Reichel	*(Toronto Maple Leafs, NHL)*
Řezníček	*(HC Keramika Plzeň, Extraliga)*
Skácel	*(HC Chemopetrol Litvínov, Extraliga)*
Slavík	*(HC Oceláři Třinec, Extraliga)*
Šebek	*(HC Orlová, 2. liga)*
Švanda	*(SC Blue Bucks Kolín, 2. liga)*
Toman	*(HC Slovan Ústí nad Labem, 1. liga)*
Uher	*(HC Kopřivnice, 2. liga)*

Zranění hráči:

Černý	*(HC Prostějov, 1. liga)*
Král	*(HC Oceláři Třinec, Extraliga)*
Šafařík	*(HC Vsetín, Extraliga)*

Z formy:

Mitáček	*(HC Prima ASK Rokycany, 2. liga)*

** Ze zdravotních důvodů zanechává v prosinci 2001 aktivní činnosti.*
*** Hráč je do konce sezony na hostování v Havířově.*

Velmi často se zde vyskytla konzumace piva s borovičkou, případně s rumem. "Mají peníze, chtějí se napít. Pivo se čepuje pouze 10^0, a tou borovičkou si to chlapi zahaštují. Jsou typy, že vypijí tři piva a tři borovičky a toto množství způsobí, že je host v dobré náladě a zapomene na denní starosti a tím se od nich odreaguje." (Číšník, 35 let).

BUFETY

Místo: Olomouc, výstaviště Flora, pavilon E
Datum: 21. 10. 2001, neděle
Čtvrtý den mezinárodního básnického festivalu Poezie bez hranic
Čas: zhruba poledne
Skrz prosklenou stěnu pavilonu je vidět blížícího se Petra Hrušku, který záhy usedá k našemu umakartovému stolku a spouští monolog tak neuvěřitelný, že nemohl zůstat bez odezvy. Důsledkem básníkova rozjitřeného proudu vědomí a především zážitku z něj byl nápad na uspořádání následujícího pásma.

–vk–

Jako grafický doprovod jsou použity úryvky z následujících publikací:
I. Možný, P. Pácl: Výzkum nákupního spádu za službami restauračního stravování v Uherském Brodě. Výzkumná zpráva, Brno, září 1972
A. Hampel: Geografická analýza rozmístění a spádovosti závodů restauračního stravování ve vnitřní části města Brna. Diplomová práce, kat. geografie PřF UJEP, Brno 1981
E. Novotná: Sociální funkce provozoven restauračního stravování. Dipl. práce, kat. sociologie FF UJEP, Brno 1982

Nemírné obžerství, nebo zlatý věk?

Jaroslav Švoma

(Závěr delšího textu)

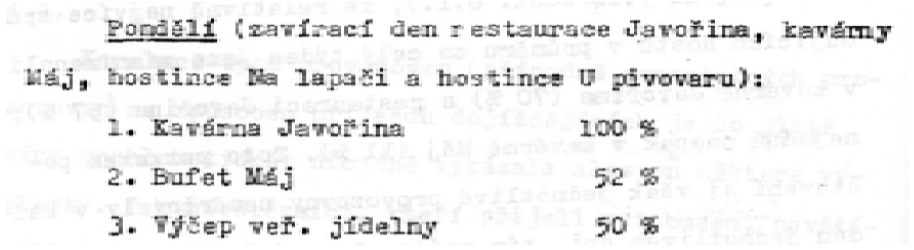

Pondělí (zavírací den restaurace Javořina, kavárny Máj, hostince Na lapači a hostince U pivovaru):

1. Kavárna Javořina	100 %
2. Bufet Máj	52 %
3. Výčep veř. jídelny	50 %

...

Novou společenskou vrstvou, jejíž stravování zasluhuje zvláštní pozornost, se stalo v 19. století průmyslové dělnictvo. Tito původně venkovští lidé se přizpůsobovali městskému prostředí pozvolna v několika generacích. Na jedné straně si přinášeli vlastní stravovací návyky ovlivněné místem původu, na druhé si museli zvyknout na zcela odlišný způsob života, včetně používaných potravin a času na jejich přípravu. V dělnických koloniích se houževnatě udržoval zvyk pěstování zeleniny a drobného zvířectva na přilepšenou ke stravě. Vazby na původní venkovské prostředí se nejdéle udržely při přípravě svátečních pokrmů. Nezbytným řešením dělnického stravování se staly záhy nejrůznější bufety, kantýny a v lepším případě závodní kuchyně. Jejich počátky nalézáme již ve 20. letech 19. století, kdy šikovní pouliční prodavači vycítili příležitost a přenesli svá působiště do blízkosti vznikajících továren. Tehdy vznikly stánky „pečenářek“, nabízejících masové výrobky nižší jakosti, „pralářek“ – čili pekáčkových babek, i dobově tak nazývané „ambulantní kuchyně“, obvykle vozíky s předem připraveným pokrmem, který se udržoval teplý dřevěným uhlím a prodával v poledních přestávkách dělníkům, kteří neměli dostatek času odejít na oběd domů. Velmi oblíbení byli „biřtaři“ – párkaři prodávající levné uzenky. Ve větších městech byli početní „traktéři“, kteří prodávali teplá jídla v domovních průjezdech. Většina z nich měla i vlastní jídelní nádobí, misky, hrnečky a lžíce, ale často se prodávalo i „nasucho“ a zákazník si odnášel jídlo i příkrm v kusu papíru nebo novin. Oproti hostincům byla tato strava výrazně levnější, často až o dvě třetiny. Prodávalo se vše možné – od porcí drůbeže, sleziny s hrachem a opečených maštěných bramborů až po vařené vepřové kůže, samotnou vařenou rýži atd. Mnoho dělníků se snažilo udržet vlastní standard a donášet si stravu z domova – hlavně husté přesnídávkové polévky. Větší rozšíření závodního stravování se datuje od 80. let 19. století ve velkých městech.

Od jídelen, kam přinášeli dělníkům stravu rodinní příslušníci, se přecházelo k vývařovnám (první vznikla na Smíchově r. 1885). Vznikaly také spolkové dělnické kuchyně podle berlínského vzoru. Obědy sestávaly převážně z hovězí polévky, malé porce masa a přílohy. Stály okolo 16 krejcarů, příkrm bez masa s omáčkou 10 krejcarů. Pro srovnání – – skromný oběd v hostinci stál 25 až 30 krejcarů. I tak bylo toto stravování pro část dělnictva nákladné a nezřídka zaniklo pro nedostatek zájemců. Daleko lépe prosperovaly závodní kantýny s jednoduchou suchou stravou, uzeninami, pečivem apod.

J. ŠVOMA, Regionální museum Žďár nad Sázavou
Převzato z internetového deníku Regionalist, 22. 6. 2001
http://www.regionalist.cz/archiv/010622.htm,

Vybrané provozovny	kategorie	skupina
SPUTNIK	jídelna	III.
Česká 1	bufet	IV.
	expreso	IV.

O proměnlivosti bufetů

Jakub Grombíř

Bufet a já? Téma napohled slibné, ale po hlubším zamyšlení dosti ošidné. V bufetech se stravuji poměrně často, ale neutkvělo mi z nich nic, co by stálo za literární zpracování. A v tom to právě nejspíš bude. Ale začněme od začátku. Prvním bufetem mého života byla vybledle modrá budova naproti bzeneckému nádraží. Podle pamětníků to byl podnik velice stísněný, jak se na malé město sluší, ale v mé šestileté paměti zůstal pocit hlučného ruchu, přítmí, nekonečného pultu s pochutinami a mačkajícího se davu. Pak to tam zbořili a až o mnoho později na stejném místě vyrostl dnešní bufet U Johna (ten však do tohoto pojednání nepatří – přes den funguje jako prostý stánek, kdežto v letních večerech se mění v zahradní restauraci kultovního charakteru). To je vlastně nejtypičtější vlastnost bufetů – nestálost, nejen co se týče hostů, ale i samotného objektu. Co chvilku některý ze starých bufetů ustoupí tempu moderního světa, aby vzápětí vyrostlo kdesi jinde zařízení, které záhadně převezme tytéž hosty i specifickou atmosféru. Zatímco česká hospoda je čímsi v principu neměnným, vytouženým azylem v neúprosně plynoucím toku času, bufety se mění neustále. Nejkřiklavějším případem je Koruna na Václavském náměstí – málo platné, od jejího zrušení je Praha pro nás venkovany jaksi cizejší.

Bufet je těžko uchopitelný a popsatelný, snad proto, že lidé se zde jenom mihnou a pokračují dál, za svými záležitostmi, jejichž povaha už bufet jaksi nezajímá. Jistě, i zde bývají „štamgasti"; nejsou však tak sebejistí jako ti hospodští, pro něž jejich vysezené místečko znamená potvrzení, že vesmír funguje správně a oni do něj nerozlučně patří. Tihle stávají plaše v koutku se stále stejně nedopitým lahváčem a zřejmě nosí štěstí: ačkoli podle běžné logiky by měli zákazníky spíše odpuzovat, všimněte si, že pokud se v nějakém bufáči neuhnízdí, pak dotyčný záhy zkrachuje.

Česká hospoda je fenoménem povýtce národním, se všemi půvaby, ale i úskalími tohoto postavení. Příchod nové tváře způsobí ve správné hospodě určité pozdvižení, zatímco pro bufety je cirkulace osob existenční podmínkou. Díky tomu jsou stále otevřeny novým vlivům, takže jsme v poslední dekádě mohli poznat jak McDonaldy, kam ovšem nechodím, tak i bufety asijské, kde je možno někdy dokonce poslouchat fláky čínské populární hudby; zní to, jako byste si z nějakého důvodu pustili kazetu Milana Chladila a ta se začala v přístroji namotávat. Zkrátka, bufáč je prostor pro toho, kdo je otevřen novým zážitkům. Hospoda je jako krásná žena, která rafinovanými způsoby usiluje o vaši duši; nakonec ji budete milovat nebo nenávidět, nic mezi tím neexistuje. Naproti tomu bufet vás nakrmí i napojí a nic od vás nechce. Je v tom možná povrchnost, ale také jistý závan svobody a fantazie, snad i úcta k lidské individualitě. Zatímco o hospodě existuje dosti konkrétní všenárodní představa, pod pojmem bufet si každý vybaví právě ten „svůj". Proto náš český život těká mezi hospodou a bufetem jako mezi dvěma póly, jejichž komplementárnost potřebujeme k životu. Bufety se zkrátka stále mění, ale jisté je jedno: dokud bude na světě existovat žízeň a hlad, dotud tu budou s námi.

Michal Šanda

nemáte bůra na hamburger?
měl. nastavil jsem ruku. místo mince
mě ale za ni popad
a odtáhnul do bufetu u Anděla.
bez šance
protestovat: vymakanej borec
kolem čtyřicítky
mně bylo šestnáct.
„somrovals o žrádlo –
jez!"
zaplatil guláš + 4 knedlíky
navrch a rizoto a svíčkovou
a ovar a buřt.
jed jsem to snad hodinu
oči mi lezly z důlků
nenáviděl jsem ho
hajzla
stál tam a mlčky bez pohnutí jako
socha
gardedámy vyprovázel
pohledem každý moje sousto.
až když jsem setřel z tácku
i z hamburgeru vyteklý kapky kečupu
přines pulitr se zasněženym vrcholem
nezdolatelnej jako Mt. McKinley
a řek:
„tady je to pivo cos měl asi na mysli
mladej."

Most
Viliam Kanis

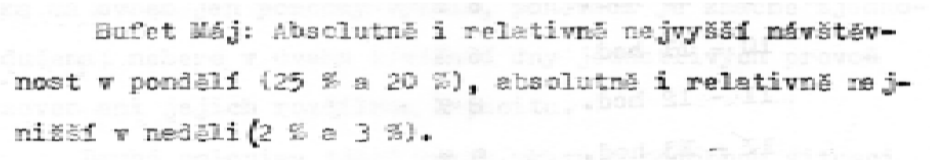
Bufet Máj: Absolutně i relativně nejvyšší návštěvnost v pondělí (25 % a 20 %), absolutně i relativně nejnižší v neděli (2 % a 3 %).

Mama celý život pracovala v bufete. Stále za tým istým pultom, v tom istom bielom plášti prikázanom akýmsi socialistickým protopredpisom o hygiene, spod ktorého jej vykúkali nepredpisovo chudé biele lýtka popretkávané pletivom kŕčových žiliek.
Môj otec, ktorý bol lekár, si občas z mamy robil žarty, že tak, ako ostatným ľuďom každý rok pribudne na chrbte jeden krížik, našej mame ten krížik pribudne poniže chrbta. Mama sa za to hnevala, pretože to vyzeralo, že otec tým miestom poniže chrbta nemyslí nohy ale zadok. Po tých rokoch jej nohy vyzerali stále rovnako štíhlo a mlado; tisícky odstátych hodín akoby sa ich ani nedotkli, odniesla si to iba pokožka čoraz podobnejšia bielemu plátnu svedomito obšitému modrým krížikovým stehom.
Postupne prešla všetkými funkciami. Od pomocnej predavačky – ktorá najmä vykladá tovar, upratuje a umýva taniere, a len keď je veľmi poslušná, tak môže zomlieť kávu alebo nakrájať na tenké plátky sekanú – cez pokladníčku až po vedúcu prevádzky, to všetko bez akýchkoľvek absencií, ak, samozrejme, neráta me dva roky materskej dovolenky, keď som sa narodila ja a po ktorej – vraj – bol pre ňu návrat medzi večne nespokojných a agresívnych zákazníkov vykúpením z pekla.

Počatá som bola v tom bufete. Postojačky! V sklade pod obrovským mraziacim boxom, čo bolo takmer technicky nemožné a celkom iste úplne proti predpisom, pretože – ako hlásal červené na bielom nápis nad inkriminovaným mrazákom – vstup do priestorov skladu bol tam nezamestnaným osobám prísne zakázaný a môj otec nebol zamestnancom ani bufetu a ani VD Jednota, ktoré bufet prevádzkovalo. Otec vtedy vlastne nebol zamestnancom nikoho a ničoho, a hoci on sám tvrdí, že ho zamestnávalo hneď niekoľko dôležitých vecí naraz, podľa mňa to bolo hlavne pivo, Beatles, poflakovanie sa po korze, povrchné štúdium medicíny a skutočne detailný záujem o moju mamu a jej anatómiu.
Pod tým mraziacim boxom plným úzkoprofilových čabajských klobás, tendenčných ruských vajec a nadčasovej kofoly môj otec párkrát úplne protipredpisovo vstúpil, vystúpil a znova vstúpil do mojej mamy, zrazu sa spotil na čele, mama zjajkla a...
O desať minút na to odomkla predajňu

a dnu sa vovalila vlna dôchodkýň, bankových úradníkov – z tých dvoch bánk, ktoré vtedy existovali, ak sa dobre pamätám –, stavebných robotníkov a večných povaľačov, ktorí sa rodia, žijú a zomierajú nezávisle na politicko-hospodárskom systéme v krajine, bez ohľadu na vládu, ročné obdobie, spotovú úrokovú mieru, výsledky prieskumu verejnej mienky či nastupujúcu fázu čínskeho horoskopu.
A bol to práve jeden z povaľačov, kto si všimol, že v ten deň nie je všetko tak ako po iné dni, že mamin rumenec nezmizol, ani keď už boli plastikové vrecúška s mliekom rozdelené do prepraviek podľa toho, či išlo o modré polotučné, alebo červené plnotučné, a keď nafúkané krémeše stáli v chladničke disciplinovane ako turisti z NDR pri návšteve hvezdárne na Skalnatom plese.
Mama sa len placho usmiala a vyhovorila sa na únavu a na dlhotrvajúce, na to ročné obdobie neobvyklé, vysoké teploty.

Otec bol – a stále, hoci na dôchodku, je – lekár, gynekológ. Tvrdí, že počas svojej praxe odrodil 25 000 detí, a ja mu verím, hoci pri mojom pôrode nebol.
Paradoxne sám vtedy ležal v špitáli, kde mu mal jeho o rok starší bývalý spolužiak operovať pruh, pričom vraj otec hrdinsky odmietal akúkoľvek anestéziu, keďže si chcel byť istý, že v ňom nezabudnú nejaký tampón, fľašu s liehom alebo stetoskop. Asistent ho vtedy našťastie premohol, uspal a operácia sa vydarila.
Keby nemal problémy s pruhom, mohol ju aspoň holiť – to tvrdí on –, nemusel to robiť Traanath, šarmantný zahraničný študent z Indonézie, moslim, abstinent a neviem čo ešte, ktorému, ako hovorí otec, neodolala žiadna baba, na ktorú položil nôž. Čo tým otec myslel, neviem – s Traanathom sú odjakživa dobrí priatelia –, fakt je ale ten, že Traanath je štvrtýkrát ženatý – a trikrát rozvedený, lebo, hoci je moslim, v Indonézii sa mnohoženstvo príliš nepestuje. A raz to bola Slovenka, s ktorou sa poznal ešte počas štúdií (slepé črevo), raz Poľka z lyžiarskeho zájazdu v Západných Karpatoch (fraktúra bedrového kĺbu), raz Maďarka zo sympózia endokrinológov v Budapešti (bikiny zóna, ktorú bolo treba upraviť kvôli povinnému výletu na Balaton) a štvrtá a zatiaľ posledná je znova Slovenka, ktorá, naopak, priložila britvu na jeho štyridsaťročnú bradu. Traanath tvrdil, že tak nahý sa necítil, odkedy ho na výške spolužiaci – vrátane môjho otca – na dvadsiate narodeniny vyvliekli zo sprchy rovno na balkón, s tým, že ho pustia, až keď im vysvetlí, aký je v slovenčine rozdiel medzi dokonavým a nedokonavým vidom.
Mama Traanathovej britve našťastie odolala, inak by sa moja strava pravdepodobne skladala hlavne z ryže a slížov. Pálenku, v ktorej pláva mŕtvy had, hoci má blahodárny vplyv na potenciu, hemoroidy a dedičné kŕčové žily, by som asi piť nedokázala, ale Alah by mi to aj tak nedovolil.

Otec vlastne istý čas pôrodníctvo – – a gynekológiu ako takú – neznášal. Jeho postoj sa zmenil, až keď mu jedna z jeho pacientiek po pôrode dvojčiat povedala, že by s ním o päť minút kľudne rodila znova. Odvtedy otec tvrdí, že porodiť dieťa je rovnako ľahké ako usma-

žiť zemiakové placky. Pomer zemiakov a múky je na rodičoch, gynekológ musí iba neustále sledovať kvalitu oleja a v pravej chvíli placku obrátiť a vytiahnuť.
Ak sa pomýli, pokazí všetko, zemiaky, múku, olej aj panvicu.

Svadba vraj bola veľmi zábavná. Do kostola sa vtedy odvážil málokto, takže všetko prebehlo v budovateľskom duchu na okresnom úrade. Tesne pred mamou a otcom mal svadbu prednostov syn, takže pod vplyvom alkoholu bol nielen on, ale aj prednosta, jeho asistentka, fúzatý klavirista a dve šestnásťročné poloprofesionálne dievčinky s kvetmi (200,– Kčs za kyticu boli vtedy nekresťanské prachy, ešte že sme boli ateisti).
Prednosta tvrdil, že mu niekto ukradol šerpu, ale v skutočnosti ju daroval jednej z uzimených šestnástok spolu so sakom a košeľou, takže rodičov slávnostne oddával oblečený iba v tielku a kravate. Cestou z prvého poschodia čerstvá prednostova nevesta ovracala odpočívadlo s výstavkou kresieb žiakov základnej školy na tému „Rodina, základná bunka socialistickej spoločnosti“ a zdeseného vrátnika, ktorý jej narýchlo prinášal vedro; no a jej manžel sa ešte raz vrátil do sobášnej miestnosti a vehementne sa dožadoval opätovnej svadby s mojou mamou, lebo sa mu pozdávala viac než jeho vlastná, zmätená a bledá žena.
Celé extempore skončilo úžasným divadlom, keď si prednosta ako Tarzan roztrhol tielko, svoju asistentku nazval starou pičou, do klaviristu hodil fľašu šampanského a svojho syna pred všetkými vyfackoval z miestnosti a poslal ho domov vyspať sa.
Ako to bolo ďalej, neviem. Strýko Juraj, ktorý vtedy vyprodukoval niekoľko desiatok rozmazaných fotografií, sa k ničomu nepriznáva a zaryte tvrdí, že bol v tom čase na kúpeľnej liečbe v Turčianskych Tepliciach. Otec, ako vždy, vie svoje, ale nič nepovie.

Keď už mama kvôli obrovskému bruchu, v ktorom som dolu hlavou ako prevrátená lodička zo starých novín plávala ja, nedokázala roztrúsenú kávu okolo elektrického mlynčeka znova nenápadne nasypať späť do vrecúška, prišiel jednoducho čas, aby som aj ja povedala niečo tomuto nádhernému svetu.
Narodila som sa asi hodinu pred obedom, čo znamenalo, že bufet bol na prasknutie plný; po niekoľkých sériách predpôrodných kontrakcií, ktoré z krčovitej bolesti v podbrušku veľmi rýchlo prerástli do silných, dlhých a rýchlo sa opakujúcich sťahov a ktoré mama prestála za krájačom šunky, a po asi dvadsiatich minútach, ktoré strávil v kaluži rozliateho octu na zemi a v bezvedomí pán, ktorý bol na rade, keď mame odišla plodová voda.
Pri pôrode asistovali všetci prítomní. Tí, ktorí už mali nejaké skúsenosti, zháňali lekára, viacnásobné matky odhodili igelitky s knedľami a zavináčmi a pevne držali mamu snažiac sa ju donútiť, aby pravidelne dýchala, krátke nádychy a trochu dlhšie výdychy v rýchlom slede za sebou; no a ostatní splašene pobiehali, pýtali si obligátne uteráky a vriacu vodu, tak ako to videli v pašovaných amerických filmoch zo šesťdesiatych rokov.

A poniektorí sa jednoducho nenápadne vytratili cez dokorán otvorené dvere, s desivou predstavou, že práve toto je trest za to, že sa v úrade dvakrát týždenne potajomky na záchode napchávajú vajíčkovým šalátom.
Narodila som sa bez komplikácií, z tichého, dolu hlavou obráteného sveta rovno do ako rašpľa drsných rúk mäsiara Machalu, ktorý pupočnú šnúru odrezal nožom a zaviazal tak, ako sa viažu na stroji jaterničky.
Odvážili ma na váhe, ktoré dávala 5 deka v prospech podniku, v prestávke medzi treskou a diétnou salámou ma pán Machala pleskol po zadku, až som sa rozrevala, a zo zvyku sa spýtal: „Štyri kilá tridsať, mladá pani, smiem to tak nechať?“

Moje detstvo bolo sladké ako vtáčie mlieko a voňavé ako ružová malinovka, ktorá sa doteraz predáva, akurát že ju niekto pomenoval ženským menom a na trojdecovej fľaške pribudla pekná etiketa. Do škôlky som nechodila, rodičia veľa peňazí nemali a v bufete na mňa aspoň mama mohla dávať pozor. V zime som len tak posedávala vzadu za pultom na prevrátenej prepravke a prezerala som si časopisy a v lete som pobehovala okolo bufetu, ktorý bol skoro na konci slepej ulice, takže tam žiadne autá nechodili, a nikto sa o mňa nemusel strachovať.
Na konci tej ulice bol vysoký hnedý plot a za ním boli vojaci. Tí, čo mali práve stráž, chodili pomaly okolo toho plota, kašľali, odpľúvali si, niektorí fajčili a potom nedopalky prehadzovali cez plot, skoro až ku schodíkom do bufetu. Niekedy som chodila s nimi, tie špaky som im prehadzovala späť za plot a oni mi potom nadávali do starých buzerantov a hovorili, že mi pretiahli (preťahujú, do konca roka pretiahnu) moju dcéru (sestru, ženu atď). Väčšinou mi to pripadalo zábavné, len raz som utiekla, vtedy, keď sa ten vojak naspäť prehodeného nedopalku zľakol tak, že sa úplne rozzúril, pokúšal sa vyskočiť na ten vysoký plot a kričal, že ma zastrelí.
A aj keď som už neskôr chodila do školy, stále som sa na tie miesta rada vracala.

Manžela som si doslova nahovorila na vysokej, keďže sme boli v jednom krúžku na konverzáciách z angličtiny. Na skúškach sme dostali tému „sex a partnerský život“, on sa spýtal do you want to go to bed with me (všetci to považovali za výbornú recesiu), ja som povedala yes I do a o necelý rok už som rodila v otcovej ordinácii do taktu Tichej noci, svätej noci a Vianoce klopali na dvere svojou studenou štedrou rukou. Chlapček vážil štyri kilá tridsať a otec to tak nechal, nič nepridal ani neubral.

Pokrstili sme ho Marek, pretože to bolo meno, na ktorom sa zhodlo najviac členov našej famílie. Marek sa volá otec môjho muža, aj môj dedko sa volal Marek. A Marek bol aj pán Machala, teda prvý človek, ktorého ruky sa ma na tomto svete dotkli.
Treba spomenúť, že tie ruky boli veľké, tvrdé a zarastené, dokázali ma po pôrode prebrať k životu, ale aj vyraziť mi – – takmer aj so zubami – v pätnástich z úst prvú cigaretu. Jedinou z nich dokázal zavesiť na hák polovicu zmrznutého prasaťa, ale aj predvádzať kúzla

Přehled konzumace podle věku u vybraných pěti stolů

(pouze muži)

druh konzumace	věkové kategorie 20–29	30–39	40–49	50–59	60 a víc	celkem	%
Pivo	81	115	32	43	44	315	70,3
Jídlo	8	-	-	-	-	8	1,8
Lihoviny	12	12	21	19	25	89	19,8
Neal.nápoje	1	2	2	1	2	8	1,8
Víno	-	-	-	-	3	3	0,7
Káva,čaj	3	10	4	5	3	25	5,6
celkem	105	139	99	68	77	448	100,0
podíl v %	23,4	31,1	13,2	15,1	17,2	100,0	

s kartami, na ktoré sme – ešte deti – čakali ako kura na sopeľ.

Muž hneď po škole založil spoločnosť, ktorá dnes patrí medzi najväčších slovenských obchodníkov na kapitálovom trhu, ja som sa po materskej vrátila do školy, takže náš syn, rovnako ako ja, vyrastal väčšinou s babkou v bufete a okolo neho.

Odmalička bol nadpriemerne inteligentný. Dámam, ktoré v bufete nakupovali pľúcka pre svojich štvornohých miláčikov a pivo pre dvojnohých nevďačníkov, ktorým obetovali najlepšie roky života, sa pekne učesaný päťročný chlapček páčil, najmä ak im pri odchode z bufetu otvoril dvere, poďakoval sa za nákup a slušne sa s nimi rozlúčil.

Občas ich ale vyviedlo z miery, keď im dieťa predškolského veku dalo matematickú úlohu, ktorú za nič na svete nevedeli vyriešiť. Pani napríklad kúpila dve kilá párkov a pri odchode sa jej Marek spýtal: ak by ste mali rozdeliť 100 párkov medzi 100 ľudí tak, aby každý muž dostal 3 párky, každá žena 2 párky a každé dieťa jednu polovicu párku, koľko mužov, žien a detí by ste museli nakŕmiť?

Tento hlavolam sa nazýva aj „opátova hádanka“ a vymyslel ho Alcuin, opát z Canterbury niekedy okolo roku 800, lenže nerátal párky, ale mešce obilia. Jediná správna odpoveď je 5 mužov, 25 žien a 70 detí, avšak pani to nevedela a na ďalší raz kúpila len údenú makrelu

a desať deka bryndzovej pomazánky.
Marek mi dal najkrajší vianočný darček, mama zasa ten, ktorý si človek želá najmenej. Marek k nám prišiel s krikom a mama od nás odišla náhle a v tichosti, tak ako sa v sobotu ráno odchádza po rožky do pekárne.
Ku krížikovému varixu sa jednoducho pridala artérioskleróza koronárnych ciev a prvý infarkt myokardu bol zároveň aj jej posledný.
V sklade pod obrovským, už dávno nefunkčným mrazákom, kde som bola počatá ja a možno aj ďalšie deti a ktorý tam hádam už len z nostalgie zostával aj naďalej, preležala mama celú jednu dlhú decembrovú noc a ťažko povedať, či zomrela na kolaps v srdci, alebo na podchladenie. Našla ju až ráno mladučká predavačka, ktorá celú noc nemohla zaspať a ktorá sa do práce vybrala námesačnou, chladnou ulicou, vo vrecku zvierajúc tehotenský test na 99% potvrdzujúci prítomnosť HCG v jej tele.

Odvtedy sa mi už otehotnieť nepodarilo, hoci sme s mužom obaja zdraví a skúšali sme to ešte niekoľkokrát. Manžel jedol zeler, pil surové vajcia, ja som po pohlavnom styku aj niekoľko hodín preležala na koberci a s nohami vyloženými na stene som čakala, kým sa spermiám uráči... ale nič.

A po maminej smrti to išlo dolu vodou aj s bufetom. Lahôdkový tovar sa z pultu čoskoro vytratil, zostal najmä alkohol a zmenila sa aj štruktúra zákazníkov. Ulica zatuchla močom a výkalmi a po večeroch sa ňou ozývali len nadávky a hrdelné piesne, ktorými opití muži zaklínajú svoj smútok.

Bufet potom zavreli úplne, chvíľu to tam vlastnil nejaký mafián, spravil z domu kasíno, ale smrť sa drží svojich miest zubami nechtami a je jej jedno, či na chodníku stojí parádne auto alebo tam leží počuraný opilec. Jednej krásnej letnej noci sa v kasíne strieľalo, zomrelo tam niekoľko ľudí, dom zavreli, takmer ihneď spustol a asi o rok s ním už mesto v nových plánoch na rekonštrukciu štvrte nerátalo.
Keď som sa to dopočula, sama som začala premýšľať, že v inej štvrti kúpim podobný dom, rovnako ho zariadim, niekde zoženiem starý, obrovský a hoci aj nefunkčný mrazák, a pekné spomienky otrčia tým škaredým stredný prst.
Pracovala som na realizácii tohto sna takmer pol roka, s manželovou pomocou som presondovala ceny nemovitostí, dostupné vybavenie, sortiment, potenciálnych dodávateľov, počiatočné aj prevádzkové náklady, zostavili sme predbežný rozpočet. Bufet nám na papieri rástol, v plánoch už bol takmer dostavaný a všetko do seba zapadalo ako ozubené kolieska vo veľkom stroji.

Dnes je piatok, deti boli poslednýkrát v škole. Marek sa vrátil pomerne neskoro, bol celý nesvoj a pri večeri mi povedal, že nadobro končí s matematikou a logickými úlohami. Bolo mi to divné, pretože vždy som si myslela, že práve týmto smerom sa bude uberať jeho budúcnosť, a predpokladala som, že sa uplatní ako matematik, programátor alebo niečo podobné. Potom mi porozprával, ako v knižke logických hlavolamov, ktorú dostal na minulé Vianoce, narazil na úlohu, ktorej riešenie sa mu zdalo veľmi nelogické.

Úloha bola o vodičovi nákladného auta, ktorý došiel k mostu. Dopravná značka pred mostom oznamuje, že hmotnosť automobilu prechádzajúceho cez most môže byť maximálne 20 ton. Vodič vie, že samotný jeho prázdny sťahovací voz váži 20 ton. Vezie však náklad 200 holubov, z ktorých každý má hmotnosť pol kila. Pretože holuby spia na bidielkach, vodič zastaví auto a zabúcha na skriňu, aby zobudil vtáky. Tie začnú poletovať a on bezpečne prejde cez most. Uvažoval správne?
Riešenie tvrdí, že nie, pretože v hermeticky uzavretom systéme sa let holubov bez ohľadu na smer pohybu vždy vyvažuje protipohybom molekúl vzduchu a celková hmotnosť sústavy sa nemení. A tým to hasne.

Rozprávali sme sa s Marekom dosť dlho, a hoci sme už obaja vyriešili veľa podobných úloh a sme zvyknutí zovšeobecňovať a zovšeobecnené podmienky úloh akceptovať, nad niektoré nepresnosti sme sa v tejto úlohe, ani ja, oni on, jednoducho nedokázali preniesť.
Sťahovacie auto má presne 20 ton, vodič to chce zachrániť tým, že zobudí holuby, ktoré prevåža, tie budú lietať a ich hmotnosť sa do celkovej hmotnosti vozidla nezaráta. Dvesto holubov po pol kile, to máme sto kíl. Ale vodič vôbec neráta so svojou hmotnosťou! Priemerný muž má osemdesiat kíl, tak aký je rozdiel medzi sto kilami holubov a osemdesiatimi kilami muža? Auto týmto mostom jednoducho neprejde, iba ak samé.
Úloha ďalej neráta s hmotnosťou klietok a bidielok, ale čo Mareka naozaj rozčúlilo, bola tá hermeticky uzavretá sústava. Ako niekto môže dať holuby do hermeticky uzavretej sústavy! Veď by sa zadusili!

Keď som Mareka konečne dostala do postele, rozpočet, plány a všetky výpočty týkajúce sa môjho bufetu som roztrhala a hodila do koša.
Vodič cez most neprejde, všetci sme len ľudia, fyzicky existujúci, máme svoju hmotnosť, s ktorou treba rátať. Uvedomila som si, že cez bufet sa ďalej nedostanem, že musím hľadať iné mosty. Také, ktoré ma bezpečne dopravia na druhú stranu aj so stokilovou hermeticky uzavretou sústavou v mojej hlave, v ktorej ako splašené holuby poletujú moje spomienky. Dobré, zlé, všetky moje.

O tri dni, v pondelok, sú Vianoce. Ak sa zajtra poponáhľam, hádam sa mi podarí zohnať ešte nejaké ponožky a spodné prádlo pre mojich dvoch chlapov a vrátiť sa ešte skôr, ako sa prebudia.
Aj tak neviem, či zaspím, a ráno si chcem privstať a v lekárni kúpiť tehotenský test. Už pár dní mám totiž pocit, že množstvo HCG v mojom tele nenápadne, ale nezadržateľne rastie.

18. 12. 2001 – 0:00 hod. – venované 5

V Brně, 18. prosince 2001

Martin Josef Stöhr

Obrátka v těchto hodinách je velmi rychlá. "Vypiju jedno, dvě piva na stojáka jdu domů."(Dělník, 29 let).

Milý V.,

ptáš se na bufety… Nedávno jsem vedl s přítelem malířem debatu. Jeho chvalořeč na tato zařízení jsem přerušil nejapným zvoláním: „Ale vždyť se tam nemůžeš ani rozkydnout!" A on vítězoslavně opáčil: „No právě…!" Pochopil jsem, že pro pijáka, který po léta svádí střídavě úspěšný zápas s obecně známou problematikou, ale stále „to" ještě potřebuje, mohou bufety vlastně představovat terapeutické stánky. Sám za sebe však mohu říci, že jsem se mezi šestnáctým a osmnáctým rokem svého žití naivně domníval, že pivo má spíše funkci ozdoby hospodského stolu, když se dvě tři hodiny debatuje o Plasticích a Chartě a pak se zaplatí 2,50 Kčs a odkráčí od ještě nedopitého půllitru. Když jsem pak později (ke svému nadšení i zděšení) zjistil, že s pivem je to ještě jinak, byl jsem už zarytým příznivcem hospodského stolu. Bufetová kultura s umakartovým stolkem po prsa mne už zásadně nepoznamenala. Samozřejmě, ještě než se jakékoli „kulturní" povědomí vytvořilo, ještě v časech, kdy byl ten stolík tak řečeno „nad hlavu", bylo pár takových zařízení, na která nelze zapomenout. Bylo tu, není tu… Mléčný bar na zlínském náměstí Míru (zůstal mi jen zastřený prostorový vjem a chuť jahodového koktejlu – zanikl ještě za „starých" časů…); bufet na náměstí Pracujících (vajíčkový salát těchto chuťových parametrů dnes už prostě není! – zanikl s příchodem Nové doby…); a zvláště pak automat Rybena na Murzinově třídě (v pokřivené, „tržní podobě" občerstvuje doposud). To byla nejlaskavější útulna našich středoškolských dní. Smažák (a jaký!) plus příslušenství – to vše za sedm korun, k tomu malé jarošovské pivo příznačně zvané „jar". Za výkladem nemocné říjnové slunce, hořká vůně listí a socialismu, kterému už nezbývají ani tři zimy… Ve všech zlínských bufetech se útrata psala na předtištěný lístek s kolonkami (rozdávala je paní, která stála u vchodu) a pak se platilo u pokladny jako v samoobsluze. V Rybeně se teplá jídla dokonce napřed objednala u okýnka, kde jsi nafasoval ještě „šatnový" lístek s číslem, a pak se čekalo, až tě „vyhlásí" bufetový rozhlas… Daly se s tím dělat všelijaké nepřístojnosti, ale proč to dneska vzpomínat? Samozřejmě jsem také příležitostně navštěvoval pražskou Korunu, brněnský Sputnik či olomouckou Stopku, ale proč to dneska vzpomínat? Jiní jistě vědí

více… Vysokou školu jsem vystudoval v kolejním bufetu Dan, ale to už bych vůbec nevytahoval, to je na jinou rubriku, a tu doufám Weles zřizovat nebude. Kdy číslo vyjde? A jak se máš Ty? Máš-li už pohromadě dárečky? Uklízíš sníh ze dvora pod pavlačemi? Probouzí tě vlaky, které směřují do Obřan a dál? Piješ pivo v hospodě přes ulici? Budeš stloukat krmítko ptactvu?

Zdraví Tě Tvůj Martin Josef

P. S. Ve vestibulu zlínského ČSD nádraží byl za bolševika automat na mince, který vydával zmíněné „jary". Říkalo se tomu bar „U cuplíku". Mládež se tam srocovala, neboť nebylo nikoho kdo by kontroloval OP. Nevíš jestli to bylo ještě jinde?

Tak pojďte

Petr Hruška

smutky
tajemné jako karbenátek
z bufetu kdesi na konci pátku
krajky
z prádelníku
starého a oběšeného mládence
smutky
neposlušné
jako říhnutí
po druhém přídavku
polévky s játrovými knedlíčky
na vlastním
karu

(Obývací nepokoje, 1996)

Kde bufet můj?

Jaroslav Kovanda

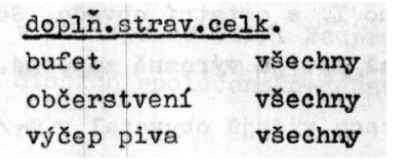
doplň.strav.celk.

bufet	všechny
občerstvení	všechny
výčep piva	všechny

Milý V.,

na Tvou anketu o bufetech Ti sděluji, že už do bufetů moc nechodím, ale byly doby, kdy jsem je vymetal. Zejména v letech 1965 až 1970, kdy jsem pracoval v Grafii 21, n. p., v Gottwaldově. Dělalo se tehdy od tři čtvrtě na šest do 14 hodin, v sobotu pak od 6 do 12, odpolední směna od šesti do večera. Byl jsem tam zaměstnán jako korektor a musel jsem číst od nálepek na jogurty přes všechny ty Kováky, Rudé Říjny, Naše stavby a jejich báječné články plné ukazatelů, směrnic, Rudých praporů, nefonddodržitelů, viarour, krkafónů a nárokací až po šestijazyčný katalog třeba, třeba i v rumunštině, na nějaké náhradní díly revolverového soustruhu třeba.
Navíc kanclík, v němž jsem červenou tužkou vyznačoval chyby v textech, nacházel se u vývodu kanalizace zakončené čím jiným než keramickou mísou item splachovací nádržkou. Měl jsem tedy přehled o zažívacích problémech takřka celého patra.
Není divu, že jsem se tedy na směně nejvíc těšil hlavně na dvě věci. Na dvacetiminutovou přestávku, v níž jsem navštěvoval hlavně mléčný bufet v ulici Vítězného února, nyní Rašínova, a na to, až půjdu domů, do našeho 1 + více-

méně 1, rozuměj 3 × 3 dětský pokojík, + 1,5 × 1,5 kuchyňka, do jinak třípokojového bytu, v jehož dalších dvou místnostech bydlelo po jednom malželčině rozvedeném rodiči; tchyně po večerech plakávala na radiátoru, vytrhávajíc z alba fotky, kde byla s Ním!, zatímco On si do obýváku pod její ložnici vodíval padesátileté holky, které jaskotaly.

Z mléčného bufetu mne vystrnadil nějaký pan Nechvátal, violoncellista gottwaldovské Filharmonie pracujících, který mne v dětství učil na housle. Chodíval tam ve stejnou dobu jako já a dával si pravidelně podmáslí a míval hladové oči. To se dalo snést. Když ale přišel s tím, že mu na Kladně zabili syna jedním kopem do rozkroku a já si zatím v klidu jím a žiju, změnil jsem lokál. Neměl jsem sílu to poslouchat podruhé.

Ani v Rybeně na náměstí to nestálo za moc. Navíc to bylo daleko a společnost taky nic moc. Petr Beránek, můj bývalý žák, si tam z lenosti vždycky dával polívku: aspoň nemusíš kousat – bylo jeho krédo. A vrátný Emil, který ho dlouho nemyl a který tam trávíval snad i dovolenou, všechny hosty vždycky otravoval svým smradlavým dechem a kýcháním do nekrytého jídla. Poté, co jsem vyslechl jeho rozradostnělým hlasem vyprávěnou zprávu o bouračce, jak vétřieska přitlačila jeho bývalo starou ke zdi fabriky, to má za to, sviňa, sviňa, řekl jsem si, nemáš to zapotřebí, a nosil si svačiny do práce.

Z důvodů bytových rozhodl jsem se pak odejít do Ostravy, byť bych tam měl dělat i korektora. V Ostravě dávali byty, říkalo se v Gottwaldově. Nedávali nic, navíc na ostravském úřadě, odkud mne jednoho pošmourného dne vyhodili, ani nevěděli, co to korektor je.

Vracel jsem se tehdy kalnou Ostravou na vlak, ačkoli dopoledne, tma jak v kalhotách… Protože jsem měl problémy, zašel jsem do hospody na WC. Ani jsem nestačil vykonat potřebu, když mě kolem hlavy proletěl kapesník pošitý žiletkami. Jeden chlapec tam trénoval. Vypadl jsem na ulici, a protože mne trápil hlad, přišlo mně vhod, že jsem narazil na zákoutí s africky vyhlížejícím bufáčem. Dávali můj oblíbený vaječný řízek, takový ten obal na žlučník. Koupil jsem si dva kusy, hořčice kapala na zem, cibulku drolil jsem si do krku a šel venku k lesním pultíkům, kde jakoby přivázáni k pultíkům postávali mani s poněkud prošlou lhůtou a tesknili. I já jsem s nimi srovnal dech a díval se do dáli, která – žlutá jak ušní maz – malovala tam obzor…

Když vtom hrozný jek a ženská s břichem mastným jak vaječný řízek vleče pod jednou paží malého Romka a pod druhou paží futrál s houslemi. Romka v tom ajfrtu ztratila cestou, ale zato s obrovským nápřahem vrazila ten futrál tomu Romkovi do odpaďáku. Tu maš, ty kurvo! Do odpaďáku přetékajícího mastnými papíry, tácky a hořčicí.

Do nekulturní Ostravy jsem tedy nešel, ale po čase jsem nastoupil do gottwaldovského Divadla pracujících, kde jsem pracoval jako kulisák. Společně s ostatními „manuely" prošel jsem potom spoustu bufetů. Zajímavý byl například Ovarbar aneb U tří šňupek a pivní bufet U Máců.

U Máců jsme sedávali venku pod kaštanem. Kdykoli tam člověk přišel, mohl si být jist, že se něco dozví, že tam narazí na Zdendu Kollera a jeho věrného sli-

zouna Boučka, který se k němu vždycky měl. K stálému inventáři patřil taky muzikant Pavel Pavlík. Pavlík byl proslulý tím, jak pořád ze vzduchu chytal noty a zapisoval si je do notýsků. Nevím, jestli mu ty skladby někdy někdo hrál. Ale on je stále zapisoval a ukládal a ukládal do kapsiček svých upjatých manšestráčků, na nichž na každé – jak bylo tehdy v módě – měl po zámečku. I na poklopci. A na velké karabině u pasu po klíčečku k těm zámečkům u kapsiček i u pudlu. Zcela určitě si dovedeš představit, co ho jednou na hajzlu potkalo. Ale aby nebylo smůly málo. Jednou, akorát probíhala zkouška tuším na Kavkazák, sedíme takhle v řadě zasnění proti slunci a pivo svou stabilně zpomalenou fází čepuje tlustá Kazi, jak jsme jí říkali, ta věčně ožralá Kazi s hrozně opuchlýma nohama. A naráz se jí – tak, bez varování – nadula pod bradou ještě druhá brada, a šlo to z ní ven – do všech pětatřiceti rozčepovaných půllitrů.
Toť o „mých“ bufetech zhruba vše. Jen bych rád věděl, milý V., jestli někdo z účastníků ankety o bufetech měl hroznější pointu.

Tvůj Jaroslav K.

Holešovický automat

Václav Kahuda

V Holešovicích, na křižovatce ulic Komunardů a Dělnická, svítil do ranního šera bufet, svítil do skřípotu tramvají, svítil svými modravými zářivkami. Jako veliké akvárium přechovával ve svém nitru noční okaté závojnatky a kníraté sumečky (ten druh, který pokaždé zůstane po zavíračce v poslední vinárně tam někde Na Maninách), které poté vyhodí na chodník zívající personál... Stojí tu s nimi lidé setřelých, unavených, ještě spících tváří, jdou do práce... Člověk v županu a pantoflích, kupuje si do džbánu ranní pivo, pomalu se šourá a odchází... Někdo bez obličeje stojí u barevného blikajícího forbesu... Pán o berlích hněvivě vyplivuje chleba s vajíčkem, řve nějaké protesty na zkyslé mlíko... Muž s kulatou hlavou sedí v kolečkovém křesle a vede nekonečný rozhovor s věčnými, všudypřítomnými babičkami, nohy má přikryté pytlem od brambor... Kolem pultů chodí s vozíkem uklízeč nádobí, do jednoho půllitru slévá nedopitá piva, na konci řady blaženě vypije nastřádané bohatství, mlaskne vředovitými ústy... Ty tváře odplouvají s přicházejícím dnem. Světlá záplava rozmačká ty tiché chvíle mezi pátou a sedmou hodinou, kdy město tají dech, pomalu se nadechuje, aby mohlo řvát... Přes den čepuje vychrtlý číšník žlutou limonádu. Automat čeká na večer, na soumrak, aby se opět rozsvítila jeho veliká nemocniční okna na nároží. A trojice opilců se zoufale drží zábradlí na chodníku, zmítají se, padají... Vzpomínat můžeš bez lítosti, ty stárnoucí duše. Vždycky tam bylo hnusně, i teď se mi chce blít...

Moje byfé čili Ranní vrávorání

Bogdan Trojak

Těšín: Krasohledy, Dupáček a transformátor

Těšínský bufet Tempo se za posledních 12 let téměř nezměnil. Za jeho špinavou výlohou dál nehnutě trčí stejné postavy, svraštělé ještěrčí obličeje stojacích alkoholiků strnule hledí na ulici skrze sklo svého ušmudlaného, ochmataného teraria. Upíjejí tak strašlivě pomalu, sotva jednou za čtvrthodinu pohlédnou do krasohledu půlitru, jsou opatrní a trpěliví, jen občas někdo z nich pokývá hlavou a sám pro sebe si něco zamručí. V Tempu-Templu. Pouze dědeček Dupáček, jenž dostal přezdívku podle věčného netrpělivého a neskutečně rychlého podupávání, se nervózně dožaduje dalšího piva. Výjimka, co potvrzuje pravidlo. Zde v Tempu jsem si poprvé uvědomil, jak odlišné je bufetové a hospodské popíjení, jak jiní jsou jeho protagonisté.

Stojací pijáci bývají štíhlí až vychrtlí. Tím se liší od centnýřových ožungrů hospodských, kteří slují „nosiči šplouchavých van“. Stojáci jsou málomluvní. Stojáci jsou stoici. Často spolu nepromluví po celý rok. Tiše sdílejí dřevoštěpkový pultík a jsou. Na rozdíl od hospodských sedáků neinterpretují svou ontogenezi na základě množství vypitých piv. Jejich opilost je usebranější a o to fatálnější.

Jednou jsem tady stál vedle šedé postavy s tváří jako skleněná okarína, bylo tiché ráno a já měl pocit, jako by v nitru mého souseda bzučel malý transformátor.

Anděl

Cesta s kamarádem nočním rychlíkem na Smíchov. Ranní vrávorání. V každé červené na semaforu se škvařilo malé peklíčko. Bufet Na Knížecí, dvě smíchovské desítky a žaludek stažený hrubým povříslem, na němž by se oběsilo deset Durynků. Jitro bez slunce a bez peněz. Pobledlý skinhead vedle nás krájel hliníkovým příborem debrecinku. Když vešly do bufetu dvě mladé cikánky, ostentativně jídla zanechal a odešel pryč. To byla chvíle pro nás. Ihned jsme se na uzeninu vrhli jako vlčata. Dvě snědé příchozí to rozesmálo a my našli štědré hostitelky. Nad hlavami se vařila běloba v zářivkách a já jsem si tehdy možná poznamenal:

Město je bledé ve tvářích
a první bufet procitá.
Chodníky táhnou metaři
s výzbrojí jako hoplíta.
Andílkům ze žuly
faldy se vyduly.
Je první režná dopita.

Nádraží Přerov: Pečený rychtář

Už v době, kdy byla u nás železnice, tato Ferrovia Diabolica, budovánn italskými dělníky, měla své prkenné kantýny. Stačí si přečíst Nerudovy Trhany. Na místě kantýn později vyrostly nádražní bufety. K těm největším patří bezesporu přerovský, jenž býval jistotou všech žíznivých studentů, co jezdili na studia do Brna ještě v dobách, kdy v Přerově „přepřahali" lokomotivy. Trať na Brno nebyla do roku 1995 elektrifikována. Jen pohleďme, rozlehlý sál s pultíky i stoly, prostor plný temných nomádů s avarskými rysy, území nešťastných mutantů a přízraků. Tvůrci vesmírné odyseje Startrek se měli inspirovat zde v Přerově – zástupy kosmických ras by bývaly ještě pestřejší. Nad tím vším vysoko u stropu kamenná okřídlená kola, stará rakouská železniční symbolika. A nad vším pachuť nedobrého piva Zubr, které nám v těch dobách chutnalo. A nad vším hanácká mdlobná pomalost. A najednou do bufetové haly vstoupí muž s okem vyboulenýmnestvůrným způsobem, s bulvou visící na uvolněném očním vazu. Poprvé se mi chtělo z hnusu zvracet.
Jindy jsem tady vytáhl z mletého masa předmět podobající se lidské stoličce. V hlavě mi maně vytanula skutečná gastronomická historie ze 16. století. V tom příběhu odmítli katoličtí kněží, přes naléhání hradního pána, pohřbít protestantského rychtáře. Šlechtic jim to oplatil následovně:

Nařezal masa
z rychtáře věrného,
před několika
dními umrlého,
s kořením dal jim
také pečeného,
to cos divného.

Pointa:

Mniši, mniši,
že žijete v hříších,
máte ho v břiších.

Třinec: „To som ja!"

A na závěr vzpomínka nostalgická, můj první bufet, třinecká jídelna U kota, hutnické pivní lázně, železářská pivní kúra. Jako jedenáctiletý letecký modelář jsem zde čekával na večerní autobus do Vendryně. Nejradši jsem měl vajíčkový salát a toxicky žlutou limonádu. Skrze ni jsem pozoroval dění kolem sebe a trošinku se třásl: Kostnatý výčepní s útrpným výrazem vypadal skutečně jako Gauguinův Žlutý Kristus z mé dětské knihy o malířství. Jednou jsem tady zapomněl svazeček balsových lišt, a když jsem se pro ně vrátil, plavaly už na pultíku v louži piva jako indiánské čluny na jezeře Titikaka. Dobrotivý starý cikán, který pivo převrhl, mi tehdy koupil kofilu a se slovy „To som ja!" ukazoval na černocha z obalu populární čokolády. Dodnes, kdykoli rozbaluji tuhle tyčinku, vidím snědého, očazeného cikána, který se na mě usmívá z hloubi mého dětství.

Obsluhoval jsem nikoliv anglického krále

Ondřej Horák

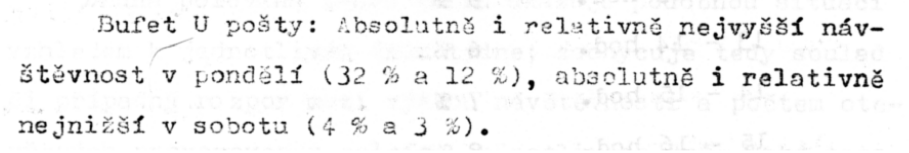
Bufet U pošty: Absolutně i relativně nejvyšší návštěvnost v pondělí (32 % a 12 %), absolutně i relativně nejnižší v sobotu (4 % a 3 %).

Poslouchejte dobře, co vám teďka řeknu.

Když mi bylo devět, napsal jsem román o starém myslivci, který žil v hájence pouze s jezevčíkem, a pa, jednou, když u nás seděla návštěva, jsem do oblak dýmu nad stolem řekl, že budu spisovatel. Román jsem odnesl naší češtinářce. Ta mi poradila, abych zkusil pokračovat dál, z čehož jsem byl zmatený, neboť můj román končil tolik, že už to snad víc nešlo.

A potom už si jen pamatuju, že mi je jedenáct, u nás zase sedí návštěva, nad stolem jsou oblaka dýmu, která tam vypouští matčina kamarádka, a já stojím u sporáku a něco vařím. Už jsem nebyl za spisovatele, ale za kuchaře. „Náš Ondra pořád něco vaří," bylo heslo těch dní. „Ten váš Ondra je hrozně šikovnej," bylo taky heslo těch dní.

V osmé třídě jsem si podal přihlášku na střední hotelovou školu, přičemž jsem se připravoval na přijímací zkoušky. Vždycky jsem opsal matematický příklad ze sbírky úloh a pod něj hned připsal výsledek z klíče, který byl ve sbírce vzadu, protože na to mezi jsem nebyl schopen přijít. Pak mi přišlo, že se bude přijímat bez zkoušek, byl totiž ten porevoluční rok a všechny zkoušky byly zrovna v tu dobu nějak nespravedlivé. Pak mi přišlo, že jsem přijat...

Stačím vám to? Tím dneska končím.

Dávejte pozor, co vám teď řeknu.

Když jsem přišel do prvního ročníku (do ročníku, nad kterým studovali ještě synové všech těch provozních z RaJů a HaRů a pod kterým už zase studovali synové všech těch majitelů prvních soukromých restaurací, dříve provozních z RaJů a HaRů), musel jsem si koupit čepici, nože, chňapku, zástěru, boty s protiskluzovou podrážkou a ještě další kuchařské oblečení, ovšem i černé tesilky, bílou košili a motýlka – oblečení číšnické.

Vařili jsme potom v cvičných kuchyních meníčka. Meníčka velmi chudá, přizpůsobená rozpočtu školy. A tak jsem na výběrové škole poprvé ochutnal například smažený celer. V těchto cvičných kuchyních prodělal jsem zážitek, po kterém jsem poprvé dospěl. Tomáš a Marek něco spolu vařili, já vařil něco na sporáku před nimi. Něco si krájeli a ochutnávali. Říkám Markovi, aby mi dal taky. On řekl ze srandy: „To asi ne." Já vzal to smrtelně vážně. To se mi ještě předtím nikdy nestalo.

To bylo TPP, technologie přípravy pokrmů. Zde hráli jsme si na francouzskou restauraci, a přitom vařili pokrmy kvality, která by uspěla leda v beřkovické léčebně, kde je každému jedno, co jí,

a když ne, stejně s tím nic neudělá. V tomto předmětu bylo třeba možno opít se rumem, který byl určen do krému na buchtičky, jak učinil můj kamarád Honza, připálit bramboračku, zatímco jsme hráli na lině čáru, jak učinil můj kamarád Marek, a dostat čtyři méně z okurkového salátu, jak se stalo mému příteli Lukášovi, přestože nálev třikrát vylil a udělal nový.

A pak byla „Obsluha“, to byl ten předmět, kde jsme museli nosit tesilky, košili a motýlka. Pamatuju si, jak jsme se před tímto předmětem v šatně všichni převlékali do těchto nelidských oděvů, které jsme si přinesli v tašce, protože po ulici bychom v tom nešli. Naštvanost při zapínání rukávů u košile a natahování silonek byla tak velká, že se polosvlečené holky před námi zapomínaly stydět. A my před nimi taky. Nosili jsme tam talíře s vodou („Nesmí vám téct rajská do svíčkové!“), učili se druhy příborů, skleniček, flambovali palačinky a filetovali pstruha.

Od třetího ročníku jsme pak začali chodit na praxe do hotelů a restaurací. Tenkrát jsem si ještě myslel, že mě tam opravdu naučí vařit, a šel jsem za učitelkou, která rozdělovala praxe. Říkám jí, že bych chtěl jít někam do kuchyně. „Ty se nechceš stříhat, viď.“ A šup, už jsem byl napsaný na plac.

Byl jsem v Parnasu vedle kavárny Slavie, vždycky, když otevřeli, zahnali nás do kuchyně, abychom nedělali ostudu, nanejvýš jsme mohli dělat z pomerančů fresh nebo mýt v myčce skleničky. To byla vůbec častá a oblíbená činnost za našich praxí. Jednou jsme na Zlaté Praze, nahoře v Intercontinentalu myli jedno plató skleniček z nudy třikrát, a pak jsme dostali vynadáno, že ty skleničky jsou špatně umyté. Taky jsme často skládali ubrousky.

V Intercontinentalu nás už ale nechali i obsluhovat, respektive museli jsme. Při příchodu hostů jsme si do ošatky dali z takové termolednice namočené srolované žínky, a když jsme byli u stolu, překládacím příborem, v tomto případě dvěma vidličkami, se musela žínka vzít za konec a hostovi před očima rozbalit, on ji uchopil a omyl si ruce.

Byl tam jeden číšník, takový nevyskákaný trotlík. Dělali jsme třeba od jedenácti, přišli jsme ve tři čtvrtě a on říká: „Jdete pozdě“, my říkáme: „Ne ne“ (navíc mu do toho nic nebylo), a on se pobaveně zasmál, jakože jsme se vyděsili. Byl spokojený. A zrovna to dopoledne vezl vozík s dezerty z kuchyně na plac. Vezl ho ne podél, ale našíř, mezi placem a kuchyní byly lítací dveře. Pod nimi, ne snad práh, ale taková rýha. A tam se kola našíř tímto pitomečkem tlačeného vozíku zaryla a vozík se svalil na zem, všechny dortíky se rozbily. Kuchaři ho rázem milovali ještě víc, neboť museli dělat všechno znovu. A my ho také milovali ještě víc, neboť jsme to mohli sníst a neboť od té doby už byl zticha.

S tímhle vozíkem jsme večer jeli s jiným číšníkem nabídnout dezert jednomu Japonci. Číšník byl ryzí muž z lidu, až mě někdy zaráželo, že může pracovat v takové restauraci, stejně jako mě to nikdy nepřestalo zarážet u sebe. Hosté na něj mluvili anglicky, německy, on trochu rozuměl, ale odpovídal jedině česky. Přijeli jsme k Japonci a on anglicky říká, že by chtěl něco typicky českého. „Tak si dej štrůdl!“ řekl číšník a ukázal na závin. Japonec zopakoval,

že by chtěl něco typicky českého, a že pokud je to typicky české, tak že mu to máme naservírovat. „To víš, že jo, dáme ti štrůdl!“ Pobídl mě, abych jeden kousek lopatičkou nandal na dezertní talíř, a už jsme jeli dál... Stačí vám to? Tím dneska končím.

Dávejte dobrej pozor, co vám teďka řeknu.
Když jsme dělali praktickou maturitu v restauraci Tosca v Toskánském paláci, poprvé po čtyřech letech studia jsem se dostal do opravdové kuchyně. Losovali jsme, kdo bude na place, kdo bude vařit a kdo bude co vařit. Jenže učitelka ne že by byla uznalá, ale měla strach, aby někdo nedělal něco, co nechce, tedy neumí, protože na praktickou maturitu se chodili najíst a nechat obsluhovat ředitel školy, zástupkyně ředitele školy a další milí lidé, a tak jsme losovali jenom tak řízeně. Vylosoval jsem si přírodní vepřové medailonky a zámecké brambory.
Přírodní vepřové medailonky, to se dělá tak, že se udělají přírodní vepřové medailonky, a zámecké brambory se dělají tak, že se vezme takové speciální náčiní a z brambor se vykrajují kuličky, které se po uvaření posypou petrželkou. Tak jsem vykrájel brambory a dal je vařit. Naklepal jsem a okořenil medailonky, ale zapomněl jsem, že v horní kuchyni se nudí kuchař, který chce, abychom mu pak byli vděční a koupili mu láhev whisky, což jsme pak také prostřednictvím našeho třídního premianta udělali. Ten kuchař totiž ke mně přišel, vzal mi medailonky a řekl: „Já ti je pošlu výtahem.“ Tak mi je poslal výtahem. Zase jsem si tedy nezavařil.
Pak za námi přišla do kuchyně zástupkyně ředitele a, jak by řekl Hašek, s hubou ještě mastnou od večeře se mě ptala, jestli jsem ty medailonky dělal opravdu já. Řekl jsem, že ano, protože jsem nemohl za to, že ten kuchař chce, aby mu ten náš třídní blbeček pak vybral na láhev whisky. „Nekecej!“ řekla a já už nekecal. Bylo mi to jedno. Navíc jsme se této dámě pomstili už do zásoby.
Dlouho předtím totiž zase někdo zavolal, že je ve škole bomba, a tak jsme měli volno a šli do školního baru. Naše škola totiž vlastnila v Žitné ulici bar, kde se dělala praxe či se tam dalo po večerech přivydělat anebo pít. A to jsme tam šli tehdy dělat. Bylo nás tam hustě. A vtom vstoupila paní v chlupaté čepici a začala řvát, abychom okamžitě vypadli (nejdřív „Nekecej!“, potom „Vypadněte!“, co to vůbec bylo za dámu?). Robert, který byl zrovna na řadě v šipkách a už stál na čáře a zamiřoval, do ztichlé místnosti řekl: „Co je to za bábu?“ Všichni jsme se začali smát. Byla totiž tehdy čerstvě ve funkci a my ji ještě neznali. Po tomto extempore jsme poznali nejen ji, ale i sníženou atmjétku z mravů...
Stačí vám to, tím dneska končím.

Dávejte pozor, co vám teďka řeknu.
Když jsem nastoupil do prvního zaměstnání, do jedné restaurace, konečně jsem byl v kuchyni a vařil, jak jsem to od té doby, co jsem začal studovat hotelovou školu, chtěl. A tam jsem poznal to, co jsem měl poznat už dávno – totiž že je něco jiného vařit celé dopoledne čtyři porce jednoho jídla a něco jiného dělat dvacet různých minutek, dvacet příloh, obloh, salátů najednou. Nějak jsem za-

čal tušit, že toto nebude můj svět. Naštěstí tehdy odjížděla má dívka na rok pryč. Zrovna v den, kdy odjížděla, jsem měl mít službu. Řekl jsem si, že musím být s ní, že ji uvidím až za rok, a vlastně čertví, co se stane za rok, a tak jsem dal na hodinu výpověď. Za rok, když se vrátila, už jsme se ani nesešli. A neviděl jsem ji vlastně do dneška...
Stačí vám to? Tím dneska končím.

Dávejte pozor, co vám teďka řeknu.
Když přešel můj naprostý odvrat od gastronomie, stal se ze mě takový pasivní kvaziodborník. Moji kamarádi-spolužáci přecházeli z restaurace do restaurace, někteří rozjížděli vlastní restauraci a mě to všechno zajímalo, s jasným vědomím, že už bych to nedělal.
Poslouchal jsem vyprávění a zážitky kamarádů. Ti, kteří byli zaměstnaní, prováděli nebo se snažili provádět anebo alespoň nadávali, že tam, co dělají, nejdou provádět tzv. dokupy, tj. že číšník si koupí „své láhve“, které bez vědomí majitele prodá, čímž jsou všechny peníze jeho (obdobně to jde u kuchařů s masem). Tímto způsobem se po revoluci plno číšníků nakapsovalo například na celé plejádě našich herců-hospodských. Ti z kamarádů, kteří měli hospodu svou, nadávali, že chytili číšníka, jak si něco dokoupil, jak servírka dolila chybějící fernet vodou, ale pak (hloupá) ho dala na mrazák, takže se v něm utvořila ledová tříšť. A byli také ti, kteří vyprávěli, jak dokupují, a očka se jim při tom leskla, ale když se zařídili pro sebe a číšník jim něco takového chtěl provést, divže by najednou nechtěli svolávat lidový soud.
Nechci zde teď nějak mentorovat a chytračit o současném stavu gastronomie v Čechách, ale za největší chybu považuju to, že pořád se my hosté máme tendenci přizpůsobovat číšníkům, tolerovat je, neodporovat, protože by se to nemuselo vyplatit (nedávej mu to pivo dotočit, pak na tebe bude celou dobu nepříjemnej!), než aby se číšník přizpůsoboval hostovi. Pořád je v nás tato divnost – stejně jako na hranicích poslušně hned otvíráme na příslušné straně pas, stejně jako v tramvaji ukazujeme jízdenku ještě, než nám o ni revizor řekne.
Ale kdybychom my hosté byli šizeni alespoň tak, abychom o tom nevěděli, elegantněji, ne tak okatě. A navíc, když to člověk přece jen studoval, je mu dost často za číšníka trapně. Například za toho, který nám, čtyřem absolventům hotelové školy na výletě do Kerska, v Nymburku na náměstí přinesl místo objednaného bifteku roštěnou. V takovém případě máte, myslím, jen dvě možnosti, buď to bez řečí sníst a zaplatit, nebo se zvednout a odejít. Ani jedno mě ale nebaví.
Každopádně je evidentní, že většina nás studentů hotelové školy je obětí omylu. Stejně jako psychologové by mohli být ve většině případů také svými pacienty, studenti hotelové školy nebo potom číšníci a kuchaři se také pletou. Ne že by rádi vařili, ale spíše rádi dobře jedí, a ne že by rádi obsluhovali, ale spíše rádi sedí na baru. Tedy ne stát za barem, ale sedět na baru, to je to poznání a to poznání mi dalo sílu, abych čtenářům napsal tenhle příběh... jak neuvěřitelné se stalo skutkem.
Stačím vám to?
Tím ale opravdu končím.

Weles, Perun a ti druzí

Průhled (nejen) do slovanské mytologie

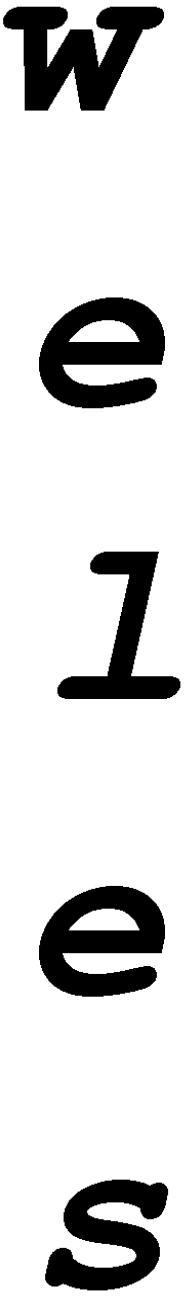

Téměř od samotného vzniku našeho poetického magazínu se setkáváme s otázkami po původu a významu onoho pětipísmenového názvu, jehož znění téměř nikomu nic neříká. Časem jsme na takovéto dotazy začali odpovídat velmi zjednodušenou formulí: Weles – rohatý slovanský pohanský bůh stád – kozel; sami však tímto tvrzením jaksi stále méně uspokojeni. Tentokrát jsme se po Welesových stopách vydali poněkud hlouběji a dál, abychom z hlubin mediálních prostor vylovili několik náhledů a kusých zpráv, které po sobě tento pán krajiny Navi zanechal.

– red–

Slovanská mytologie (Návrh současné mytologie podle historických pramenů)

Konrad Kotecki

Bohové

Dnes můžeme říci, že součástí slovanského panteonu jsou čtyři hlavní bohové. Tito bohové byli známí na celém území osídleném praslovanskými kmeny. Nejdůležitějším z nich je ***Dažbog Svarožic***. Bůh slunce, ohně, nebe a věcí pozemských. Dažbog je ten, který dává štěstí. Slovo bůh znamenalo v jazyku Praslovanů bohatství. Svar v názvu Svarožic znamená slunce. V různých oblastech osídlených Slovany byl tento bůh také nazýván Svantovit, Triglav, Stribog, Svarog. Byl zobrazován jako muž s hustým plnovousem. Jeho atributem byl zvířecí roh, který nosil u pasu, a bílý kůň.

Dalším důležitým bohem je ***Perun***, vládce blesků a počasí. Někdy plnil úlohu boha války. Jeho jméno znamená totéž co dnes blesk a hrom. Perun bydlel podle Praslovanů ve starých dubech, dubových hájích anebo na vrcholcích hor. Jeho atributem byl samozřejmě hrom.

Světu mrtvých vládl bůh ***Weles***. Pečoval o duše zemřelých lidí (navi), hlídal praslovanskou zem blaženosti Navu.

Posledním z bohů je ***Rod***, personifikace osudu a předurčení. Rod hrál důležitou úlohu při narození dítěte. Právě on určoval novorozenci jeho příští osud, štěstí a dlouhý život, nebo starosti a brzkou smrt.

Svátky

Praslované slavili čtyři hlavní svátky:
21. březen – první jarní den. Svátek jara, zasvěcený narození nového života po mrazivé zimě. Na tento svátek se malovaly kraslice, vejce, které byly symbolem znovuzrození života. Svátek byl zasvěcen bohu Rodovi.
21.–22. červen – první letní den. Svátek kupadel byl slaven na počest ohně. Právě v noci o tomto svátku rostl legendární květ kapradí. Na svátek se rozdělávaly ohně, pouštěly se věnečky a chlapci a děvčata se spojovali do dvojic. Svátek byl zasvěcen bohu Dažbogu Svaroživicovi.
23. září – první podzimní den. Svátek úrody, zasvěcený letošní sklizni obilí. Na svátek se vzdávaly bohům díky za úrodu a byly vznášeny prosby za ještě lepší v příštím roce. Věštila se budoucnost a po modlitbách se organizovaly rituální hostiny. Svátek byl zasvěcen bohům Perunovi a Dažbogu Svaroživicovi.
21.–22. prosinec – první zimní den. Svátek zemřelých, zasvěcený předkům. O svátcích se rozdělávaly ohně na hřbitovech, aby se ohřáli zemřelí, organizovaly se „obiaty“ (hostiny na počest zemřelých), aby zemřelí nehladověli, na rozcestích se pálily „hromádky“, dřevěná polena. Svátek zasvěcený bohu Welesovi.

Démonologie

Slované rovněž uctívali mnoho jiných bohů, bůžků a démonů, zlých i dobrých. Z nich můžeme vyjmenovat několik nejznámějších:
Mokoš – božstvo známé na Rusi, spojené s „vlhkou matkou zemí“.
Pereplut – ruské božstvo, pravděpodobně vodní démon.
Planetník – dobrotivý vzdušný duch. Věřilo se, že pečuje o mraky.
Perperuna – známá u balkánských Slovanů, pravděpodobně ženské božstvo doprovázející Peruna.
Rožanice – božstvo lidského osudu, pomocnice boha Roda.
Svantovít – hlavní bůh plemene Ránů na Rujaně. Někteří jej ztotožňují se Svaroživicem (např. A. Bruckner) a někteří s Perunem (např. A. Gieysztor).
Had – domácí duch, současný skřítek.
Vampýr (upír) – démon trápící živé, duch zemřelé osoby.
Vlkodlak – všeslovanský démon, napůl člověk – napůl zvíře.
Zmij – zlý démon, nepřítel božstva nebe.
Licho – zlý démon lesa.

Zvyky a obřady

Narození – Ženy těsně před porodem vzývaly Boha Roda a jeho pomocnice Rožanice a prosily je o příznivý osud pro své dítě. Staré ženy ihned po narození dítěte připravovaly rituální jídlo, jehož část byla určena Rožanicím a domácím duchům. Pravděpodobně se věštilo se snahou

uhádnout budoucnost novorozence. Dítě obdrželo jméno, které mu patrně dával otec nebo „Žrec“ (kněz) plemene.
Postřižiny – přechod do dospělosti (pouze muži).
Manželství – prakticky o něm nic nevíme.
Smrt – Slované věřili, že každý člověk má duši (navi), která po smrti putuje do země zvané Nava. Je to země ukrytá někde hluboko pod zemí, kde všichni dobří lidé žijí ve věčné blaženosti. Duše se mohly občas vracet na zem. Kvůli jejich důstojnému přijetí byly prováděny různé magické úkony. Celé rodiny chodily na hřbitovy, kde jedly pokrmy, přičemž část odevzdávaly zemřelým předkům. Pálily se ohně pro zahřátí putujících duší. Duše zlých lidí se mohly vracet na zem, aby trápily lidi. S člověkem po smrti se zacházelo s patřičnou úctou. Smrt vždy vzbuzovala mezi živými určitý respekt. Zemřelý byl oblékán do nejlepších šatů, byl zdoben šperky, nezřídka byl vybavován různými předměty denní potřeby, občas také zbraněmi. Tělo zemřelého bylo pokládáno na hranici, hořelo v očistném ohni. Pozůstatky byly ukládány do hliněných nádob (tzv. popelnic) a zakopávány v hrobech. Někdy to byly ploché, obyčejné hroby a někdy honosné mohyly navršené z hlíny. O mrtvé a zemi věčné blaženosti Navu pečoval Weles.

(Prosinec 1997)

Literatura:
Aleksander Gieysztor: Mitologia słowiańska, Wydawnictwo Artystyczne i filmowe, Warszawa 1986.
Bogusław Gierlach: Sanktuaria słowiańskie, Iskry, Warszawa 1980.
Aleksander Bruckner: Mitologia słowiańska i polska, PWN, Warszawa, 1980.

http://www.historia.slavinet.org/txt_slow/mitslow.htm

weles

Weles – je spojen s chtonickou sférou, bůh který se stará o úrodnost polí a o mrtvé. Na Rusi je jedním ze tří velkých bohů, pravděpodobně je protivníkem Perunovým, u západních Slovanů synonymem Ďábla. Bral na sebe podobu černého, chlupatého kozla a veškerého divokého zvířectva. Býval také starcem s dlouhou, šedou nebo žlutavou bradou, kterou potom na Rusi převzal sv. Mikuláš: poslední trs klasů, který zůstal na požnutém poli byl nazýván Welesovou nebo Mikulovou bradou. Weles je pravděpodobně vládcem záhrobí (Navi), ochráncem duší zemřelých a bohem smrti. Bydlí v bahně v samotném srdci Navi, kde usedá na zlatý trůn u kořenů kosmického stromu. Je rovněž strážcem pokladů, obzvláště vrstev (depotů) zlata, které je stavěno jako protiklad vůči Perunovu železu. V Navi je jeho prací pasení dobytka – lidských duší na rajských lukách. V rekonstruovaném slovanském mýtu Weles ukradl dobytek plodnosti – oblaka – a svedl o něj boj s Perunem nebo jeho synem Iljou. Poražen spadl na zem a na čele se mu vytvořilo žluté znamení. Jako

strážce přísah je rovněž vládcem moru a chorob. Otec hvězd konstelace Plejád.

http://www.republika.pl/atropos/slowian.html#Weles

Bohové podzemí – chránící dobytek:
Weles – Volos může být spolutvůrcem řádu světa s Perunem a současně jeho alter ego, což napovídá jeho analogie k Vali (je rovnocenný s Vrtrou, nepřítelem Indry v indické mytologii).
Odtud vznikl kontrast mezi Welesem a hromovým božstvem (porovnej vtělení slovanských božstev a jejich analogie k božstvům, které vyrostly ze stejného kořene indoevropské kultury).

http://www.alcedo.obywatel.pl/Slowianie/chtoniczne.html

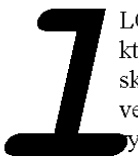

Dalším z hlavních Bohů Slovanů je WELES, jinak také nazývaný WOLOS, TROJHLAV, TRIGLAV. Je to bůh podzemního světa, mrtvých, ke kterému magie umožňuje přístup rovněž za živa. WELES byl všeslovanským božstvem magie, přísahy a záhrobí. Stopy jeho kultu se dochovaly ve folklóru českém (Vele) a kašubském (Velevitka). Nejslavnějšími centry WELESOVA kultu byly Štětín a Brenná (dnes Brandenburg). Posvátným zvířetem WELESE byl vraný (černý) kůň, který byl používán pro věštby. Dodneška se dochoval název obce poblíž Gryfic – Trzygłów. Jedním z předmětů WELESOVA kultu byl posvátný ořech. Symbolizuje jednotu, důstojnost, svědomitost, tvořivost, umění a péči. Sochy WELESE byly trojhlavé a zahrnovaly jednotu obloha, země a podzemí. WELES se staral o duše mrtvých – navy, navky.

http://free.freespeech.org/zzpw/rodzima_wiara_slowian.htm

Weles – bůh smrti, pán Navi (záhrobí) a navek (duší), magie a přísah. Jeho ztělesněním je Triglav, Trojan.

http://www.pereplut.hg.pl/pagan/span.html

Weles – Bůh mrtvých, který bydlí v zemi blaženosti – Navi.

http://www.wilki.cad.pl/kacikslowian.html

Než se však Slované (včetně pozdějších Poláků) stali křesťany, měli poměrně bohatý náboženský život, v němž byl hlavním božstvem Svarog – bůh nebe, nebeský kovář, bůh slunce. Jiní bohové jsou Perun – – božstvo blesku a hromu (i když spíše u východních Slovanů) a Volos nebo Weles – ze začátku měl být ochráncem dobytka, spojený se žňovými obřady, později bůh kletby, vládce Navi – slovanské země mrtvých, možná také ochráncem obchodu a blahobytu. Můžeme ještě připomenout Svantovita – hlavní božstvo v západním Pomořansku.

http://www.jezus.pl/bapost/biblio/chrzest.htm

(Z polštiny přeložili Urszula a Jan Baronovi)

Původ čarodějnictví

Před dávnými časy, kdy svět byl ještě celkem mladý, si do lesa na houby vyšla jedna dívka. Najednou se nad ní otevřelo nebe a ona se jen tak tak stihla schovat před deštěm pod stromem. Potom se svlékla do naha a šaty si zabalila do uzlíku, aby jí nezmokly. Po nějaké době přestalo pršet a dívka začala opět sbírat houby. Tehdy ji potkal Weles, rohatý lesní bůh, a zeptal se jakého mocného kouzla použila, aby se uchránila před zmoknutím během bouřky. „Jestli mi prozradíš tajemství své kouzelné moci, prozradím ti, jak se uchránit před zmoknutím," odpověděla. Navnaděn její hezkou tváří, začal ji Weles učit všechna svá tajemná kouzla. Když už jí prozradil všechno, dívka mu vyprávěla, jak se svlékla do naha a schovala pod stromem. Tehdy Weles poznal, že byl podveden. Byl si však vědom, že to byla jeho chyba, a proto ve vzteku utekl. A takto se objevila první čarodějnice.

http://www.winterscapes.com/slavic/magic.htm

(Z angličtiny přeložili Urszula a Jan Baronovi)

WELES (od 1996)

Vydavatelem *Vendryňského poetického magazínu* je podle tiráže „Wendryňská Literárně-Estetická Společnost zřízená pro Těšínské knížectví". Časopis vychází s podporou sponzorů ve Vendryni u Třince; připravují jej **Vojtěch Kučera** (od č. 9/1999 šéfredaktor) a **Bogdan Trojak** (šéfredaktor v č. 3/1997–1/1998, dále tajemník), kteří jednotlivá čísla sestavují s pomocí svých přátel (**Milan Děžinský**, **Robert Fajkus**, **Petr Maděra**, **Vít Slíva**, **Marek Toman**).

V úvodu prvního čísla se autoři hlásí k tehdy právě zaniklému časopisu *Modrý květ*, na nějž **W.** navazuje skromnou podobou a oběma základními obsahovými složkami, tj. původní tvorbou nezavedených autorů, převážně narozených v 60. a 70. letech, a národopisným zaujetím pro region ležící na moravsko-polském pomezí. Na rozdíl od *Modrého květu* však přináší méně textů přetištěných z jiných publikací a při prezentaci původní tvorby zjevně preferuje poezii. V listu publikovali **Petr Čermáček**, **Martin David**, **M. Děžinský**, **Radek Fridrich**, **R. Fajkus**, **Aleš Flekal**, **Lenka Galdová**, **Petr Hrbáč**, **Ladislav Krajča**, **Libor Kropáček**, **P. Maděra**, **Günter Motýl**, **Ivan Motýl**, **Petr Motýl**, **Ewald Murrer**, **Štěpán Nosek**, **Pavel Petr**, **Věra Rosí**, **Tomáš Řezníček**, **Martin J. Stöhr**, **V. Slíva**, **Roman Szpuk**, **M. Toman**, **Lubor Vyskoč** aj. Polsky píšící autoři jsou často publikováni v původním jazyce (např. **Rafał Nowakowski**, **Renata Putzlacherová**, **Jacek Sikora**, **Władysław Sikora**). Prozaické texty (**Jakub Grombíř**, **P. Hrbáč**, **Václav Kahuda**, **René Kočík**, **Petr Payne**, **Jan Slovák**, **Petr Odillo Stradický Stanczyk ze Strdic**, **Michal Šanda**, **Natálie Šímová** aj.) se více objevují teprve od r. 1998.

První část každého čísla přináší několikastránkové bloky z tvorby jednotlivých autorů, druhá publicistiku a ustálené rubriky jako *Welesův debut* či *Pole orná* (první tištěné verše), *Železniční rubrika* (básně, texty, privátní zážitky a dojmy ze světa železnic), *Přípisy, litery, iniciály* přejmenované od č. 9/1999 na *Část zábavnou a poučnou* (recenze, nejčastěji z pera **P. Motýla**, ale také od **M. Děžinského**, **R. Fridricha**, **V. Kučery** a **V. Rosí**, místopisné texty, výpisy z kronik, pamětních knih, lidových kalendářů), *Patron tohoto čísla* (ukázka z básnické tvorby většinou zahraničního autora u nás méně známého). Od č. 3/1996 dochází k výraznému posílení pravidelných rubrik. V *Překladatelské huti* jsou uváděny paralelně originály a překlady polských i jiných cizích autorů (**Thomas Bernhard**, **Stanislav Gola**, **Heinrich von Meissen**, **Dylan Thomas**, **Grzegorz Wróblewski** aj., překlady **M. Děžinský**, **R. Fridrich**, **Ivan Slavík**, **Sylvie Stanovská**, **B. Trojak** aj.), objevují se celé bloky poezie mladších autorů z Lužice, Slovinska, Finska, Austrálie apod. (překlady **František Benhart**, **Viola Parente-Čapková**, **M. Toman** aj.). Rubrika *Completorium čili Studie pro večerní hodinku* přináší větší stati (např. blok textů na téma poutnictví v č. 2/1997), rubrika *Krajinomalby a portréty* zase poetické texty osobního ladění (mj. **V. Kučera**, **P. Maděra**, **R. Szpuk**, blok textů na téma autostop v č. 9). Na oblast Slezska (přede-

vším Vendryňska) je zaměřena řada textů vlastivědných, topografických a historiografických. V četných příspěvcích redakce projevuje svou zálibu v hrách a hříčkách i okouzlení legendami a mystifikacemi (*Welesova omalovánka*, *Welesův herbář* apod.).
Do č. 3/1997 a 1/1998 byl vložen jako volná příloha časopis *Jihovýchodní pošta*, zaměřený na současnou českou literaturu, film, výtvarné umění a hudbu a vydávaný do té doby vlastním nákladem jako samostatná aktivita **Zdeňka Mitáčka** ve Véskách u Uherského Hradiště.
Název *Weles* nese i nakladatelství ve Vendryni a pod hlavičkou **W.** vyšly tři samostatné tematické tisky: *Vánoční almanach Welesu 1996*, *Almanach Welesu 1997* (v obou poezie řady autorů) a sborník *Leoš Janáček 1928–1998: Du podel blesku* (básnické a prozaické texty, reprodukce výtvarných děl).

A. *I (4 č., zima 1995/96 – podzim 1996), II (3 č., zima 1996/97 – 3/1997), dále ročníky neuváděny: 1998 (1 č.), 1999 (2 č., přechod na kontinuální číslování – č. 9, 10), 2000 (1 č., 11); v č. 3/1997–1/1998 jako příloha samostatný časopis Jihovýchodní pošta.*
B. *Vendryňský poetický magazín.*
C. *Red. kruh neuveden, od č. 9/1999 uváděna spolupráce: M. Děžinský (1999), R. Fajkus (od 1999), R. Fridrich (1999), P. Maděra (1999), V. Sliva (od 1999), M. Toman (1999).*
D. *A4 (1996 – č. 1/1997), 23×16 cm (od č. 2/1997), A5 (od č. 11/2000); 32–40 str. (do č. 1/1997), 54–78 str. (od č. 2/1997); paginace přetržitá, v č. 10 obsah roč. I, v č. 11 obsah za léta 1997–98.*
E. *Přetisky ilustrací z jiných, často technických publikací a z archivních zdrojů; od č. 3/1996 v každém čísle reprodukce výtvar. děl nebo fotografií vždy jednoho autora (P. Čermáček, L. Knotek, P. Payne, P. Preisner, P. Řehoř, F. Skulina, O. Slabý, J. Slovák, J. Trojaková); graf. úprava B. Trojak (do č. 10), V. Kučera (od č. 11), obálka (od č. 3/1997) J. Trojak.*
F. *250 (I–II), 400 (od 1998).*
Lit.: *P. Cekota: Moravská periodika, Tvar 1996, č. 15 (o č. 2); M. Zelinský: Svět časopisů I., Alternativa nova 3, 1996/97, č. 2 (o č. 1 a 2); R. Fridrich: Weles. Vendryňský poetický magazín, zima 95/96 aneb Na obzoru nový literární časopis, Obratník 2, 1995/96, č. 13; Tvar představuje... (připr. –zel– = M. Zelinský), Tvar 1997, č. 8; mz (= M. Zelinský): Weles, Tvar 1997, č. 14; M. Kovářík: Weles 3/97, Tvar 1998, č. 4; P. Hanuška: Vendryňský magazín Weles, LidN 14. 1. 1999; O. Horák: Weles, Tvar 1999, č. 5 (o č. 1/1998) + Časo-piso, Tvar 2000, č. 2 (o č. 10).*
(ph [=Petr Hruška – pozn. red.]**)**

(In: Blahoslav Dokoupil, Petr Hruška, Tomáš Kubíček, Michal Přibáň, Richard Svoboda, Miroslav Zelinský: Slovník českých literárních časopisů 1945–2000, Host / Votobia, Brno / Olomouc 2002)

Kýl oblohy rozráží listy stromů…
Pod poezií Pavla Kolmačky

Věra Rosí

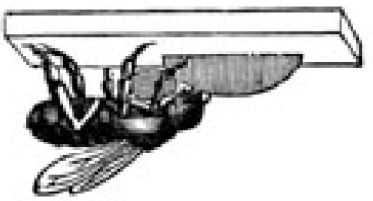

Pavel Kolmačka (*1962)
Básně *– spolu s Bohdanem Chlíbcem, Miroslavem Salavou a Ewaldem Murrerem (In margine, Praha 1989)*
Vlál za mnou směšný šos *(1. vydání autor, Křesťanská akademie Praha, edice KDM a výtvarná společnost KRUH, 1994; 2. vydání KALICH, 1996)*
Viděl jsi, že jsi *(Petrov, Brno 1998)*

Malá sonda do životopisu

Na začátek pár vybraných drobných údajů životopisných, těch, které se nějakým způsobem v poezii Pavla Kolmačky odráží; ne že by to bylo potřeba pro její interpretaci, ale proč si od básní odstřihávat autora…? Uvedu tedy to, že po svých studiích v Praze pracoval jako instruktor v ústavu pro mentálně postižené (tedy zkušenost s jeho „blázny", viz níže, není nijak imaginární) a jako redaktor katolického časopisu Velehrad (ač bude o náboženství hovořit velmi „objektivně" jako o potřebě člověka *„posilovat se z nějakého zdroje, který byl v našem kulturním prostředí po určitou dobu pojmenováván jako Bůh,*"*/ konkrétní víra křesťanská, katolická se v jeho poezii nezapře…) – – a pak to, že živě se v současné době jako překladatel, žije s manželkou a syny Tobiášem a Benjamínem v Chrudichromech; děti v Kolmačkových básních se budou jmenovat Tobiáš a Benjamín… a Chrudichromy – – jak poetický název – je malá víska na Moravě nedaleko Boskovic, odkud vane do Kolmačkovy poezie syrový dech Drahanské vrchoviny i siroba jeho domu (jehož nestandardní nepohodlí prý příbuzní připisují Kolmačkově neschopnosti či lenosti…).

Zaposlouchávání

Poezii Pavla Kolmačky znám několik let a počáteční okouzlení z jeho textů stále trvá. Kolmačka je jedním ze současných básníků, který podle mě dosáhl – ve své poslední sbírce „Viděl jsi, že jsi" – téměř dokonalosti v jednom určitém způsobu psaní: v civilním, oproštěném projevu, bez nápadných metafor, v prosté řeči, která jako by jen pojmenovávala určité výseky reality, ty, které se v nějakém okamžiku stávají nositeli významu; jako by jen pojmenovávala věci, stromy a pohyby a nasvěcovala je tlumeným paprskem světla, které projde šerem a zlomí se na čele dítěte, hrnci od večeře, prasklině ve zdi a ohnutém růžku na exotické fotografii na zdi – a ze všeho vyvstává atmosféra vtahující a pohlcující.

Kolmačka hovoří ve svém rozhovoru s Antonínem Petruželkou o okamžiku, kdy k člověku obklopenému „všedními" věcmi a jevy náhle přijde (třeba nepatrný) impuls, kterým se v něm uvolní to, co dosud blokovalo je pochopit; o okamžiku, kdy se náhle osvětlí pohled na situaci a člověk rozluští, co v jeho životě znamenají, kdy jako by porozuměl jazyku, kterým k němu svět hovoří; tento okamžik je pro Kolmačku právě ten, ve kterém se v něm „spustí" slova básně. – – A jeho poezie je (nebo: může být) pro čtenáře právě tím nasvětlením, v němž spatří obrázky z vlastního života od povrchu až dovnitř, tím spouštěčem odkrývajícím sdělení světa; a tím *„ oknem nebo špehýrkou do ‚jiného' světa"*, kdy je nám dáno vidět všední věci znova jako poprvé.

Podobnou poezii jako Pavel Kolmačka píše Petr Hruška, též básník všednosti a všedních věcí, které se v jeho básních nejen mění z periferních na ústřední, ale stávají se v okamžiku úzkosti jedinou hmatatelnou, uchopitelnou jistotou; všední věci, které udržují stabilitu rozkolísaného života, jako třeba obrázek moře na stěně – „Toho chlastu / podlepený obrázek moře / v kuchyni se ani nehne" (P. H., Měsíce, Host 1998) –, který je též jedním z motivů Kolmačkových: „Dívala se v kuchyni na fotku moře. / Naslouchala hukotu vln, skřekům racků." (str. 55 / Viděl jsi, že jsi – dále VJ). Podobně jako Kolmačka je i Petr Hruška ve svých básních sevřen okamžikem mezi něčím minulým a budoucím, kdy se člověk začíná chvět nejistotou a steskem; a podobně neklid a úzkost přichází velmi často skrze dítě. I v poezii Petra Hrušky se něco velmi vážného děje v tu chvíli, kdy se zdánlivě nic neděje… Podobně i Hruška je básníkem bez rozmáchlých gest, básníkem ztišeným, hledajícím podstatu v tichu, v málo slovech. Nechci teď naznačovat nic o jejich vzájemné zaměnitelnosti, ani že by se snad kopírovali: jen připomenout jejich podobný „rod", ke kterému patří i Jaroslav Žila, další z těch, kdo místo abstrakcí, reflexí a složitých metafor „jen" zachycují některé aspekty reality a nechávají působit jejich skrytý význam; Žila ovšem v posunu ke skutečně maximální stručnosti „à la haiku".

Pavel Kolmačka přidává ke svým tématům – oproti Hruškovi a Žilovi – další rovinu, kterou je výrazně náboženské cítění světa, u básníků takto „civilních" ne vždy běžnou. Což se nikterak nevylučuje s tím, že píše o věcech všedních: právě ony jsou pro něj totiž řečí, kterou k člověku promlouvá Bůh… *„Bůh se sklonil k člověku a to se projevuje skrze věci světa. Není to o mystickém vytržení iksté dimenze, kdy se člověk stane duchovní bytostí a někde poletuje, setká se s jiným duchem, něco si řeknou a pak se vrátí. Odehraje se to v obyčejných věcech: chleba, jídlo. (…) Spatříš smysl – a není to vize, při níž se ti protře zrak a najednou vidíš sestupovat anděly. Ne, najednou spatříš chleba, stromy kolem sebe, krajinu, ženu, která je vedle tebe, nebo dítě. Pokud by byla nějaká Boží řeč, tak jaká jiná? Nakonec i ten Ježíš, jaké je to znamení? Narodí se dítě."*

Pokud se týče formální stránky Kolmačkovy poezie, básník zcela přirozeně sahá po vázaném verši; v prvních sbírkách jsou básně výrazně rytmicky a rýmově provázané (v několika básních sbírky „Vlál za mnou směšný šos" mě zaujalo např. Kolmačkovo rýmování vždy posledních veršů ve slokách). Ve sbírce „Viděl jsi, že jsi" je už mnoho básní ve volném verši, v mnohých pak je provázanost jen náznaková, skrytá, tu a tam probleskující, nese rytmus tak, že o tom čtenář ani neví, působí podprahově a tím silněji. Pavel Kolmačka k tomuto aspektu své poezie tvrdí: *„ Některé básně píšu tak a jiné tak. Kdybych měl říct proč, řekl bych, že sama báseň si to vynutí. Někdy je prvotní impulz rytmizovaný. Napadne tě věta, ve které sedí nějaký obraz. A protože ta věta už má svůj rytmus, sama si určí, že i další verše jsou rytmizované, a pak si řekne třeba i o rým. (…) Neumím si představit, že bych báseň vymyslel nebo vykonstruoval.*

(…) Já je [diskuze o formě] moc nevedu, spíš se zaposlouchávám do slov nebo vět, které ke mně přišly, a snažím se zaslechnout pokračování. " Mohlo by se to zdát „odvážné", takto se hlásit k darovanému, vrozenému psaní, ale čteme-li Kolmačkovy verše, zjišťujeme, že je to velmi pravděpodobně právě tak. Jejich rytmus je totiž úplně samozřejmý.

Základní posun mezi dvěma autorovými samostatnými sbírkami ovšem není ani tak formální jako ideový.**/ Promítá se už do samotných názvů těchto knížek (svědčících mj. o jejich promyšlené kompozici). V obou případech jde o verš z poslední básně. V případě sbírky „Vlál za mnou směšný šos" jde o obraz básníka, který běží „v plandavých teplácích" vstříc topolům ve větru, zatímco za ním vlaje jako šos jeho hněv a celá jeho přítomnost – a on je volán k usebrání. Ve sbírce „Viděl jsi, že jsi" jde o obraz básníka coby chodce jdoucího za deště vsí: „V tu chvíli ses probral: Kde jsem byl? / A kolem nic než skutečnost. // Byls očitým svědkem, jak kdovíkam / shrbený kráčíš podle světel vsí. / V lijáku, daleko, na dohled rána, sám, / vrhal jsi stín, a tedy viděl jsi, že jsi." (87/VJ)

Je to tedy posun od abstrakce, od náboženské reflexe a usebrání mimo realitu k přijímání základní, smysly vnímatelné skutečnosti – důkazem existence je stín, který je vidět –, aniž by přitom zmizel přesah za pouhou hmotu a úzkost z nejistoty ohledně cíle cesty nocí (jež je celým naším životem).

Zde právě se Kolmačkova poezie stává tak blízkou Hruškově: v onom sebeujišťování všedními věcmi, jejich nahmatáváním, kotvením v drobném, zdánlivě nedůležitém detailu: „Tiše se ujišťuje: stůl, židle a stěny / se žlutým válečkem a křivou omítkou." (54/VJ) Básník méně uvažuje (méně se *přímo* modlí) a více ukazuje skutečnost, jaká je; jeho básně vnímáme jako obrazy, ba jako film, rozvíjející se před očima (a stejně jako dobrý film promítá svůj smysl, aniž by o něm hovořil, „dělá" to i Kolmačkova poezie)… Autor sám slova „film" v jedné básni použil: „Film se zastavil, snad se i sune zpět." (25/VJ)

*/ Jde o rozhovor P. Kolmačky s Antonínem Petruželkou publikovaný v Hostu 2/98. Dovolím si z něj ve svém textu několikrát citovat; Pavel Kolmačka se v něm totiž v několika stěžejních bodech sám interpretoval – a velmi přesně; myslím, že netřeba vršit své formulace tam, kde už to někdo – – dokonce sám autor – vyjádřil lépe.

**/ Kolmačkovy texty ve společné sbírce „Básně" jsou blízké textům jeho „Směšného šosu" – jen je v nich mnohem více pohádkových a orientálních, biblických a exotických motivů (židovské svátky s plackami, krví a koláči /16/, opička babylónská a mandarinky /20/, lában a vybíjení hadů /10/, loupežníci /17/…). Nutno říci, že to vše působí pohádkově, ne však násilně zdobně nebo trapně; a současně, že tyto motivy nakonec z Kolmačkovy poezie vymizely, a že chalupy u nás na vsi postačí: jen s televizní obrazovkou s Večerníčkem a Chaplinem a se vzpomínkou na dětské fantazie o Indiánech.

„O čem on tu poezii píše?"

A. Petruželka navrhl škatulku hodně přiléhavou: jsou to básně intimní, reflexivně religiózní. Což však říká samo o sobě velmi málo… Pokusila jsem se tedy zachytit některé stěžejní Kolmačkovy motivy, kterými by bylo možné jeho poezii přiblížit:

1. *šero, soumrak a zima, nečas a úzkosti z nich plynoucí; tma oscilující mezi nebezpečím a přístavem pro chvíle bezpečí (Jeden oddíl sbírky „Viděl jsi, že jsi" se jmenuje „Proti černi")*

Za soumraku je nebezpečný i les, náhle di-

voký: „Šouravé kročeje nosatých stromů, / krhavé listí, temnovřes“ (16 / Vlál za mnou směšný šos – dále Šos). Protikladem je samozřejmě přátelské světlo: „Pojď, světlo, tichý příteli.“ (46/Šos); světlo je přítomné spolu s člověkem, světlo je „zářící sklenice s medem“ (24/VJ) nebo se zas odráží na láhvi a prozařuje šedou: „Ve zpola dopité láhvi piva / protínají se světla tak, že září / jako hvězda. / Letí tmou. V koutech prozařuje / odstíny šedé.“ (12/VJ)… Spojení světla ukrytého ve sklenici je vůbec pro Kolmačku typické, ať už jde o sklenice kuchyňské nebo o ty velké, zahradní: „V sklenících v zahradě hoří světlo.“ (18/Básně)

Důležitou konstantou je přitom archetypálně dům, útočiště… „V zahradě klátí se pimprlata stromů. / Komíny hulí, kouř letí údolím. / Líp je dnes u kamen, když lžící míchám čočku / v plechovém kastrůlku a na nic nemyslím.“ (22/VJ) A z domu je podstatná právě kuchyň se sporákem, kde se vaří, popíjí a sedí. Chladnější už je ložnice, do které se mezi spánky noc co noc vkrádá tma a vkládá spícím do hlavy úzkostlivé sny… „V noci se budím, / bojím se, že umřu. / Budíš se také, líbáš mne na čelo. / Jdu na záchod, nárazy větru / vmetají sněhové vločky větrákem.“ (10/VJ)

Tak je celý dům ohrožován zvenčí: když je noc, tedy tma („V noci, když všichni spí, / přecházíš sem a tam po kuchyni, / vichr se dovnitř dobývá.“ 43/VJ), když je chladno („Houštiny chladu, keře tmy / semkly se kolem starých zdí. / Šlahouny, trnité větévky / nahmatávají skuliny // a vrůstají dovnitř.“ 44/VJ) Tehdy, když je člověk ohrožován, (ve tmě, v zimě, v hrozícím prázdnu), hledá kolem sebe ujištění. Ve sbírce „Viděl jsi, že jsi“ je tím ujištěním stále méně modlitba, stále více potřebuje básník kotvit ve věcech, které má kolem sebe (v domě, v útočišti): jichž se může dotknout a které může vidět v jejich světle (to má na rozdíl od tmy roli jednoznačně kladnou)… „Tma venku je bezedná. / Kdo sklouzne, / zřítí se do prázdna / a je ztracen. // Je třeba držet tři pevné body: / rukou se dotýkat stolu / zatíženého lahví, / nohama vyrovnávat kru / studené kuchyňské dlažby, / zrakem se zapřít / o hmotu stropní lampy. / Vidět, že svítí.“ (61/VJ)

A ještě jedna poznámka ke tmě: tak jako je ztělesněním nebezpečí a ohrožení, ve spojení s útočištěm domu, s přítomností tepla a lásky (dalších archetypálních konstant) se stává naopak pozitivním prostorem, v němž může dojít k naplnění klidem a pocitem bezpečí: „Sen o příbytku / ve tmě, tichu a bezpečí. /Jako by sis vzpomněl / na cosi podstatného. / Celého tě to naplnilo něhou, / že jsi celý den / jako opilý.“ (47/VJ)

2. *pomíjivost v čase, úzkost z ní a touha po přetrvání*

Člověk v Kolmačkově poezii je neustále polekán míjením času, ztrátou toho, co bylo („A jenom sediš, / víš, že cosi je navždy pryč.“ 47/VJ), ač si leckdy uvědomuje, že nostalgie je iluzívní („Řeklas mi: / ‚Po čem se nám stýská? / Chceme, / co možná není.‘“ 16/VJ)…

Ve sbírce „Vlál za mnou směšný šos“ ještě básník často volá v touze po přetrvání: „Sám sebe zachraň, / prodluž v nekončící *jsem*! / … jako když sytí žhavá láva / v letu prchavém. // Ta píseň je kopřiva. / Těžký havran / vržený proti nebi. / Snad vskutku zní i slovy mými: / ‚Přetrvat… Chtěl bych…‘“ (22/Šos) anebo: „A někdo řekl: Kameny se staňme, / ať toto *teď* víc nepomine. / Kéž anděl věčnosti nás zajme, / vítr a déšť ať brousí nás svým mlýnem.“ (23/Šos)… Ve „Viděl jsi, že jsi“ už si je ale víceméně vědom, že zániku neunikne („Prsty jsme se dotýkali kamenů a stromů. / To aby věděly, / že jsme tu byli – až nebudem.“ 49/VJ) a že jedině skrze paměť lze uchovávat („s očima zavřenýma nechává / vteřinu vypálit značku do paměti, / aby ji neztratil, aby mu zůstala“ 54/VJ)

3. strach z budoucnosti

Nejistota ohledně zítřka se pohybuje od naděje („Byl to podzimní, Abrahámův den. / Čí bude příští…? Ničí…? Můj…“ 15/Šos) až ke strachu ze smrti („Ve světle věčnosti / ubíhá odpoledne, / mraky jak obnošené / modráky / letí od Knínic. // Banálně polekaný, / že je život krátký, / stojíš a díváš se, jak vlají / nad chalupami.“ 86/VJ).
Tak se to rozvíjí např. v delší básni „Paprsek“ (65/VJ), kdy se muži zdá sen o nemožnosti vstoupit do domu-útočiště a ženě se zdá o setkání s mrtvým člověkem. Oba si své sny vypráví, aniž mohou dát druhému útěchu: „I jím cloumá chlad, který vzlíná / odevšad, ze zdi, z oken, stropu. / Natahuje k ní ruku. / Ona řekne: ‚Pochopila jsem, / že zítřek není náš.‘ / Sama se té věty lekne a zakryje si ústa.“ (67/VJ) A zatímco čekají a doufají v ráj, jenom na zdi „sténá dřevěný ukřižovaný.“ (68/VJ)… V této básni se opakuje jako refrén také motiv dvojího drcení člověka seshora i zdola, v ne-uniknutelnosti z osudu, jako v lisu: „Zdola drtí studená tvrdá kra, / shora tíha prázdnoty.“, který probleskuje i jinde v Kolmač-kových básních… („Než usnu – cítím tíhu stropu. / Jako bych ležel pod skalou.“ 18/Básně)

4. básně (slova) jako modlitba k Bohu, aby zbavil člověka strachu a nedoufání, které znamená rouhání

Je to typické hlavně pro sbírku „Vlál za mnou směšný šos“. „Ty, Pane Ticha, / vyměřils / nám vidění i míru sil, / naději k jití, many prach, / iluzí míru pro náš strach, / k návratu lomící se čas: / v *tu chvíli* / neopouštěj / nás…“ (39/Šos)… „Když nebe mlčí, nechoď na pivo / tam pod hořké kaštany, pod zelenou báň. / Ať smutkem nezhřešíš, ať v opici nerouháš se.(…) // Slyš, nebe mlčí, vše tíhne k nedoufání. / Však nedej se ošidit, oheň drž (…)“ (35/Šos)
Toto je ve sbírce „Viděl jsi, že jsi“ už oslabeno, básně jsou více „básněmi samými o sobě“ a méně modlitbou oslovující Boha, a dokonce je občas připouštěno, že člověk je Bohem opuštěn (byť jen „někdy“) a sám, vystaven moci prázdnoty: „Žít? Jistě. Stát a naslouchat / prázdnotě, třískání jejích berlí. // Jako by se ti někdo smál. / Říkáš si: ‚Třeba je to klam, / anebo větrem rozdrnčený drát.‘ / Vždyť Bůh je s tebou. Někdy jsi však sám, / tak, jak ses nikdy neodvážil bát.“ (46/VJ)… „Nechals nás samotné, Bože? / Stránku z deníku, na které jsme byli, jsi vytrhl? / Jsme snad my ten zmačkaný papír, / letící po cestě dole ve vsi? // (…) Ona již s obličejem plným opuštěnosti.“ (51/VJ)

5. pohyb, člověk je někam unášen jako list, nekotví, ale pluje

Pohyb je evokován velmi působivě ve verších v jedné z prvních básní sbírky „Vlál za mnou směšný šos“, která se vymyká z celku svým přímo pražským tématem (jinak je v Kolmačkových textech většinou přítomna vesnice a krajina, Praha pak jako ozvuk vzpomínky): „Vltavo ztemnělá, / bez duše, bez lítosti, // kam neseš ostrovy / a křídla kostelních vrat?“ (12/Šos)
Utkvělá a opakovaná je zejména metafora lodi: „…a nikdo k nám nechodí. / Jen vítr se točí na zasněženém dvoře. / Odplulý je náš dům, jsme na lodi./ Cítíš to? Do oken bije moře.“ (17/Šos)
Ono plutí, v asociaci na plavební dráhy lodí, je pocitem sice směřujícím k jakémusi osamění, ale pocitem ještě pozitivním – tak jako v těchto metaforách lodí, tak třeba v obrazu vyplouvajícího jablka („Zapadlo slunce. Jediné, co září, / je malé, jasně červené / jablko, poslední na stromě, / připravené k vyplutí.“ 59/VJ) – často se ale proměňuje v úzkost z bezmocnosti, v níž jsme unášeni neznámo kam, bez cíle, bez trati: tak jako ta křídla kostelních vrat unášená proudem ztemnělé (tedy: úzkost vzbuzující, nebezpečné) řeky, tak jako onen výše citovaný zmačkaný papír, hnaný větrem, odhozený Bohem… „Jak list jsme

kamsi neseni, / jak babí léto, mana. / Jak písmo psané do pěny. / Píseň – nedozpívaná.“ (24/Šos) – jako člověk, který už nedokončil svůj úkol (nedozpíval píseň)… Na cestu se nakonec vydává i postel, na níž leží umírající: „Bál jsem se, stařena umírala. / Kánoe, postel železná / posouvala se po tichu, / u okna duše unikavá / chvěla se.(…)“ (47/Šos)
A úplně nakonec nejde jen o plutí, ale o to, jak snadné je potopit se… To třeba když dva pijí rum a „Kuchyň se naklání, jen není znát, / zda stoupá, zda se potápí.“ (23/VJ)

6. *láska a okamžik blízkosti proti prázdnotě*

Obranou proti útokům prázdnoty se kromě modlitby (viz bod 4) stává – nejvíce ve „Viděl jsi, že jsi“ – láska, žena, společná blízkost, teplo vytvářené uprostřed okolní ohrožující tmy („Jsi obrys pod dekou. Jak jazyk svíce / dech se ti ve tmě mihotá. / Kruh světla se dívá ze sklenice.“ 24/Šos) a zimy („Pod dekou hřeješ, vlá oknem otevřeným / studený měsíční dech.“ 24/Šos)
Tento moment prostupuje např. jednu z prvních básní ve sbírce „Viděl jsi, že jsi“ (10): muž a žena, kteří se spolu večer milují, leží spolu vedle sebe v posteli, v domě, kde mezerou po rozbitých taškách padají sněhové vločky – a pronikají větrákem na záchodě dovnitř, metou do domu chlad a úzkost (viz bod 1).
Podobně v delší skladbě, která je reminiscencí na pobyt v Praze (48/VJ), ve sklepním podnájmu: příznačný je chlad („Ořechy na studeném radiátoru / tiše plesnivěly, / já jektal zuby / …“) a nepohodlí („ve staré posteli se slehlou matrací“), to vše prohřáté právě „jen“ přítomností ženy („Ve sklepním podnájmu jsi byla má“, „Byl jsem tvůj.“) a náznakem blízkosti přátel, jejichž pohlednice si spolu neustále dokola pročítají. Žena v Kolmačkových básních není ztrácena, neopouští; náznak ztráty ženy se zrcadlí jen v obrazu jejího dočasného odjezdu; ten je otevřený do chladu a zanikání, které se promítá do motivu větru (je *pojednou* tak chladný), trhajícího igelitové skleníky – – chýše, domy-útočiště: „Vítr, pojednou tak chladný, / rve za ploty igelitové chýše, / průsvitné cáry sebou škubou, omotané / kolem nakloněných tyček, / podpírajících rajčata.“ (30/VJ)

7. *dítě a dětství proti prázdnotě (Jeden oddíl ve sbírce „Viděl jsi, že jsi“ se jmenuje „Tobiáš se směje“)*

Obranou proti prázdnotě je také dítě – i dítě v paměti, vlastní dětství. Současně se pak stává zdrojem další úzkosti v okamžiku, kdy je ohroženo (výše citovaná báseň, kdy se život vyjeví jako naslouchání prázdnotě a třískání jejích berlí, reflektuje okamžik, kdy dítě v horečkách teprve k ránu usíná…) nebo když si uvědomíme, jak dávno dětství minulo v čase… „Do prázdna kometa řítila se tiše, / a někde – však víte – Herodes… / Maličko scházelo a plakal bych. / Postavy kdysi zapadly / za skříň, co nevodtáh jsem moře let, / i s hromádkou fotek, novin, knížek. // Dnes hospoda prázdná, / dohořívá v pícce, / jak snadno bylo by dnes nocleh obstarat / i s trochou tepla, s gulášem, a snad / s Pánembohem… Když přijde / s náma pít pivo. Bejt potichu. Se hřát.“ (40/Šos) (Tento závěr básně zahušťuje hned několik Kolmačkových konstant: po úzkosti chlad, touha po teple, po Bohu, po bezpečí spojeném s tichem a teplem.)

8. *ticho jako brána k absolutnu (se vším pozitivním – božským i negativním – úzkostným) (Dva oddíly ve sbírce „Vlál za mnou směšný šos“ se jmenují „Tiché dny“ a „Jiné tiché dny“)*

Ticho má dvojí roli podobně jako tma. Někdy je dobré („Po dlouhé době s přáteli. / Tiše a beze slova.“ (23/Šos), někdy ne („To kdosi promluvil a hned se odmlčel, / zámlka strašná, tak bezedné slovo zní, / závrať, pád

nikam odnikud.“ (47/Šos); někdy je to ticho pod vysekaným ledem na jezeře, hluboká „mámice ticha“ a „rozbité břicho“ (8/Šos). Podobně je děsivé ticho nad domem, ve kterém mluví malé dítě (samo se sebou? s Bohem?): „Vše rezonuje jeho hlasem. / Ozvěna skládá torza vět. / Jako by ticho, co rozléhá se / nad domem, nebylo drtivé.“ (13/VJ)
Podstatné také je, že ticho je přímo spojeno s absolutnem a s Bohem, jak už jsme citovali výše (Pán je Bůh ticha), a mlčením je také s Bohem veden dialog: „Hle, Pane, s očima zavřenýma / v té šíři Tě čekám, v té šíři volám Tě / mlčením. Z pahorků dýchá zima, / mlčením voláš Ty mne.“ (50/Šos)… „…za oblaky, které jako rozbořené věže / valily se za svět, kde má ticho trůn.“ (54/Šos)

9. oheň

Tu a tam se v Kolmačkových básních objevuje obraz ohně; básník se od jeho oslovování, připojování k motivům člověka a příbytku a jeho vzývání („Ohni, rád dívám se ve tvé planutí. / Krvavé lilie se v tobě rozvírají, / dým, hejno šedých labutí, / v spirále k obloze stoupá. // (…) // Ohni, rád dívám se ve tvé chvění / konečnosti a bezmoci“ 28/Šos) posouvá až k „přiznání“, že život ztotožňuje s plameny: „I v tom, kdo je otevřen, hoří, / hoří sláma, tak rychle, tak šíleně, / co zbude, bude kámen.“(25/VJ) Tedy opět ta pomíjivost…

10. blázen

A ještě je tu motiv blázna, šaška, v jeho „tradiční” roli prosťáčka božího, který otevírá člověku obzory, které by jinak nespatřil; který v sobě skrývá Boha. Nejzřetelnější je to asi v básni „Ezechiel v parku“ (35/VJ), v níž vede žena parkem imbecilního chlapce, básník pohlédne do jeho tváře a zachytí jeho pohled: „V něm jako na nehybné vodě / odrážely se postavy, stromy, nebe, / mračna, tváře.“ (36/VJ) A až oba přejdou, pochopí, s čím – kým – se setkal… „Poznal jsem tě! (…) Slyšel jsem, nepohnul se, třásl se závratí,/ ochromen bleskem tvé slávy.“ (38/VJ) Přitom sám blázen si často není Boha vědom, je tím, kdo „si říká ve svém srdci – Bůh tu není“ (13/Šos), kdo upírá pohled nepřítomně do prázdna (17/VJ). Sám nevědomý, je tu, abychom si skrze něj uvědomili.

11. a ještě jsou tu mnohé další, na které se v tomto určitě subjektivním výběru nedostalo…

Úplně nakonec

Na to, proč je Kolmačkova poezie tak působivá a silná, samozřejmě není žádná jednoznačná odpověď. Ale vezmeme-li v úvahu, že básník pracuje s motivy, které jsou hluboko zakořeněné v lidské psychice, a že je promítá do všedních a prostých věcí a dění, takže jeho obrazy snadno vyvolají vlastní citovou vzpomínku čtenáře – můžeme být na jedné ze stop. A „být očitými svědky“, že kvalita poezie není přímo úměrná míře experimentu a novosti za každou cenu, že je to (taky) o něčem jiném, že třeba kognitivní role poezie je nezanedbatelná. Že prosté a pravdivé samozřejmě není automaticky dobré jako poezie, ale z pera dobrého básníka takovým může být.

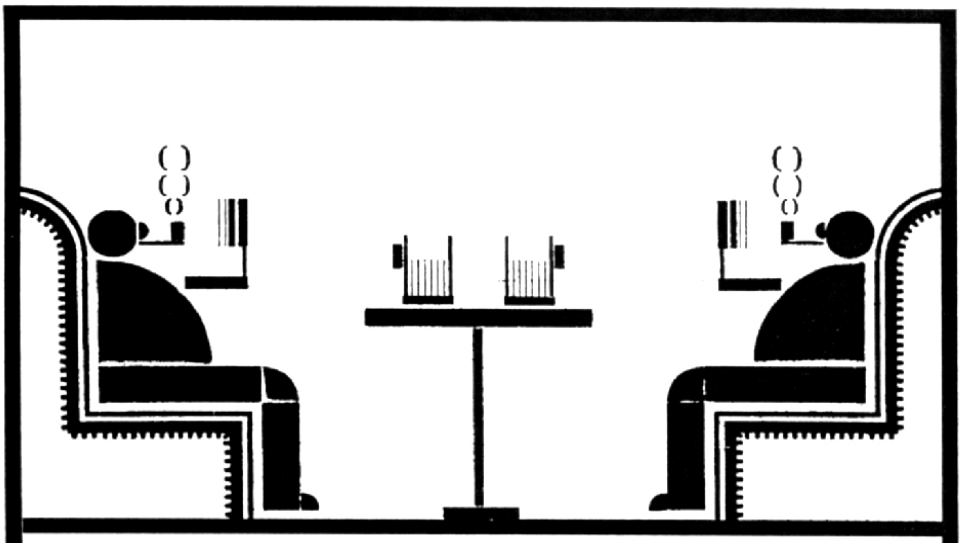

Část zábavná a poučná

…jestli lež se mnou počítá a slova se mnou počítají…

Hrst úvah nejen nad nejnovější knihou Martina Langra Pití octa

V pořadí již pátá sbírka Martina Langra **Pití octa** (Edice poezie Host, sv. 57, Brno 2001) mě několikrát poslala do básnických končin, kde se zřejmě vyzná jen autor. Než se vyslovím k jeho nejnovější knížce, rád bych připomenul alespoň dvě autorovy předchozí sbírky. V roce 1996 mu vyšla sbírka **Já nezemřu zcela** (nakl. Protis, Praha) a v roce následujícím sbírka **Průsmyky** (nakl. Host, Brno). Jestliže si ve sbírce **Já nezemřu zcela** autor, vedle několika podstatných textů (např. básně *Vlčí hora* nebo *Když umřel děda*), dokázal rozehrávat scény některých básní ve společnosti zde vystupujících básníků a spisovatelů, chápal jsem tuto zálibu jako jistý pokus vtahovat zmiňované velikány do „spolu-vyznání" nebo jako intelektuální zálibu v jakémsi pseudodialogu s jejich texty a upozorňování na jejich podstatné (místy snad i parodované?) promlouvání skrze jeho vlastní uchopení jejich odkazu. Při tom by se ale nemělo (při autorově potřebě dopisovat k textům vysvětlující poznámky!) zacházet s vysvětlováním a upozorňováním lehkovážně. Tak např. použité a vysvětlované řecké slovo πάτός, jehož význam podává autor ve vysvětlivce na konci knihy, je vymezeno jako: pocit či duševní stav. Pokud mě zbytky filozofického rozhledu neklamou, odkazuje tento výraz u Řeků buď a) k utrpení, nebo b) k vášni (často také k utrpení, jehož příčinou je nezvladatelná nebo osudová vášeň). Není to tedy pouze nějaký nespecifikovaný pocit či duševní stav. Podstatnější problém vidím už v této sbírce v narcistní poloze, která se do textů dostává spolu s jakýmsi mesianistickými rysy básnického já. Dále je to autorovo šněrování básnickým jazykem hned sem a hned do jiné významové polohy, často uvízlé ve fragmentární nedokončenosti. Výsledný dojem z takových textů? Přehnaná vyumělkovanost a místy narcistní intelektuálství. Ve sbírce **Průsmyky** je tohoto rozkouskování a diskontinuity výpovědi ještě více. Namátkou z básně Chválím svůj hlas: *CHVÁLÍM SVŮJ HLAS / Ten – Který – Přišel / dej nalít pařezům šťávy / i pochop pochopí / ačkoliv ozvěnu se / v uších / vykotlány*. Máme se snad čtením takových textů sami rozklížit? Na straně druhé i v této sbírce se najdou silně uchopené básně, nabité příběhem a osobními vrstvami vzpomínky, např. v básních Nemohu říct, Suita. Pokud bych měl shrnout dojem z obou zmíněných sbírek, zdá se mi, jako by se měl čtenář v Langrových sbírkách proklestit jakýmisi hustými křovinami intelektuálského na sebe upozorňování a jindy zase obejít rozsáhlé bažiny významového tříštění, aby se pak dostal k těm několika podstatným a rezonujícím příběhům, kde se (snad) chce básník se čtenářem setkat... Těžko pochopitelné je Langrovo neustálé prokmitávání a střídání jednoho příběhového modelu textu s texty neuchopitelně experimentujícími. Jsem přesvědčen, že i hravost s těžkomyslnostmi má své meze.

Nová autorova sbírka **Pití octa** se v mnoha rysech od těch předcházejících neliší. Je členěna do dvou částí a „obohacena" věnováními, motty, citáty, po-

locitáty, vyznáními, a dokonce i jedním předsmrtným dopisem od básníka Ladislava Nováka, jehož čtyři tuše jsou použity jako ilustrace k sbírce. Zdá se mi, že opakovaným rysem z předcházejících sbírek je i zde Langrovo experimentování s fragmentárností, posouvání krátkých textových promluv do významových rovin, které jsou o sebe navzájem tříštěny. Opět zde najdeme texty, do nichž je zapletena celá plejáda autorových oblíbených autorů. Také v této sbírce se ale najde několik velmi silných, osobních a příběhem oslovujících textů. Pokusil bych se básně této sbírky alespoň zkusmo rozčlenit:

1) Texty nejvíce oslovující, podané v osobní rovině básnického já, které jsou zakotveny ve vzpomínce na někoho blízkého, např. *Naříkám si, Vzpomínám na fronty, Vyju si vesnicí, TŘEBA TO BYL OBSAH HRY, Měsíc se opět škrábe,Můj dědeček vypadal jako Max von Sydow.*

2) Texty proklamativní, symbolicky šifrované, např. *Rybářská sezóna.*

3) Texty přemrštěné intelektualizováním, občas i narcistním a sebezpytovacím tónem: *Stoupání do kopce, řine se z tebe žluč, je to pět let, Moje samota, CESTA-LOĎ, Poslední dny tohoto roku valí.*

4) Texty přebujelé tříštěním celkového smyslu a občas i citátováním a dotvářením podob básnických a duchovních autorit autora: *ta záporná hmota, Na zdi je Medek, Dej tupci svobodu, POZNEJ SVÉ MALÉ ČECHY, Ctím tři mistry, Fragmenty abstrakce.*

Toto mé členění je jistě pouze mým pokusem složit si z mozaiky Langrových textů určité celky a konfrontovat je vůči sobě. V oné nejvíce oslovující osobní rovině se básnický subjekt velmi postatně dotýká zraňujících zásahů z dětství, zejména z okruhu rodinného. V takových textech, jako je TŘEBA TO BYL OBSAH HRY umí být Langer ve vyznění textu celistvý, a co se týče mne, i velmi apelativní autor: *Byl to člověk kterému říkali Dr. Ptáček / každý pátek za suicidiální pokus dítěte / a když se ho zeptali při pumpování / – Proč jsi to chlapče udělal Odpověděl / Tatínek mne nemá rád Takže zíral / do černého zrcadla vedlejší místnosti své duše / ksichtíky sublimoval do svého chorobopisu / aby tam později než byla snaha třídní učitelky / napsal čitelné: Magor.*

Vedle takovéhoto příběhového básnického textu je i v této sbírce příliš mnoho fragmentárních, filozofujících a snad v úmyslu i parodujících „zápisů“, které ve svém nadhazování věčných témat nechávají namísto celistvosti a tušeného smyslu pouze nesourodou, rozkývanou plochu básně, ve které se, alespoň podle mého soudu, obzor či smysl čteného vytrácí. Takovými texty jsou například *FRAGMENTY ABSTRAKCE, JESTLIŽE JSOU POPSÁNY, JSEM MÍRNĚ V DROZE*. Z posledně jmenované básně krátký úryvek: *JSEM MÍRNĚ V DROZE Drožkou / co ji vozí Stahujíc okénka dámě / (ona se dívá uškrcenou krajinou) / vmotávám kolem vypadlé boa…*

V těchto polohách textu mě opravdu neudivuje a neoslovuje víc než jen jejich umělost a neúnosná šablona.

Co říci závěrem. Pohled na tři poslední sbírky Martina Langra nemá být jejich devalvací. Našel jsem v každé z jmenovaných sbírek několik básní, které mě

přesvědčily, že autor má co básnicky říct. Problém nastává s vratkou plochou experimentu spojování nesourodých fragmentů do jednoho celku textu. A to je rys, který se ve třech posledních autorových sbírkách opakuje. Pokud svůj básnický kanón nabíjí bez uvážení a otáčí jím experimentálně do všech možných palebných pozic, lehce se přihodí, že zasáhne špatný, nechtěný cíl, případně rozmetá i své vlastní šiky.

Pavel Sobek

Ubrusy

Každé rodinné jídlo si vyžaduje jiný druh ubrusu. Při dnešních možnostech bohatého výběru i laciných ubrusů si může každá domácnost takové prostírání dovolit. Na snídaně a svačiny prostíráme ubrusy různobarevné, vyšívané, malé nebo větší. Někdy můžeme použít i ubrusů z umělé hmoty. Vhodné je i moderní a praktické anglické prostírání. Pro obědy a slavnostní příležitosti volíme ubrusy bílé, případně ubrusy s malým okrajovým vzorkem. Pro večeře v rodinném kruhu můžeme použít i ubrusů v pastelových barvách s nenápadnými vzorky. Nejdůležitější však je, aby byl ubrus čistý a pěkně vyžehlený. Při obědě nebo večeři nedáváme na ubrus bílé vyšívané nebo háčkované dečky. Takto upravený stůl nepůsobí vkusně. Při vkusném prostírání se nám budou i jednodušší jídla zdát chutnější.

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 38

Mytická krajina s ptáky

Po bok německých básnických zjevení, jako jsou Gottfried Benn či Georg Heym, můžeme přiřadit i znovu objeveného **Johanna Bobrowského**. Ačkoliv se roku 1917 narodil ve východopruské Tylži jako syn železničního úředníka, v tehdejším německém Královci absolvoval gymnázium, žil od roku 1937 v Berlíně a poté v uniformě Wehrmachtu prošel Polskem, Francií a Ruskem. Od roku 1950 byl činný jako redaktor ve východoberlínském nakladatelství, roku 1962 získal Cenu Skupiny 47, umírá v roce 1965.

Dílo Bobrowského je českému čtenáři známo již od 60. let. Jsou to knihy próz *Levinův mlýn* (Praha 1967), *Litevské klavíry* (Praha 1979) a *Tanečník Maliga* (Praha 1989). V roce 1967 vyšel také první Hiršalův výbor poezie pod názvem *Znamení popela* (Odeon, Plamen, edice současné zahraniční poezie, sv. 52), přičemž těžiště překladu tkvělo v básnických sbírkách *Sarmatische Zeit* (Sarmatský čas) a *Schattenland Ströme* (Země stínů proudy). Poslední básnický výbor *Obětní kámen* (Opus, 2000) je, na rozdíl od předešlého svazku, překladateli Josefem Hiršalem a Bohumilou Grögerovou rozšířen o 33 básní, zejména ze sbírek *Wetterzeichen* (Ukazatel počasí, 1966) a *Im Windegesträuch* (Ve větrném houští, 1970).

Poetika Johanna Bobrowského nese několik základních znaků – nepřetíženost obrazných vyjádření, snaha o přesné vyjádření, konkrétnost projevující se zejména v lyrickém subjektu, jenž je dětským pozorovatelem či zaznamenavatelem. Svět básní je prostorem východo-

pruské krajiny, kde dominují zejména klíčová slova jako **pták, vítr, kámen, stromy, moře, mrak, dům**. Tato opakující se slova mají v textech charakter zaklínadel, jejichž vyznění má ráz mytický až hypnotický. Překladatelé v doslovu píší: *Stejně jako krajiny Traklovy jsou i krajiny Bobrowského živé a zabydlené, nemají však apokalyptickou či démonickou melancholii.* Tato zabydlenost se však projevuje spíše v náznacích – *A křik lovců se nesl / vzhůru strání, vstříc / mlčícímu sněhu* nebo *Ti, / kteří sídlí pod námi, jsou cizinci.* Koexistence člověka a přírody se odehrává v pouhých výkřicích, zvoláních, úderech, stopách ve sněhu.

Fascinující zaujatost básníka je evidentní zejména v obrazných pojmenováních ptáků – např. *ptačí srdce, lehké, opeřený kámen ve větru; nebe, oblétané křičícími ptáky; muži s košilemi z peří, se žlutým zobákem; ledový pták srdce; s holubími křídly přišla hlubší modř; spím pohřben ve svých křídlech; kdo tu žije, mluví hlasem ptáka; v kraji kokrhajících kohoutů; brány, vyryté letem vlaštovky; na březích stojí nebe s rudými křídly.*

Svět lidský, pozemský je tak vyvažován světem ptačím, božím. Ticho, které obestírá mytickou krajinu s ptáky, je narušováno občasným hlasem lidského vytržení.

Již dlouho jsem neměl pocit plného ztotožnění s jiným autorem.

Radek Fridrich

Květy

Pěkný a čistý ubrus si přímo žádá květiny, které však musíme účelně vybrat a vhodně umístit. Volíme drobnější květy a nízké vázy. Jinak by se mohlo stát, že bychom se pro květy navzájem ani neviděli. Prostřený stůl působí dobrým dojmem, když před každý talíř postavíme malou vázičku s jedním nebo dvěma kvítky.

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 39

Libor Martinek: Co patří Večernici

(Malý pokus o deskripci tvůrčí metody)

Počet překladů básnických děl, které stačil pořídit Libor Martinek, je úctyhodný. Přitom je nutno si uvědomit, že překládat poezii není jednoduché. V žádném případě, ani u příbuzných jazyků, nemůže jít o pouhý převod textu do češtiny. Je nutné, aby se překladatel s básníkem identifikoval, tj. dokázal transformovat báseň se vší obrazností do jiného jazyka.

Hrozí při tom nebezpečí, že se překladatel (je-li sám básník) se identifikuje s cizím autorem natolik, že přejme jeho vidění a jím ovlivněn vyjadřuje se jeho způsobem. Tomu se Libor Martinek ve své první samostatné sbírce **Co patří Večernici – Sekrety Gwiazdy Wieczornej** (Opava – Kielce 2001) vyhnul, jeho první samostatná sbírka není cizími vlivy ani poznamenána. Básník je naprosto přesvědčivě originální a svůj.

Je sympatické, že ve vlastním díle ne-

sleduje současnou (a doufám přechodnou) útržkovitost textu, kdy čtenář musí pracně shledávat souvislosti, které by dávaly smysl. Možná si básník uvědomuje, že se svou až epickou srozumitelností je tak trochu „mimo".

Do paží se zařezávají
provazy osamění (Sedmikráska)

Jestliže se zmiňuji o srozumitelnosti, nemám tím na mysli nějaké omezení. Martinek zná sílu slova, význam slova a sílu sdělení. Umí pracovat s metaforou i kontrastem.

Jsi budoucností
jsem minulostí
a přece jsme se oba zamotali
do pavučin hvězdného nebe (Polarity)

Kde hledat zdroje jeho básnického vidění s podtónem mužné nostalgie a koneckonců i svébytné formy jeho vnitřních dramat, to možná prozrazuje v básni Homo homini lupus.

Věrný svým předkům
doluješ ze zásob paměti
slova jako antracit
abys starý obraz rozpálil
novým smyslem

Ediční poznámka knížky prozrazuje, že do ní autor shrnul práce otištěné během několika let po časopisech. Přesto je sbírka Co patří Večernici – Sekrety Gwiazdy Wieczornej naprosto kompaktní a poskytne čtenáři zážitek. Libor Martinek vykročil jako zralý a kultivovaný básník. Knížka vyšla ve dvoujazyčné česko-polské verzi a o její pěknou výtvarnou podobu se zasloužil Vladivoj Jindřich.

Ladislav Muška

Talíře

Talíře ukládáme asi 2 až 3 cm od okraje stolu, podle toho, jaká jídla podáváme. Nahoru dáme hluboký talíř na polévku, potom plytký talíř na předkrm a dospod velký plytký talíř na hlavní jídlo. Podáváme-li více hlavních jídel, talíře na ně dáváme až po odnesení použitých, aby se nám nehromadily na stole. Když nepodáváme předkrm, malý talíř na moučník můžeme dát pod velký plytký talíř. Misku na kompot nebo salát, položenou na malém talíři, dáváme za talíř k levé ruce.

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 39

Jak přizabít sbírku básní

Jiří Koten: Přebohaté hodinky pradědečka Emila (4. svazek Edice elipsa, CKK Sv. Vojtěcha, Ústí nad Labem 2001)

Jméno Jiřího Kotena (*1979 v Jablonci nad Nisou) nemusí být českému čtenáři poezie neznámé. V několika posledních letech jsme se mohli s jeho básněmi setkat na stránkách Psího vína, Tvaru, v pozoruhodné příloze Jihovýchodní pošty s názvem Podél trati a v neposlední řadě rovněž v antologii severočeské literární a umělecké scény Od břehů k horám (Votobia, Olomouc 2000). Ve srovnání s ranými verši převážně z gymnaziálních let (otištěnými mj. ve zmiňované antologii) je u veršů, ze kterých autor složil svou sbírku, na první pohled patrný odklon od mudrlantsko-re-

belantské poetiky beat generation, která nezřídka sklouzávala k pouhému epigonství, směrem ke střízlivosti, k touze po pochopení řádu všedních věcí, k ukotvení sebe sama skrze bezprostřední okolí či poodkrytím rodinných vazeb. Jak je již z názvu Kotenovy prvotiny patrno, ústřední postavou sbírky je autorův pradědeček, tanvaldský krejčí Emil Nosek. Přímo se objevuje sice pouze ve třech básních, ale jejich celková důležitost je zřejmá jednak z odlišného grafického vyjádření (názvy jsou vysázeny kurzívou), jednak z umístění a celkového zařazení v textu: první (Hodina dopolední) celý soubor uvozuje, druhá (Hodina odpolední) půlí, třetí (Hodina půlnoční) – odhlédneme-li od Epilogu – uzavírá. Zde se otevírá první úhel pohledu, jakým je možno Kotenovy texty vnímat. Totiž jako vzpomínky či možná záměrné umělé rekonstrukce určitých chvil a záblesků z pradědečkova života. Vyvstává tak před námi obraz meziválečných Sudet, Sudet ještě *nedutých*, protože kontinuálně zabydlených lidmi. Česko- německá, či lépe řečeno německo-česká konfrontace je zde vyobrazena ještě nekonfliktně, na základě každodenní lidské existence: krejčí měří v pase *německé břicháče* a *libuje si*, protože ví, že čím tlustší, tím více látky = tím více práce = tím více peněz.

Emil Nosek však není jedinou jednotící postavou Kotenova souboru. Jakoby v pradědečkově vyprávění (u básně na straně 30 je přímo podtitul „z vypravované grotesky“) se zde na různých místech objevují obrýlený kantor („Jde jako strašák, tvář jako syrový brambor / ukrývá pod čepicí“…), tlustá kantorova Marta („Porostou houby, špitají báby, / v kantorově Martě zas dorůstá měsíc…“), hrobník Antonín Brajgl („Jména mrtvých zaslechneš pod jeho okny, / každé z nich v noci křičí / sedmkrát ze spaní…“), holič Ferdinand Šelep („Motal se a oči valil / jako sud. Když cestou domů, / na lávce potkal ďábla…“), řezník, co „počítá kumpány… / Holič, kantor, hrobník Antonín, zlatník Jidáš… / Celkem dvanáct… dvanáctkrát si poručí“, zmíněný zlatník Jidáš, zvoník Bonifác. Ústředním místem jejich setkávání není nic jiného než hospoda, kde jsou si všichni rovni: „Páteční večer stírá veškeré rozdíly / bezdrátovým spojením / skrze karty a kostky…“ Hospoda – jakási *teplá* jistota, odkud se vždy odchází *ven*, do noci, k manželkám…

(Pro úplnost je na tomto místě možná vhodné zmínit, že na sestavování souboru se kromě autora podíleli i Ivo Harák a Radek Fridrich. Zvláště jméno druhého spolueditora se vzhledem k představované poetice některých textů jeví jako nezanedbatelné.)

Skrze výše uvedené vyprávění je možno nazírat i na názvy jednotlivých básní. V plné polovině ze 40 textů je v titulu obsaženo slovo *Hodina* (např. Hodina v haratické hospodě, Hodina úvah o uspořádání vesmíru, Hodina vzpomínek na moře, Hodina mlčení, Hodina krátkozrakosti atd.). Tedy *hodina* jako čas věnovaný vyprávění, vzpomínce. V této souvislosti se (i přes zmínku o kapesních hodinkách v úvodním mottu i jejich vyobrazení na obálce) vnímání názvu celé sbírky mění od konkrétního (představa hodinek) k abstraktnímu (plynutí času). S časem souvisí i názvy jiných, *nehodinových* básní, opět vytvářejících určité cykly: Leden, Únor,

Listopad, Prosinec; Ráno, Poledne, Večer, Za pět minut dvanáct. A zde se pozvolna dostáváme ke druhému úhlu pohledu, kterým je možno Kotenovu sbírku číst.

Ve všech jmenovaných případech (a v několika básních dalších – Předpověď počasí, Podzim, Posedlost, Po svátcích, Cesta Bárovem) jde totiž o tzv. básně *volné*, tematicky se k pradědečkovským textům nijak nevztahující (toto tvrzení platí i pro Kančí hodinu či Hodinu v chřipkovém týdnu), jaksi vnitřnější a čistší. Najednou se před námi v křehkých konturách otevírá svět citlivého, zhruba dvacetiletého muže, který mává své milé *a je to, jako by rukou popohánět studený vítr, který jí tak nepříjemně kýchá na palce prokřehlých nohou*... (Podzim, str. 25), který *zrána pospíchá na kontrolu, aby věděl, zdali už mráz v noci pokreslil okno kolny pavučinou* (Ráno, str. 20), který *v teple přemýšlí, jestli břízy, které nad soutokem minul, byly víc bílé, nebo víc černé*... (Večer, str. 43), který *za neúnavného, výsměšného deště bloudí ve vlastním domě a v temné chodbě přízemku rozpočítává vlhké dlaždice, zda přestane, či bude pršet i zítra*... (Předpověď počasí, str. 15).

V souvislosti s posledním parafrázovaným úryvkem vyvstává první úskalí, které je z několika textů této sbírky zřejmé. Autor se nejednou vtěluje do role stvořitele, definuje vztah věcí a dějů, jeho závěry však mnohdy sílu nově spojeného neunesou a rozpadnou se v bezobsažnou změť (např. v závěru básně Ráno, kdy *je možné se na základě součtu kroků k šupně a nazpátek přesně dozvědět, za kolik dní napadne sníh* /str. 20/, v Hodině v chřipkovém týdnu: „aby ses ve čtvrtek v sanitce, / cestou na pohotovost, tvářil / jako raněný Hemingway na frontě…“ /str. 23/ či v celé básni s přiléhavým názvem Hodina přemoudřelých řečí /str. 17/, která se mi v kontextu knihy jeví jako jedna z nejslabších a odkazuje spíše k autorovým juveniliím). Jinak než do počtu nelze rovněž číst celé znění textu Před deštěm: „Zvoník Bonifác létá vzduchem jako akrobat a rozhání mraky…“ (str. 33), anebo opět celé znění textu Jidášova duše: „Ve vyhaslých kamnech Lucifer rozpaluje uhlíky.“ (str. 38). Jako dílčí obrazy snad ano, ale na samostatné básně je to poněkud málo. Hlubší opodstatnění vůči textu mi schází i u defilé *velkých* postav typu Corbièra, Jidáše, Dylana Thomase, bratří Mongolfierových, Golema, již zmíněného Hemingwaye nebo Lucifera. Výše nastíněnému dvojímu vnímání při četbě **Přebohatých hodinek pradědečka Emila** a jeho vzájemnému prolínání tato *místní* zjištění nebrání, celkový dojem je však díky nim slabší. To, co mi vadí nejvíce, nemá s autorem (doufám) nic společného a spadá plně na vrub vydavatele – CKK Sv. Vojtěcha v Ústí nad Labem a tiskárny Trio ve Varnsdorfu: Je téměř trestuhodné, jaké se této sbírce Jiřího Kotena (v kontextu básnických prvotin posledních let rozhodně ne zanedbatelné) dostalo grafické podoby a v jaké formě vyšla. Má být toto kniha? Žlutý, dvěma svorkami scvaknutlý sešitek formátu A5, na pohled evokující stejně tak jakoukoli příručku *vykoleněnou* pro interní potřeby kteréhokoli spolku jako zápisník instalatéra či školní slovníček do angličtiny, si podle mě ani ten nejvíce osvícený

knihkupec nadšený pro poezii do výlohy (a kdyby jen do ní!) bohužel nedá…

Jiří Koten
Kančí hodina

V každém lese je místo,
které tahá člověka za vlasy
a na špagát navíjí jeho úzkost.

Vím, že tu kanci vydupávají půlnoc.
Byl jsem tu v zimě,
slyšel chrochtání…

a úzko mi bylo jak sněhu
v první den tání…

Vojtěch Kučera

Příbory

Příbory ukládáme tak, jak následují za sebou jednotlivá jídla. Prostřeme je současně s talíři. Lžíci na polévku položíme vedle talíře po pravé ruce nebo před talíř, držátkem k pravé ruce. Malé lžičky na kompot, moučník nebo černou kávu dáme před talíř vedle lžíce na polévku. Po pravé straně od talířů položíme nůž ostrou hranou k talířům, po levé straně vidličku špičkami nahoru. Když podáváme jídlo, které není třeba krájet, vidličku umístíme po pravé straně talíře vedle nože. Podáváme-li rybu a nemáme rybí příbor, můžeme prostřídat dvě vidličky, kterými se ryba obírá dobře z kostí. Jednu vidličku dáme k levé a druhou k pravé ruce. Moučníkový příbor dáváme až při podávání moučníku tak jako velký příbor. K měkkým moučníkům dáváme jen vidličku, k vařeným nebo tvrdším moučníkům také nůž, ke krémům nebo pěnám stačí dát malou lžičku.

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 39

Létající předměty a alchymistův stůl

Milan Šťastný: Drobné bolesti, BB art, Praha 2001

Prvotina Milana Šťastného **Drobné bolesti**, kterou loni vydalo nakladatelství BB art, je knihou, nad kterou jsem měl při jejím prvním pročítání velmi pozitivní dojem „neotřelosti" jak z práce s jazykem, tak ze střídání a posouvání obrazných rovin básně. Namátkou nalézané básně a obraznost, s níž se autor pouští do neobvyklých slovních a obrazných rovin, se mi jevily důvodem, proč se k poezii Milana Šťastného vracet. Jak se stalo, že tato kniha při druhém a třetím čtení téměř vymazala první euforické zachvění a zanechala spíše rostoucí rozpaky a vystřízlivění? Stalo se to jen „kdesi" ve mně, nebo se dají najít objektivnější důvody pro přísnější a kritičtější pohled na autorovu knížku?
Rozhodně si nemyslím, že jde o začátečnický pokus. Vždyť (jak se může čtenář dozvědět z medailonu o autorovi – Weles 13, 2001) vydal v loňském roce spolu s Martinem Horným a Petrem W. Zatloukalem společnou sbírku Rezavá ryba stvoření (Apeyron, 2000) a jeho verše byly uvedeny v rozhlasovém pořadu objevovatele mladé poezie Miroslava Kováříka Zelené peří, publikoval

také v časopise Tvar. V krátkém komentáři na záložce právě vydané sbírky se také dozvídáme o erudici Šťastného četby – Holan, Kolář, Kabeš…

Základní dojem, který se mi při druhém čtení sbírky stále častěji vtíral, byl, že jde o básně vykonstruované na efektech „překvapivých" slovních spojení, do kterých se uměle kloubí archaismy a slova svým vyzněním dutá, o pohazování asonancemi a pod těmito nánosy postupně mizející rovinu závažnějšího sdělení a dopadu, které jsou v některých zdařilejších básních přece jen čitelné. Jistě, dá se namítnout, že máme možná co do činění s ozvuky poetistické hravosti nebo se surrealisticky rozmáchlým „čarováním". Ale tak tomu podle mne není. Zůstává pocit přemrštěnosti, umělosti a často i planosti nadhozených obrazů. Tak zcela konkrétně. Ač se autor snaží ve svých básních nastolovat vážná témata a používá termíny z oblasti religiózní či sociálního soucítění, dostává se nakonec k naprosto opačnému efektu bezstarostnosti, umělé hry metafor, které výsledně zanechávají rozpaky, kam se vlastně autor „zadíval". Do krajiny? Do své fantazie? Do některého z projevů lidské bolesti na tomto světě? Nevím. Doufám, že se čtenářům podaří nějakou odpověď najít.

Pokusím se svůj kritický náhled podložit několika ukázkami. Prvním bodem úrazu se mi zdá básníkovo používání přívlastků a postupné rozmetávání opěrných obrazů básně tím, jak uměle zachází s významy slovních spojení. Namátkou v básni Ustrnul jsi v tápání prostorem tímto: *…A teď sotva suneš se po krunýři / pomočeném noční hlídkou nemluvňat / a trpíš jako kníže když krajinou / oplakáváš atlasová ňadra její / pohozená u pařátů jiného vlka / hltajícího milostné šťávy…* Ještě hůře to dopadá, pokud si básník „hmátne" do sféry religiózní či mytologické a přidá k této směsici archaismy dekadentní ražby: *Brunátný viselec nad prahem všech setkání / a čerstvě odmítnutá láska / to je dutá kost tvého barbarství / zavěšená na prasečí hák bolesti // …cestou jsem potkal čtvrtého ze zatoulaných psů // a pak jakási divoženka nabízela mi / hrst ze svého rezavého klína…* Báseň nese název Bůh dům zamlčen ve stínu rajské zahrady; končí: *(a to jsem měl ke všemu pro boha / pramálo pochopení)*. Pro tuto dle mého soudu roztříštěnou klenbu obraznosti a hru se slovy mám zase málo pochopení já. Dalším oříškem je skandování slov, která by snad měla být spíše napovídána a mělo by se jimi šetřit co nejvíce, pokud se nemá jejich závažnost vytratit nebo zesměšnit. Takové slovní skupiny se u autora kupí kolem vyjádření chudoby: bída, nouze, nuzota, hlad, chudí, hladové dítě. Otázka, která se mi vtírá stále silněji: O jaké době, jakých lidech a jaké bídě tu autor hovoří? Míří opakovaně na chudobu třetího světa? Nebo jsme snad v současnosti vesnické nezaměstnanosti v regionu, kde se nedaří tržnímu prostředí? Nebo bloudíme ve vzpomínkách na chudobný život našich předků? Má tato „naléhavost" bídy nějaké kořeny, které básníka znepokojují? Nebo jde jen o hru obraznosti? Žádné „zakotvení" tohoto častého tématu (podobně jako u obratů z náboženské či mytologické oblasti) jsem nenašel: Bůh řídí motorák střelným pra-

chem krajiny; madonka; příruční víra, opratě pánaboha. Obdobně je tomu s častým výskytem slova vlk, vlčí. Pokud se k tomu připojí i zmiňovaná umělost přívlastků, je tříšť hotová; b. Příběhy vlků rozehrány:

...Kořeny hrobů tvých odpovědí / v udušení hlínou těchto řvounských let / stařena s hrbem neodvratnosti / přibitá k mučednickému nebi / prosí o milost, / které lze dostát / jen o smrtelné hodině...

Nejsem pro nějaké oklešťování obraznosti, ale to, co hradby přívlastků a uměle vybujelá slovní spojení způsobují celku básně, je pro mě potopením těch silných a nosných míst, na kterých by báseň mohla pevně stát a zařezávat se svojí naléhavostí. Nač ta nekonečná neurčující vymezení: řvounských let, prastará mlčírna, ubzdění řeznického učně, stydký statek, teplé srdce zpěvné tůně, brunátný viselec, montgolfiéra volnosti, sousedský kámen dobře míněný, moučný červ mladosti, porodní vějíř nemluvňat. Nechci říct, že by tato originální spojení byla vždy mlhavá a nikam nemířila, ale v mnoha básních působí tak, že se celý tok volných veršů propadá do nesourodé směsice, při které i při nejlepší vůli záměr necítím, oslovuje mne pouhá hravost slov, jejichž strukturování je mi nesrozumitelné. No, třeba jsem špatný čtenář tohoto druhu básní, možná jsem jen špatně pochopil originalitu autorovy fantazie. Na svém si ale trvám. Abych jen nevyvracel strom, jsou i jiné, zřetelněji zacílené básně, které mě oslovují, např. – Hladina tak prostě sváteční, Chvěje se rezavá čelist pozimu, Zima v zádech, Zchladit si čelo o čelo postele, Ústa tající v jinotajích slov, Přišel k nám bílý kůň, Večerní střep je tvým váháním. Přesto ve mně převládá nad Šťastného prvotinou zklamání ze závalu slov a přívlastků, z nesourodého, rozříštěného a umělého vrstvení. Ale možná jen nedohaduji básníkovy „Létající předměty a alchymistův stůl". Nebo se mám po svém pokusit protáhnout sirotu nuzotou?

Pavel Sobek

Sklenice

Také sklenice je třeba vkusně uložit. Ukládáme je za talíře k pravé ruce, buď do jedné řady, nebo do tvaru písmene V. Těsně k talíři postavíme malou skleničku na aperitiv, potom sklenici na vodu nebo pivo, sklenici na víno a nakonec sklenici na ovocný mošt nebo koktail.

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 40

Příběh příběhů

Zenobie Pellarová: Nechtění Neptaní Nezbytí (SURSUM, Tišnov 2001)

Nová kniha Zenobie Pellarové by se mohla zváti příběhem jednoho domu: jeho vzniku, jeho obyvatel, domu uprostřed dějin. Kdyby ovšem nebyla spíše příběhem tohoto příběhu... Od *co* dostáváme se k *jak*, abychom vůbec mohli vytušit *proč*.

Jednotlivé části trojdílné románové skladby (tíhnoucí ovšem svojí komorní

sevřeností spíše k novele) NECHTĚNÍ NEPTANÍ NEZBYTÍ odlišují se způsobem podání: v první se minulý příběh střídá s jeho současným výkladem – či spíše se snahou dobrat se jeho někdejšího významu, ve druhé jde o střídání úryvků z korespondence, ve třetí o intimní zpověď vypravěčky (a také hlavní postavy). – Zejména tato poslední část se výrazně podobá prózám Věry Linhartové: Tam i zde můžeme postavy a jejich výpovědi, jich pravdy chápat jako vrstvy, složky, možnosti postavy jediné.
Tam i zde nalezneme oscilaci mezi zdáním světa reálného a jeho interpretací ve světě literatury: Fakta jsou rozkládána, de-komponována, je zvažována logická návaznost mezi nimi (vztah příčina – následek) i způsob výpovědi o nich. Vševědoucí vypravěčka se náhle stává bezmocnou, nepomůže-li jí při hledání souvislostí a smyslu ani znalost faktů.
V posledku nezáleží už tolik na rozmanitosti a mohutnosti příběhu samého, podstatné bude to, čeho se můžeme nadíti skrze jeho rozklad a výklad: Literatura jako mizení příběhu v interpretaci a proměna výkladu v příběh. Autorka navíc dobře ví, že tématem dialogu bývá velmi často sám jazyk. A my zase víme, že obdobný typ prózy v českých luzích a hájích pěstuje například takový Pavel Švanda.
Také u něj mají postavy přílišnou zálibu v analýze. Také u něj bychom ale – při vší (post)modernosti – nalezli tázání po nadosobně platném poselství, také u něj je velmi často vyplnění, naplnění lidského života sledováno ze zorného úhlu eschatologického.
Žel, od koupě knihy jinak velmi lákavé mnohého čtenáře odradí její nevábná vnější úprava, kterou ti tato připomene vysokoškolská skripta blahé paměti.

Ivo Harák

Ubrousky

Ubrousky ukládáme nalevo od talíře pod vidličku, protože pravá ruka je obyčejně více zaneprázdněná příborem a na levé straně, kde je méně příborů, bývá místo pro uložení ubrousků. Používáme ubrousků jemných vzorů, vkusně poskládaných. Hygienické a praktické jsou papírové ubrousky, které můžeme po použití zahodit. Někdy používáme i látkových ubrousků, které však musíme po každém použití vyprat.

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 40

Na 36 básní trochu moc…

Marek Toman: Citoskelety (Edice poezie Host, svazek 56, Host, Brno 2001)

Střechýl pohledu… šrot příštích večerů… rodný list dlaně… křížaly smutku… zapražená mouka prstů… zdivočelé kvasnice srdce… zmrzlé máslo citu… pneumotorax noci… chomáče stromů… dělové hlavně noci… hamr potoka… prsní štít měsíce… čepele kaštanů… narabované zlato listů… souhvězdí pigmentových znamének… blanka zataveného pohledu… plomby zorniček… blekotavé bláto východu…

vychrtlé prsty jeho svíček… paže trámu… žebro pohledu…
Zavírák měsíce… šátek asfaltky… hunty emocí… zhuntované koleje nervů… beton sněhu… nehašené vápno země… pasti chvíle… cucky naší přítomnosti… žebra dne… příboj tvých vlasů… molo mých doteků… spojivky dálniční sítě… střeva jitrnice… žihadlo soucitu… dlaždice horka… sasanky rodičovských vztahů… rameno bytu… paže parapetu… ořech jeho grimasy… studna pochodně… strom urny… lák prostoru… med asfaltu… kloub podzimu… dětská výživa stínu… historická tramvaj doteku… panák poloprázdného sálu… kádě porodu… kry obličejových kostí… větroň rovnováhy… tachykardie večera… lógr podzimu… sluneční brýle obličejů… prkno stínu… taneční parket dlažby… kladiny nebe… tanec vajec světla… strniště deště… vítr servaných listů… slepice svých slov… kurníky hádky… kudrnaté hadry krajiny… svěrák mokrého ručníku… balónek třetí hodiny ranní… vakuum světa – tebe… sekyry tváří… rakovina dřeva… cigareta svého úsměvu… hrozen úst… burčák slin… jadérko úsměvu… benzínová pumpa hořkosti… kakaový prášek podezření… horké mléko vzteku… ropný vrt espressa… talíře barev… kukla fénixe… sloup jazyka… kopec práce… heroin nedělního rána… vzduch svobody… houstnoucí karamel doteků… krápník zvonění… dým slova… injekční jehla slova… sérum slova… zamrzlé tělo času… harfa řetězů… drápanec vize… finský nůž stesku… klouby skal… bezzvučné milice titulků… zkřivený kořen noci… žírná slatina nebe… ostrá střízlivost tmy… kocovina úsvitu…
Uzlové písmo tepu cizího města… nehty včerejší pláže… pivo naší krve… plynový hořák pohledu… šumák emoce… kondenzované mléko moci… chemie kanagomu… pucvol smíchu… odličovací vaty matek… obočí mrazu… křeč chichotání… krystal dávného smíchu… pohyblivé písky času… ovčí hřbet tvého nosu… bezpečnostní zákaly zářivek… nos tureckého půlměsíce… grilovací rošt věčné zimy… prasklé talíře partnerství… těšínská jablíčka něhy… scelené oplatky světa… vzducholoď placenty… projektil spermie… korek soužití… masa našeho času… atomová přesnost citového úderu…
Prostě si nad třetí sbírkou Marka Tomana (1967) nemůžu pomoct…

Vycitátoselektoval Vojtěch Kučera

Stravování pracujících o žních

Těžká práce a pobyt na čerstvém vzduchu zvyšují chuť k jídlu. Pracujícím o žních připravujeme taková jídla, která nejen nasytí, ale též osvěží a nahradí jim energii, kterou při práci v horkém prostředí museli vydat. Proto strava při žňových pracích musí obsahovat všechny živiny a minerální soli, kterých se pocením mnoho ztrácí.
Abychom při sestavování stravy na nic nezapomněli, promyslíme jídelníček alespoň den předem.
Ráno připravíme žencům bohatou teplou snídani, aby získali dobrý základ na

celý den. Mohou to být vejce, sýr, slanina nebo kaše. Kdysi naše babičky a prababičky připravovaly svým mužům k snídani halušky, míchaná vejce, kroupovou kaši, drobení v mléce, opékanou slaninu, boby s máslem a podobně. A tato zkušenost nezastarala.

Přesnídávky mají být taktéž vydatné. Nezapomeňme k nim láhev moštu, minerálky anebo čaj se sirupem, případně s citrónem. Vhodná jsou i jablka, švestky nebo hrušky.

Na *oběd* volíme jídlo snadno stravitelné. Můžeme podat např. chutné a levné ovocné polévky.

Svačina má být podobná přesnídávce. Na přípravu však musíme vynaložit celé své kuchařské umění, aby se unavení ženci mohli s chutí a dosyta najíst.

Jako vzor uvádíme několik jídelníčků:

První den

Snídaně:	Smažený sýr, chléb, rajčata, čaj s citrónem, pečivo
Přesnídávka:	Vejce se zelenou paprikou, chléb, mošt, jablka
Oběd:	Kyselá polévka ze zelené fazole
	Nudle s tvarohem a smetanou, minerálka
Svačina:	Chléb s máslem, kyselé mléko
Večeře:	Dušené vepřové, zelí, brambory, pivo, koláč

Druhý den

Snídaně:	Kroupová kaše, kyselá okurka, čaj se sirupem, chléb s máslem
Přesnídávka:	Tvarohová pomazánka, chléb, mléko
Oběd:	Ovocná polévka
	Masové rizoto se zeleninou, salát, minerálka
Svačina:	Salám (suchý), máslo, chléb, rajčata, paprika, čaj s citrónem
Večeře:	Gulášová polévka, palačinky

Třetí den

Snídaně:	Kroupová kaše s osmaženou cibulkou, mléko
Přesnídávka:	Paštika, chléb, paprika, rajčata, čaj se sirupem
Oběd:	Zeleninová polévka
	Kuře na paprice, nočky, mošt
Svačina:	Chléb s brynzou, kyselé mléko
Večeře:	Hovězí dušené, brambory, okurkový salát a polévka od oběda

Čtvrtý den

Snídaně:	Opékaná slanina a salám, chléb, zelená paprika, čaj, pečivo
Přesnídávka:	Ovčí sýr, máslo, cibule, chléb, mléko
Oběd:	Krupicová polévka
	Zadělávaná tykev, kabanos, brambory, mošt
Svačina:	Vaječná pomazánka, chléb, čaj
Večeře:	Telecí na hříbcích, dušená rýže, salát z rajčat, ovoce

Anna Marienková: Mladá kuchařka, Obzor, Bratislava 1966, str. 267-268

Trsy časů

Nad sbírkami Josefa Straky
a... jiné časy (vl. nákladem, Liberec 1994);
Proč. (edice TVARy, Tvar 1995)

Básnická tvorba Josefa Straky (nar. 1972 v Jablonci nad Nisou) je, počítáno na vydané soubory, tvořena dvěma zmíněnými tituly. U těchto dnes již těžko dostupnýmch sbírek je zprvu těžké přijmout zvláštní plynutí a tázavost jednotlivých textů. Kdykoliv se navracím k tomu neobvyklému členění vět, téměř hádankovitým výsečím obrazů a velmi proměnlivým rovinám časů a míst, zůstává mi vrývavý dojem, jakési sebou škubnutí člověka náhle osloveného v nádražní hale. Osloveného směrem do temene hlavy. To probuzení ze současné bloudivosti očima po tvářích, postavách a konturách haly, nově jaksi nastavený čas, který onen oslovující svými slovy započal. Anebo to nebylo určeno mně? Byl jsem opravdu osloven, nebo jen... ?

Troufám si říct, že Strakovy texty vyžadují jistý „filozofický" pohled. Jsou to texty se značným podílem abstraktních a hloubavých zaviječí a rozvinování a právě časovost prožitku a kladení otázek v nich hraje jednu z rozhodujících rolí. Buď se podaří začít s textem dýchat a sladit tempo kroků, anebo (a to se mi při prvním čtení stávalo) sílí rozpaky a pocit, že ztrácíte nit a bezradně rozpřahujete ruce nad drolivostí a prcháním smyslu. Sílí také téměř jistota, že pro plnější chápání textu by bylo dobře slyšet autorův hlas, jak své texty přednáší. Ale dost obecných soudů a přejděme k autorovým sbírkám.

Začněme sbírkou **a... jiné časy**. Jak už jsem se zmínil, velmi důležité je přistoupit na zvýšenou míru abstraktnosti, možná spíše meditativnosti, některých textů. Některé obrazy a tázání jako by byly neostré, zastíněné kdesi v přítmí a je třeba pozorně a koncentrovaně je hledat. Tichý hovor s lidmi a ději se pak porozvine: *Sedíme mlčky na terase snů / hovoříme s poloprázdnem* (b. Časy tání). Co může signalizovat poloprázdno? Ubývání, ale takové, v kterém přece jen něco zbývá, tak jako při mizení snu, který, má-li svojí zásažnost a je-li zachycen pamětí, nemizí, zanechává některé stopy příběhu, který se udál. Ostatně je to potvrzeno v další části básně: *a z časů tání / až jsme roztáli / do času dnešních rozjímání*.

Ono roztávání, které zdánlivě míří k vymizení, se při rozjímání vrací.

Texty, které čteme, mají ještě jednu zvláštnost. Nevíme jistě, jestli jsme osloveni volným veršem, básnickou črtou, básní v próze či textem, jehož hlavní osou je meditující subjekt. Proud vědomí, který se v textech uvědomuje a opět zpochybňuje, jako by napínal čtenářovu pozornost jak ve filozofickém smyslu, tak i v rovině obraznosti. Řadil bych tyto texty převážně do oblasti pomezí volného verše jdoucího až k pomyslné hra-nici s básní v próze (podle míry symbolizace v nich obsažené). Henri Bremond ve své knize Čistá poezie napsal: *Hudba slov, která je v prose prostou harmonií a je vázána na smysl, stává se opravdovým zaklinadlem, jakmile je použije básník. Baudelaire tomu říkal „sugestivní magie", nehleděl však na to, že moc vyvolávati vnuknutí vztahuje se výlučně na naše schopnosti povrcho-*

vé, patří proto čisté prose. Já bych řekl, že je to nákaza, zářeni, magická činnost a přepodstatňování, kterým se odíváme, nejen snad v básníkovy představy a city, nýbrž v duševní stav, který jej učinil básníkem; v nejasnou zkušenost, ve které vše splývá a která není přístupná jasnému vědomí.

Onen přenášený duševní stav (lépe by bylo hovořit o proudu, proudění ve vědomí) se sice nedá jasně vymezit, ale jeho signály může vnímavý čtenář v textu zachytit. Obtíže, kterými jsou často záměrně vynechaná interpunkce a členění do otevřených vět, nemohou při dosažení obdobného „souladu proudění textu" u čtenáře i autora odebrat celkové znění a smysl. Jistě, mohou čtení velmi znesnadňovat, ale pokud poznáte, proč autorovy texty nejsou členěny běžným způsobem, a to, že autor měl pro svůj způsob volné proudivosti textu závažný důvod, nemusí mít tato okolnost členění negativní význam. Pokud se pokusíte přijmout autorovu proudivost textu a zvláštní způsob časového a prostorového zahýbání ze vzpomínky a snu do současného rozjímání (či naopak), může se před vámi poodkrýt ta nejpodstatnější rovina textu. Tou je časovost, proměna času, doslova fenomenogie časového vědomí, které ale nechává vstupovat obraznost, měnící navyklé věci ve stopy. Někdy se až zdá, že Strakovy texty jako by náhle jen vyvstaly, otázaly se a zanechaly vědomí znepokojené a rozpačité. Kde byl počátek té a té události a kde vlastně je její konec? A co ta pozdější denní či noční snění, která jako by chtěla něco dovyslovit? Vypadá to, jako by dění nabývalo podoby písku, který nám propadává skrze prsty, a my sledujeme už jen proud padajících zrnek, který se mimo nás přeskupuje na jiné místo. Jako bychom to ani nebyli my, kdo písek přeskupuje. V našem vědomí se občas stává, že náhle vyvstane pocit, že se něco stalo, něco se událo, ale pokud se pokoušíme nalézt odpovědi, zakoušíme hlubokou relativitu našeho časového a místního dohledávání a uchovávání vzpomínek. Podobně rozpačití jsme u onoho procesu vynořování vzpomínky na proběhlou chvíli a děj, který nás překvapil svým pozdějším dopadem. Přejděme opět k autorovým textům:

Kolorit města M se zase připoutal k mému já / netušil jsem to bylo to rozhození / a kdesi ponenáhlu bylo vidět vlastní oči a slyšet svůj hlas / ale třeba to tak nebylo / žena si přerovnávala své vlasy a já polehoučku okoušel teplou kávu / pak hovořila / a slunce již dávno nebylo.

Velmi podstatným rysem, který se v autorových textech opakuje, je to, že hovoří dění samo, autor používá vyjádření „ono se…, myslelo se, že…, odcházelo se…". Podle mě jde o poukázání na to, že nás souběh událostí natolik přesáhl svým důrazem a překvapivostí, že už neříkáme, že jsme odněkud odcházeli, nýbrž „to" překvapující, které se ještě před chvílí dělo z nás (a třeba i s námi), odstoupilo. Mohli bychom o tom zjednodušeně říci, že spojité a společné se stalo přetržitým a rozdílným a my se marně snažíme dopátrat kdy přesně, čím způsobeno a kam „to" odešlo. Otázky po mnoha časových, místních a dějových rovinách se na nás spouštějí a dopadají. A děj, který se nám kdesi stal, může třeba nabýt podobu očekávání,

které je zklamáváno: *...a / čekalo se bujení a nové postavení / stopky byly zapnuty a uši nastraženy / neudálo se nic // skepse.* O zmíněném vytrácení píše náhle autor, v básni s názvem Osamělé moře, v první osobě: *stojím na písečné pláži / s odvrácenou tváří / cítím velkou vinu / a padám dolů / zase zapomínám / co jsem dřív tak dobře věděl / zmenšuji se / usedám do písku / hlavu si dávám mezi kolena / někdy mám pocit velkého mizení // a to osamělé moře / šumí v nafialovělém soumraku / tak tiše a pokojně.*

Čtenář může z některých textů nabýt dojmu, že jsou vystavěny na příliš abstraktním modelu.

O tom, že autor střídá tu abstraktnější, filozofičtější polohu sdělení s jinou, konkrétnější a obraznější, svědčí např. ukázka z básně Ve dvou dnech: *citlivé rozhození tužek a papírů / pramen vlasů je zase více stočen / o několik milimetrů zvlněného dechu / který se jen tak tak nechal odeznět / v pauzách / v minimálních přestávkách / které se přece jenom stačily zvednout / do výšky kotníků a kolen...*

K pokusu zachytit událost, dění, vzpomínku patří také vratkost a klouzavost tohoto počínání. Jak říká básník v textu nazvaném Fragment z mihotání času: *...a jen mihotání sekund / stačí / k prozření neprozřetelné tmy / k „vidění" bleskurychlému vidění / nalehko ale velice srozumitelných slov / poskládaných v jakousi mozaiku / některého proudu vědomí / některého z proudů vědomí...* Při pokusu přiblížit se k „vědomí toho druhého", může nakonec zůstat u tzv. *rtového jednání,* které je v textu Myslíš že se psalo zachyceno takto: *myslíš, že se psalo / kolem těch vlastních rtů / kolem všeho co by se chovalo jako pohybování – toho tzv. „rtového jednání" / toho velikého mezerování mezi tvářemi – a Tvými lícemi / máš určitě pocit že se chtělo tak dobře psát / cítilo se to – ano doufáš že se to cítilo / kolem toho miliontého podtrhávání a tvarování / a myslíš že se vědělo o tom všem – do éteru se řeklo že je to ono / ale nebylo.* Dalším rozměrem hledání v časových vrstveních prožitků je náhlé zpomalení či zrychlení dějů (velmi podstatně popsané např. v díle Marcela Prousta): *bylo to pomalé – řekl kdosi – tak pomalé / že se u toho nezastavil více.*

A konečně je tu zachytávání toho „mála" z prchajícího a skrývaného celku, které je navíc v podobě digitální vizualizace času odcizující: *když jsem se podíval na digitální čas / ukazoval přesně 0.00 / cítil se ten čas – hořce a horce / protože nebylo místa pro chlad...*

Druhou sbírkou Josefa Straky je soubor textů s názvem **Proč.** (edice TVARy, Tvar 1995).

U této druhé sbírky bych se dotknul především některých významových a stylistických posunů oproti sbírce prvé. Už první text druhé sbírky „kameny, Kameny" přidává do podob hledání časovosti vědomí další rozměr, který v první sbírce není téměř čitelný. Je tu řeč o možnostech konkrétnosti času čekání na druhého, na jeho Ty, které také může nepřicházet, může se neozývat, náhle se odvracet a vytrácet, má stejnou měrou moc tišit jako rozčeřovat a tnout. Je to podoba zkonkrétnělé časovosti, nejvíce snad zasahující lidské já: *...tisíciná-*

sobné ztracení / prsty vzhůru / dlaň připravena / a pak dlouhá zdlouhavá Délka Tvých – odcházení / něco prolétává touto ulicí / peří, vlasy, toto mokré listí / mé podzimní srdce / proč? Časovost nám při tomto mizení a ztrácení Ty otvírá opět několik svých podob, například čas proluky, podivný pocit pauzy a latence, vyčkávání a očekávání. Místem pro tyto časové roviny nejtypičtější a obsahující v sobě fenomén očekávání, proluky, naplňování i mizení nemusí být pouze „důvěrné" místo setkání s něčím či s někým, například v našem bytě či bytě někoho blízkého, ale ještě tajemněji prostory a časy hotelů, hotýlků a ubytoven a jejich dočasně vyprázdněných pokojů, čekající právě na naše krátká zabydlení. Ještě kratšími a mihotavějšími jsou prostory nádražních hal a vlaků (a jiných přesunů v čase a prostoru). Ta proměnlivost provizornosti a stálosti, ten mžik hledání, nacházení (či nenacházení) a mizení! Návrat k opěrnému bodu, který na nás doléhá znepokojením v nejširším, absolutním rozměru „nikdy" a noří nás zpět do sebe, v básni „tzv. Minulost": *zavři dveře / Uprostřed temnot jako malý klenot / Tvé oči / jako zapomínací akt // nikdy / natažení času / domnělé obsahy a vymyšlené formy / krev stříká z prstu / pomuchlané knihy / pohledy z lodžie / na italské město / všechno jako smyšlená souhra / která má smysl jen v hranicích subjektu // není pevnost / není most / zbývá jen paleontologická minulost.*
Obě autorovy sbírky si vyžadují dosti času, soustředění a chuti se textem občas i prodrat. Za sebe doufám, že se v budoucnu podaří obě sbírky textů, spolu s texty novými, vydat v jednom svazku. Hlubších průhledů do obraznosti, která se zaobírá časoprostorovými rovinami prožitků a nejistotami domnělého zakořenění v proudu času, je totiž v naší současné poezii poskrovnu.

Pavel Sobek

Władysław Sikora: Hustý život býval / Gęste było życie

S Władysławem Sikorou (nar. 1933 v Boconovicích) se při svých pracovních a badatelských výjezdech na Těšínsko setkávám rád, podobně jako s jeho synem Jackem (nar. 1964 v Třinci), který je, dá se říci, i mým generačním vrstevníkem. V těch lidech je něco sympaticky tvrdohlavého a neústupného v tom, jak obhajují své hodnoty, nezcizitelné a nedělitelné. Těšínská země, rozdělená řekou Olzou na část českou a polskou, je jejich malou vlastí. Snad vědomí, že tvorba polské národnostní menšiny žijící v ČR nebyla nikdy a nikým z kulturních center podrobněji sledována ani hodnocena, utvářelo vědomí nutnosti obrany osobní identity, občanské integrity, uměleckých ideálů a estetických hodnot navzdory nepřízni doby. Svoji úlohu sehrál pocit dvojího vydědění, vytržení z kořenů. O tom se tu veřejně nemluví, najdete to však v poezii polských básníků žijících u nás. Někde implicitně jako u Wilhelma Przeczka, jinde explicitně – zejména v básních Renaty Putzlacherové z počátečního období tvorby. Narození v Česku, mluvící však jinak, jiným jazykem, vlastně dvěma jazyky – doma nářečím, v menšinové škole spisovnou polštinou – a na

úřadech česky. Po výjimečném stavu v Polsku dlouhodobě zbaveni možnosti vycestovat tam, kde se mluví řečí Mickiewiczovou. Zase jeden Polák, který se narodil v zemi, kde většina obyvatel mluví jinak – litevsky. A přitom každý Polák zná slavný verš: „Litwo, ojczyzno moja!"

Před léty Sikora založil spolu s těšínským grafikem Bronisławem Liberdou a novinářem Třineckého hutníku Kazimierzem Jaworskim autorské sdružení *Trójkąt Bermudzki*. Jako by tento spolek spřízněných duší cítil, že je třeba nejen se bránit vůči ohlupující normalizaci ve společnosti, ale že je nutné si vytvořit prostor pro – řečeno s normalizací uštvaným těšínským básníkem Henrykem Jasiczkem (1919–1976) – svobodné, i když neveřejné „noční rozhovory rodáků". Řeknete si: těšínská Libeň? Ano i ne. Hrabalem byl osudově dotknut jiný polský spisovatel z tohoto okruhu malé, avšak uměleckými výkony „mocné hrstky" polských umělců, ostravský prozaik Wiesław Adam Berger (1926–1998). Ono ani nešlo o underground, spíše o zachování kritického úsudku, když režim na jedné straně okatě hlásal internacionalismus, národnostní menšiny podporoval v politicky neškodné folklorní činnosti, na straně druhé se však na moderní uměleckou činnost v pohraničí nedala ani koruna. A Sikorova tvorba šla od počátku cestou moderních výbojů polské národní literatury, je z ní cítit potřebu rozvíjení dědictví avantgardy, podobně jako u polského klasika avantgardy Tadeusze Różewicze, básníka ticha i předchůdce postmodernismu, k němuž se v počátcích své básnické tvorby v 60. letech Sikora otevřeně hlásil (třeba na stránkách opavských Listů Památníku Petra Bezruče).

Skutečnost, že si Sikora zachoval integritu osobního a uměleckého vývoje, potvrzuje i sbírka *Gęste było życie – – Hustý život býval*, vlastně na kopírce rozmnožený sešit v kroužkované vazbě o šedesáti stranách, který mi někdy na počátku roku 2002 poslal coby autorský výtisk. Nejde tedy o knížku vydanou v regulérním vydavatelství, vybavenou ISBN, ale „samizdat básní v českých překladech" Lubomíra Jaworského, Pavlíny Jaworské, Oldřicha Rafaje, Ericha Sojky a Libora Martinka. Sešit byl autorem ohlášen již v anketě k příležitosti 5. výročí vzniku Vendryňského poetického magazínu Weles (č. 12, 2001) a zahrnuje zrcadlově otištěné Sikorovy polské básně z let 1961– 1997 s jejich překlady do češtiny.

Řeknete si: pouhý samizdat… Ovšem skutečnost vydávání v tomto případě básnického souboru vlastním nákladem a „na koleně" může mít širší kulturně-společenské pozadí nebo třeba jen užší, osobní aspekt. Existují granty určené k vydávání děl národnostních menšin, ale není jich zase tolik a nejsou tak štědré, aby pokryly ztrátu vydavatele. Po zániku polské ediční řady ostravského Profilu se o vydávání polské produkce nejvíce zasloužilo těšínské vydavatelství OLZA, ovšem nevýdělečné tituly si toto malé soukromé vydavatelství nemůže dovolit vydávat. A vydávání poezie bylo a je ztrátovým podnikem. Možná je důvod i v tom, že než obíhat vydavatele je snažší si sbírku vydat svépomocí, vždyť dobrá poezie se ubrání sama i bez přitažlivé obálky a pevné vaz-

by. Ona to JE v Sikorově případě dobrá poezie. Tak proč neudělat radost přátelům a známým? Jenomže pak má případný recenzent o to těžší úlohu, aby obhájil v redakci toho kterého časopisu prostor k zmínce o knize vydané samizdatem, řekněme však raději „ineditně", když pojem „samizdat" s sebou nese ještě předrevoluční konotace. Nicméně „druhý oběh" takový sešit představuje.

Sikorova poezie se navíc nějakému hodnocení vzpírá. Nenajdeš tady žádný slovní balast, nějaká opotřebovaná klišé. Všechno je tady svěží, provoněné beskydským povětřím, lyrické obrazy jakoby tesané do dubového špalku, jak to uměl lidový řezbář Henryk Nitra, o němž Sikora složil nevšední poemu (*Henryk Nitra*, Bielsko-Biała 1981). Jak se probírám básněmi ve sbírce, vznikajícími v 60. až 90. letech, k nimž byla připojena jedna prozaická črta *Zima* (v překladu Pavly Jaworské), zjišťuji, že tahle poezie, budiž mi odpuštěno omleté úsloví, zraje jako víno. A tak místo kritikova planého mudrování o estetické kvalitě díla přeji milému panu Sikorovi, aby nevyschl zdroj jeho básnické inspirace a abychom se jako milovníci kvalitní poezie dále těšili z dalších jeho sbírek básní nebo aspoň sešitů s básněmi.

Gęste było życie – Hustý život býval…

Inu, jiný v případě tohoto autora ani být nemohl. Titul své nové dvojjazyčné polsko-české sbírky Władysław Sikora zvolil příznačně, říká vše.

Libor Martinek

Toto je taková malá

.

za tím naším případem...

WŁADYSŁAW SIKORA

Pod Brzegami

Hance

Skończyła się poezja
nie ma przeciwnika
ani przyjaciół
Ukryję cię Muzo
w secondhandzie
a nuż się trafi
babcia Anna
z Ramszą pradziadkiem
względnie pater Gwóźdź
wróci z Sałajki i –
Carmina sunt dolorosa –
zamknie gadkę
– Carmina sunt dolorosa? –
powie pradziadek Ramsza
lejąc do dzbana
domowe wino

WŁADYSŁAW SIKORA

Pod Břehy

Hance

Je konec poezii –
chybí sok
i přátelé.
Ukryju tě, Múzo,
v secondhandu,
a třeba se natrefí
babka Anna
s pradědem Ramšou,
případně páter Gvužď
se vrátí ze Salajky a:
– Carmina sunt dolorosa –
uzavře klábosení.
– Carmina sunt dolorosa? –
zeptá se praděd Ramša,
nalévaje do džbánu
domácí víno.

Přeložil Erich Sojka, únor 1997

Kozí mejdan

věnovaný všem svobodomyslným
a tolerantním lidem

od středy 7. do středy 14. srpna 2002

na samotě Milkovice u Libáně okr. Jičín

Osmidenní akce Spolku přátel koz ve dnech srpnového úplňku
se na tomto překrásném místě Českého ráje koná potřetí.

Od písničkářů přes big beat po orchestry...
Od pantomimy přes loutková po velká divadla...
Od básníků přes aktivisty po politiky...
Od promítání filmů přes přednášky po diskuse...
Od happeningu přes žongléry po kouzelníky...
Od limonády přes slivovici po orientální jídla...
Od dětských her přes soutěže po indiánskou
legendu...

Od civilizace přes hory a doly do Milkovic.

Kozí mejdan
Milkovice u Libáně, 7. – 14. 8. 2002

Osmidenní mejdan

Vstupné dobrovolné, ceny lidové

Bez ochranky a plotů
V překrásné krajině na horizontu
Stanování a parkování možné
Bez stánkařů a dealerů
Procházky po okolí, koupání
Děti, psi a další rodinní miláčci vítáni
Půllitry s sebou, jinak pijete z kelímků
Koná se za každého počasí
Bez problémů v pohodě

Fotografická, malířská, keramická a literární soutěž na téma kozy.
Přehlídka folklorních souborů a divadel pro děti.
Prezentace umění z uprchlických táborů.
Výstavy o lidských právech a životním prostředí.
Návštěva Kozího muzea.

Soutěže v sekání trávy, řezání dřeva, kopání, stavění...
(Stačí sestavit tříčlenné družstvo.)
Kurzy včelařství, ovocnářství, zahradnictví, lihovarnictví, malování, šití...
Keramická, malířská a řezbářská dílna.

Kulatý stůl občanských iniciativ na téma: lidská práva, životní prostředí, výchova, charita a sociální oblast, ochranáři.

Setkání kozičkářů, skautů a dětí z okolních táborů, kouzelníků, klubu sběratelů, pasteveckých psů, Jevínský Štefan a Mírový klub Johna Lennona.

Dalším aktivitám se meze nekladou
Jaké si to uděláme, takové to budeme mít

Papírové kelímky, tříděný odpad, popelníky, WC, sprchy, umyvadla...

Noční osvětlení, ohně, dvě pódia, bary, bezmasá kuchyně, čajovna, kuřárna, divadelní a diskusní stany...

Moučníky, limo – pivo, opékané pochoutky, víno, kořalky, výrobky z kozího mléka, teplé nápoje, káva, pekařské výrobky...

Muzikanti, divadelníci, básníci, malíři, výtvarníci, pedagogové...

Přijedte s rodinou a přáteli strávit příjemnou dovolenou a ukázat, co umíte.

Kozí mejdan
Milkovice u Libáně, 7. – 14. 8. 2002

Hledáme schopné pomocníky na vytváření internetové stránky **www.kozy.cz**, grafiky, dobré organizátory a všechny, kteří se na tvorbě těchto stránek a Spolku chcete podílet. Dále hledáme fotografa nadšence, který by se chtěl zapojit do projektu fotodokumentace předmětů, sošek, obrazů atd. s tematikou koz a kozlů do připravovaného Muzea koz. Pro aktivity Spolku hledáme sponzory.

V neposlední řadě nabízíme relaxaci na samotě u lesa v Českém ráji při zahradnických, zemědělských a chovatelských pracích.

Spolek přátel koz

Vycházíme ze strohých statistických čísel: po druhé světové válce bylo v ČR 1,5 mil. koz, nyní se jejich počet odhaduje na 45 tisíc. Vědomi si těchto skutečností, rozhodli jsme se kozy a vše s nimi spojené zpopularizovat.

Hlavní aktivity Spolku jsou:

Vytvoření Kozího muzea

Provozování internetové stránky http://www.kozy.cz
a další mediální propagace koz

Kozí nakladatelství a vydavatelství

Aktivita pro vztyčení sochy koz a přejmenování ulic

Spolek přátel koz, Kozí vršek, poštovní schránka 13, 507 23 pošta Libáň
Číslo účtu pro dobrovolné příspěvky:
Investiční a poštovní banka 166771008/5100
tel. / zázn.: 0433 / 56 15 76 nebo 0605/70 10 81
e-mail: *info@kozy.cz*

Za aktivitami Spolku stojí Stanislav Penc

texty
literární čtvrtletník
www.inext.cz/texty

Adresa redakce:
Pavel Kotrla
Bystřička 267
756 24
pkotrla@atlas.cz

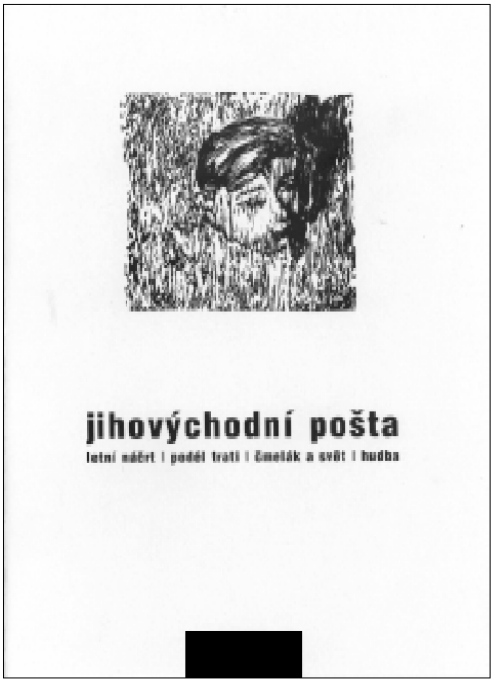

Adresa redakce:
Zdeněk Mitáček
Vésky 135
686 01 Uherské Hradiště

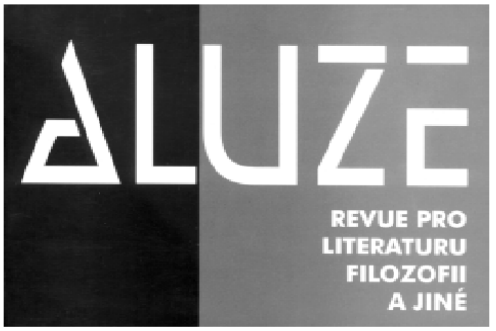

Adresa redakce:
Křížkovského 10, PS 207
771 80 Olomouc
aluze@centrum.cz
http://aluze.hyperlink.cz

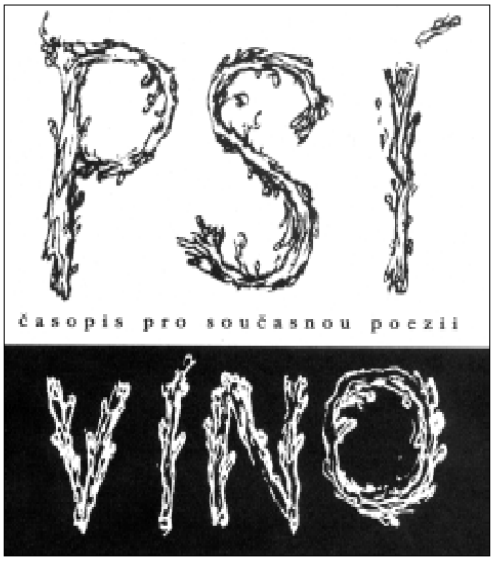

Adresa redakce:
Jaroslav Kovanda, s. r. o.
Lesní čtvrť 3728
760 01 Zlín
psi.vino@volny.cz
http://www.volny.cz/psi.vino

Obsah

Rarášek / Menu / 1

Poezie
Petr Motýl: Do tmy v přístavech kopců / 2
David Schüch: Na samotách / 7
Petr Španger: Začne se kouřit z komínů / 9
Michal Oliva: Když se otočím zády / 12
Petr Bronos Novák: Krajina pro potápěče / 13
Václav Nevrlý: Když na ně mrknou stíny / 17

Krajinomalby a portréty
STRO MY aneb Torzo Šumavy (Připravil Petr Maděra) / 18
Petr Horn: STRO MY / 19
Josef Fitti Jiroušek: Když jsi přijela na Šumavu / 21
Xaver Halaš: Začazeným slovem hledám dopis s jizvou / 22
Jožo Urban: Staří pamětníci v Pošumaví / 24
Alexandr Debnar: Večer / 28
Roman Szpuk: Homo silvaticus / 29

Próza
Adéla Irma Miencilová: Láska / 30

Jehličky
Skandál před ZOH!!! / 34

Bufety / 37
Jaroslav Švoma: Nemírné obžerství, nebo zlatý věk? / 38
Jakub Grombíř: O proměnlivosti bufetů / 39
Michal Šanda: nemáte bůra na hamburger? / 40
Viliam Kanis: Most / 41
Martin Josef Stöhr: V Brně, 18. prosince 2001 / 48
Petr Hruška: Tak pojďte / 49
Jaroslav Kovanda: Kde bufet můj / 49
Václav Kahuda: Holešovický automat / 51
Bogdan Trojak: Moje byfé čili Ranní vrávorání / 52
Ondřej Horák: Obsluhoval jsem nikoliv anglického krále / 54

Weles, Perun a ti druzí
Průhled (nejen) do slovanské mytologie / 58

Completorium čili Studie pro večerní hodinku
Věra Rosí: Kýl oblohy rozráží listy stromů (*Pod poezií Pavla Kolmačky*) / 65

Část zábavná a poučná / 72
P. Sobek: Hrst úvah nejen nad nejnovější knihou M. Langra Pití octa; A. Marienková: Ubrusy; R. Fridrich: Mytická krajina s ptáky (J. Bobrowski); A. Marienková: Květy; L. Muška: L. Martinek – Co patří Večernici; A. Marienková: Talíře; V. Kučera: J. Koten – Přebohaté hodinky pradědečka Emila; A. Marienková: Příbory; P. Sobek: M. Šťastný – Drobné bolesti; A. Marienková: Sklenice; I. Harák: Z. Pellarová – Nechtění Neptaní Nezbytí; A. Marienková: Ubrousky; V. Kučera: M. Toman – Citoskelety; A. Marienková: Stravování pracujících o žních; P. Sobek: Nad sbírkami J. Straky; L. Martinek: W. Sikora

Patron tohoto čísla
Vittorio Sereni / třetí strana obálky

Vittorio Sereni

* * *

Ruce, jimiž se bráníváš,
snesly mi na tvář večer.
Odtáhneš-li je, přede mnou
ohnivým sloupem ční město.
Na budoucím usínání
ztěžknou jak žaluzie sluncem
a navždy ztratím
chuť hlíny a větru,
až mi je odejmeš.

Periferie 1940

Veškerá mladost je ve světlech
podvečerního města,
každý zvuk usoužen, uštván
se odtrhává z šumu.

A ty, živote můj, zachraň se, můžeš-li,
uchovej pro budoucí
úprk dnů sebe i přeludy na mostech
v komíhání luceren.

Nový rok

Dní se na sněžišti.
Na druhé straně hory
neznámá vesnice,
šeptem mi jde jaro
z jejích rudých kašen,
z potůčků na božím světle rytých;
vyšly tam na sníh ženy,
na slunci stojí, zpívají.

Hle, hlasy tichnou a přátelé

Hle, hlasy tichnou a přátelé
jsou tak daleko,
že výkřik je míň
než šepot a nedovolá se.
S léty se mi však vrací
tvůj světlý a neblahý úsměv
podoben jezeru,
co lidi a bárky strhává ke dnu
a naše jitra odívá jasem barev.

Vittorio Sereni *(27. 7. 1913 Luino – 10. 2. 1983 Milán) bývá spolu s Umbertem Sabem, Giuseppem Ungarettim a Eugeniem Motalem řazen do hermeticky orientované linie italské poezie. Vydal básnické sbírky: Hranice (Frontiera, 1941); Básně (Poesie, 1942); Alžírský deník (Diario d'Algria, 1947); Fragmenty jedné porážky (Frammenti di una sconfitta, 1957); Lidské nástroje (Gli strumenti umani, 1965); Výbor z básní (1935-1965) (Poesie scelte); poému Jedno prázdninové místo (Un posto di vacanza, 1973). Dále dvě prozaické knihy Bezprostřední okolí (Gli immediati dintorni, 1962); Opce (L'opzione, 1964). Překladatel W. C. Williamse, Paula Valéryho, Reného Chara, černošských básníků. Námi tištěné verše jsou z básníkovy prvotiny a pro český výbor Sereniho veršů, který vyšel pod názvem Lidské nástroje (Mladá fronta, 1970), je přeložil Zdeněk Frýbort.*